

Слово ВЧИТЕЛЮ

ХРИСТИЯНСЬКИЙ ДУХОВНО-ПРОСВІТНИЦЬКИЙ ЧАСОПИС

БАТЬКИ-ПОРАДНИКИ,
ДОБРА НАСТАВНИКИ

Християнський
духовно-просвітницький часопис

«СЛОВО ВЧИТЕЛЮ» № 3(49)/2019

Наше кредо:

«Нести Слово Боже — ось наша мета,
щоб кожен учитель був учнем Христа!»

Головний редактор	Тарас Приступа
Науковий редактор	Василь Жуковський
Літературний редактор	Світлана Филипчук
Коректор	Галина Венгліньська
Дизайн і верстка	Андрій Тригуба
Менеджер з розповсюдження	Аркадій Сльоза
Відповідальна за випуск	Надія Доля

Редакційна колегія: Тетяна Артерчук, Олена Бесараб, Олег Блощук, Адріан Буковинський, Василь Вепрук, Світлана Власова, Олександр Вознюк, Сергій Головін, Валерій Громов, Сергій Гула, Наталія Жигайло, Руслана Ковальчук, Оксана Матласевич, Василь Махлюк, Людмила Москальова, Дар'я Новікова, Олег Огірко, Оксана Ревінкель, Оксана Рудь, Ганна Самолюк, Тетяна Саннікова, Ірина Сіданіч, Андрій Смирнов, Любомир Турчак, Галина Шевченко.

Засновник і видавець —
**Міжнародна громадська організація
«Надія — людям»**

Адреса: вул. С. Крушельницької, 71,
м. Рівне, 33023, Україна.
Телефон/факс: (0362) 63-79-76
e-mail: slovo@hopetopeople.org

Видається за сприяння:

- Всеукраїнського благодійного фонду «Східноєвропейська гуманітарна місія»;
- Науково-дослідницької лабораторії християнської етики, християнської психології та християнської педагогіки НаУ «Острозька академія».

Часопис зареєстровано в Міністерстві юстиції України.
Свідоцтво про державну реєстрацію: серія КВ
№ 12846-1730Р від 27 червня 2007 р.

Передплатний індекс — 99864.

Поштові на видання часопису просимо надсилати поштовим переказом на адресу МГО «Надія — людям» з позначкою: «Поштові на часопис „Слово вчителю“», або на рахунок: МГО «Надія — людям», р/р 26007054714168, ПАТ КБ «Приватбанк», МФО 333391, ЄДРПОУ 21081735 з позначкою: «Поштові на часопис „Слово вчителю“».

За умови передруку матеріалів посилання на часопис «Слово вчителю» обов'язкове.

Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Редакція залишає за собою право редагувати і, за необхідності, скорочувати матеріали.

Посилання на Біблію або цитування окремих біблійних текстів позначаються умовними скороченнями.
Список скорочень назв книг зазвичай подається у виданнях Біблії. Посилання зазначаються з дотриманням принципу «книга-розділ-вірш» і розділяються знаками пунктуації. Наприклад:
Ів. 19:6–11, 13–20, 25–28; 1 Кор. 1:18–24.
Фрагменти з одного розділу розділяються комою (,), а різні книги або розділи відокремлюються крапкою з комою (;).
Якщо в тексті не зазначено інше, усі біблійні посилання взято з Біблії в перекладі проф. Івана Огієнка.

Фото на обкладинці Олександра Попова

Надруковано: ПП «Естеро»,
вул. Данила Галицького, 25А, м. Рівне, 33000, Україна
тел. 068 22 62 444
Наклад 2500 прим.

© «Слово вчителю» © МГО «Надія — людям»

Шановні читачі, дорогі друзі! Мир вам!

Дружба, закоханість, любов, шлюб, батьківство, наставництво... Постійні читачі, мабуть, уже простежили цей ланцюжок у наших роздумах про сімейні цінності на сторінках останніх випусків часопису «Слово вчителю».

Звичайно, у кожної людини свої асоціації, але якби вам запропонували відшукати близькі слова до перелічених вище, — не спільнокореневі й не співзвучні, а змістовно споріднені, — які б ви підібрали? Що скажете на такі паралелі: дружба — вірність, любов — посвята, батьківство — праця?..

Радість батьківства тісно пов'язана з турботами, хвилюваннями, недосипаннями й щоденною рутинною працею. І все для того, щоб нагодувати, одягнути, заспокоїти, розважити своє дитя. Потім потішитися милій усмішці, першому кроку, ніжним обіймам і кумедному лепетанню. А відтак і засмутитися... через непослух, упертість, невдячність і обман, яких, на жаль, не довго доведеться чекати. І зрештою зрозуміти, що найважча робота, проте основна, доручена батькам Самим Богом, — це праця з серцем дитини, аби це серце прихилили до доброго й застерегти від злого.

Здається, що найбільше часу й зусиль батьки витрачають на навчання дитини. Наші діти освоюють багато речей у житті, роками опановують ту чи іншу професію, і ми всіляко підтримуємо й сприяємо їм у цьому, але чи достатньо ми, дорослі, турбуємося про те, щоб навчити дітей бути в майбутньому хорошим чоловіком чи дружиною, мамою чи татом? Чи, можливо, вважаємо, що це станеться само собою?

Шкільні програми з християнської етики передбачають вивчення відповідних тем з основ сім'ї в старших класах загальноосвітньої школи. Вони базуються на незмінних принципах Божого Слова, адже і шлюб, і батьківство — це вічна постанова Того, «Хто створив споконвіку людей, створив їх чоловіком і жінкою» (Мт. 19:4). Та чи багато дітей мають можливість відвідувати такі заняття?..

Статті цього числа часопису, присвяченого темі батьківства, мають на меті привернути увагу читачської аудиторії до вищезначеної проблеми, допомогти фактичним матеріалом тим, хто має можливість викладати цю тему дітям, а головне — нагадати про вічного, премудрого, досконалого Небесного Батька, який хоче допомогти нашому батьківству, насамперед, пропонуючи дар усиновлення через віру у Свого Однородженого Сина Ісуса Христа.

З повагою — редакційна колегія

Зміст

ПОГЛЯД ФАХІВЦЯ

- 4 Найвища чеснота — любов
Василь Жуковський

- 6 Батьківство
Аркадій Сльоза

АКТУАЛЬНА ТЕМА

- 8 Добра звістка для батьків
Тарас Приступа
- 12 Надбане серце
Любомир Турчак
- 15 Вимога до сучасних педагогів:
виховання цілісної особистості учня
Олеся Горгота
- 17 Новини проекту «Суперкнига»
Інна Черепова
- 18 Що за комісія, Всевишній?!
Лідія Гальченко

ЗНАЙОМСТВО

- 20 Хороші, справжні, Божі
Надія Доля

МЕТОДИКА І ДОСВІД

- 22 Біблійні секрети виховання.
Щоб діти нас слухали.
Ніна Жаровська
- 24 Хто добре серце має, той усім
допомагає
Зоя Мечкало
- 26 В єдиній родині любов нас єднає!
Таїсія Яременко
- 28 Християнське свято Букваря
Оксана Волошин

С. 13

С. 32

С. 51

- 30 Вкладай Божу мудрість у свої слова
і вчинки
Оксана Логіна

- 32 Біблійні мотиви у творі Оскара Уайльда
«Хлопчик-зірка»
Зоя Говорунець

- 36 Любов, милість і благодать Небесного
Батька
Олена Коваль

- 39 Шануй батька та матір, щоб добре тобі
було й щоб довго ти жив на землі
Юлія Шафранова

- 43 Типові помилки батьків у вихованні
Адріан Буковинський

ХРИСТИЯНСТВО

І МИСТЕЦТВО

- 45 Батько і Син
Олег Блощук

НАУКА І ХРИСТИЯНСТВО

- 47 Важливість критичного підходу до
викладання природничих наук
Енді Макінтош

СПРАВИ СІМЕЙНІ

- 49 Бути матір'ю. Бути батьком.
Марія Браун-Галковська

- 53 Справжній батько
Наталія Педченко

ПОДІЇ

- 54 V Всеукраїнський турнір юних
філософів та релігієзнавців
Віра Шпуняр

- 55 Християнська етика на теренах
Одещини.
Духовні орієнтири для дошкільнят
Віра Сучок

- 56 І знову — основи!
Надія Доля

Повертаючись до християнських витоків
Галина Докторович

- 57 Теорія і практика міжнародної
педагогічної мережі PILGRIM

- 58 Літня школа для освітян

РОЗДУМИ ДУШІ

- 58 Шоста дитина
Ольга Казьміна

НАЙВИЩА ЧЕСНОТА — ЛЮБОВ

*Інтерв'ю з митрополитом Київським і всієї України,
предстоятелем Православної Церкви України Епіфанієм*

— Коли відбулося Ваше перше знайомство з Біблією і яку роль відіграє вона зараз у Вашому житті? Яка Ваша улюблена книга (історія, текст) Біблії?

— Моє перше знайомство з Біблією відбулося в дитячі роки. Як і більшість дітлахів, я починав із дитячої Біблії, у якій було чимало кольорових картинок. Згодом, коли подорослішав, то прочитав уже повну версію Священного Писання. Для мене, як і для кожного християнина, Біблія відіграє надзвичайно важливу роль. Адже вона є Словом Божим, а отже, найвищим авторитетом, мірилом та орієнтиром. Ті істини, які подані в цій величній Книзі, є для нас моральним та духовним фундаментом, на якому ми й повинні будувати своє життя. Стосовно того, які рядки Біблії є для мене улюбленими, то

це, мабуть, гімн любові святого апостола Павла в 13-му розділі Першого послання до коринтян.

— Як, на Вашу думку, знання біблійних істин може впливати на життя сучасної людини?

— Для того, хто черпає ці знання не просто задля «загального розвитку», а зі щирою вірою й відкритим серцем, вони можуть принести чимало користі. Сучасне життя сповнене багатьох спокус та пасток, які очікують на людину, і саме Слово Боже є тим духовним дороговказом, що здатний провести крізь бурхливі води цього світу.

— Ваша оцінка нинішньої ситуації в суспільстві в сфері духовного виховання молоді. Чи потребує українська школа вивчення християнської етики? Чи є альтернатива християнському вихованню?

— На мій погляд, у суспільстві справді бракує духовності. І це не лише проблема сучасності, а одвічна тенденція з часу людського гріхопадіння. Гріх діє і поступово змінює нашу шкалу цінностей, підмінює наше розуміння хибного й правильного. Цьому, безперечно, треба протистояти й зробити це може саме Церква. Ми твердо переконані в необхідності впровадження в освітній процес уроків християнської етики, але звісно ж, без нав'язування, а за добровільним вибором. Стосовно християнського виховання, то альтернатива йому, мабуть, є, адже кожна людина наділена свободною волею й виховує дітей так, як вважає правильним. Але ж яка ціна та наслідки такої альтернативи у майбутньому, а тим більше у вічності?

— Хто були Ваші духовні наставники? Чий приклад наслідували?

— Моїм духовним наставником був повікнезабутній митрополит Даниїл (Чокалюк). У нього я ніс послух і подіякона, і саме він виховав у мені любов до богослужіння та навчив мене багатьох важливих у духовному житті речей. Митрополит Даниїл був людиною з великої літери. Завжди з теплою згаду про нього та постійно молюся за його душу.

— Коли Ви відчули покликання до служіння? Як це було?

— Відвідувати храм я почав із дитинства. Тому моя віра і християнський світогляд не виникли раптово. Пригадую, що чіткий покликання до служіння я відчув у старших класах середньої школи. Саме тоді остаточно усвідомив, що хочу йти лише шляхом священнослужіння.

— Яка головна роль Православної Церкви в суспільстві?

— Головна мета існування Церкви — привести людину до спасіння. Саме для цього нам дані всі Таїнства та священнодій. Церква закликає кожну людину скористатися плодами того, що звершив для нас Спаситель і таким чином стати співучасником вічного життя. Після гріхопадіння людина робить себе заручником замкненого кола гріха і сама вже не здатна з нього вийти. Тому, задля

допомоги нам, втілюється Син Божий і бере на Себе гріхи світу, щоб викупити кожну людину з рабства гріха. Але звершене Христом-Спасителем не діє на нас автоматично. Ми можемо сприйняти все це лише щиро та добровільно, через свою свободну волю. Для того щоб ми могли скористатися спасительними дарами Господа, Він і створює Церкву — Боголюдський організм, долучившись до якого, людина отримує благодатні сили перемінити гріховне життя та досягнути спасіння.

— Ваше ставлення до інших деномінацій християнства, до інших релігій, до їхнього співіснування, приміром, в одному шкільному класі, педагогічному колективі?

— Моє ставлення до інших деномінацій чи релігій не є упередженим. Я, звісно, не поділяю їхні релігійні погляди, однак це аж ніяк не означає негативного ставлення до людей. У нас у всіх повинна бути взаємоповага й порозуміння. Більше того, ми можемо шукати й успішно знаходити те, що нас єднає, а не роз'єднує. Приміром, це доволі успішно вдавалося реалізувати в такому проекті, як Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій, де ми маємо змогу разом декларувати й відстоювати

спільні моральні принципи та патріотичні погляди.

— Що б Ви побажали читачам часопису «Слово вчителю» — українським освітянам?

— Я бажаю всім читачам вашого часопису миру, злагоди, благополуччя та любові один до одного. Учителі несуть неабияку відповідальність за виховання своїх учнів, тому в першу чергу мають навчити їх найвищої чесноти — любові. Адже в єдності сила нашого народу, і саме любов є запорукою справжньої єдності.

*Матеріал підготував
Василь Жуковський,
доктор педагогічних наук, професор
НаУ «Острозька академія»*

Під час візиту Предстоятеля ПЦУ Блаженнішого Епіфанія до НаУ «Острозька академія», 12 квітня 2019 р.

Олександр В'ялов — учитель фізики вищої категорії, учитель-методист, засновник приватної християнської школи «Початок мудрості» (м. Харків, Україна), пастор церкви євангельських християн «Жива надія», лектор Міжнародного альянсу для розвитку християнської освіти, автор відеоуроків «Біблія в дослідках» і книги «Співробітники Творця».

— **Боже Слово і батьківство. Які тексти з Біблії пригадуєте найперше, коли йдеться про роль і завдання батьків?**

— Я думаю, що найголовніша теза про батьківство, яку містить Біблія, — це 6 розділ Послання до ефесян, де сказано: «А батьки, — не дратуйте дітей своїх, а виховуйте їх в напаминанні й остереженні Божому!» Це ключовий текст, тому що тут йдеться про власний приклад батьків, про їхню відповідальність, про помилки, яких вони можуть припуститися, і про основні методи виховання: інструктування, навчання (настанови) та дисциплінування.

— **Які позитивні приклади батьківства можна побачити в Євангелії?**

— Це приклад Захарія та Єлизавети, які виховують Івана Хрестителя. Земні батьки Ісуса Христа — Марія та Йосип, може, і не до кінця розуміють місію й призначення свого Сина, однак з усією

відповідальністю роблять усе від них залежне, щоб Його виховати. Можна пригадати Яіра, який піклується про свою хвору доньку, та інші приклади.

— **А притча «Про блудного сина»?**

— Ця притча показує, що квінт-есенцією батьківства, яке практикуємо ми, люди, є батьківство, яке нам передає Бог як Небесний Батько. Це перша думка.

Друга думка полягає в тому, що існує певне напруження між батьками і дітьми. І це напруження розв'язується в контексті праведності, послуху й поборності. І в розв'язанні цього напруження від батьків вимагається бути відкритими, бути тими, хто довіряє, хто здатен простити й шукає взаєморозуміння між різними дітьми.

виховання, коли діти самі вирішують, що їм робити, чим займатися, коли вони добре знають свої права й не згадують про свої обов'язки.

Четверте — недостатню увагу приділяють батьки такій темі, як навчання дітей. Навчання перестає бути цінністю. Перестає бути цінністю правильне ставлення до книжок, до самоосвіти, до пошуків, до запитань. На мій погляд, це є проблемою.

— **Один із відомих діячів минулого століття казав, що війни перемагають священники й учителі, на сьогодні ж бачимо вирішальний вплив сучасних інтернеттехнологій та інших засобів впливу на свідомість людей. Як ці зміни в суспільстві впливають на сім'ї?**

Батьків

— **Які книги про батьківство Ви порекомендували б нашим читачам?**

— Мені подобаються декілька авторів: Тед Тріп «Бути пастирем для своєї дитини», Джош Макдауел «Як бути героєм для своїх дітей», Джеймс Добсон «Не бійтесь бути суворими»¹. У Джона Таунсенда й Гаррі Клауда є книга «Діти і межі» про те, як навчити дітей встановлювати межі, щоб не бути агресором, який порушує життя інших людей, і не бути жертвою, яка дозволяє порушувати своє власне життя.

— **Як Ви бачите сьогодні практичний бік батьківства в сім'ях, які є навколо нас, — наприклад, сім'ї дітей, які навчаються у Вашій християнській школі, або ж сім'ї Ваших сусідів?**

— Насамперед скажу про проблеми, які бачу в практичному батьківстві. Перша — це брак часу, який батьки (тато і мама) мали б проводити зі своїми дітьми для того, щоб побудувати стосунки, передати їм свою віру, сформувати в них найважливіші життєві навички.

По-друге, бачу брак самоосвіти батьківської, тому що для передачі комусь того, що ти маєш, треба спочатку сформувати те, що треба мати. На жаль, у батьків немає великого бажання працювати над собою. Хоча я за фахом учитель, до того ж батько з 20-річним стажем, я й досі читаю книги про виховання дітей і продовжую навчатися.

Третє, що я бачу, — це нехтування дисциплінуванням дітей. Сьогоднішня культура нав'язує нам такий стереотип

— Ми живемо в інформативну, цифрову епоху. Інтернет і мас-медіа дуже потужно впливають на нашу свідомість. Гаджети є сильними конкурентами для книжки. І ми не зможемо повернути назад історію. Гаджети розвиватимуться і матимуть щораз більшу питому вагу в житті людей загалом і в житті дітей зокрема. І нам доведеться з цим жити. Тому важливо розвивати в собі й у своїх дітях критичне мислення, здатність до аналізу й переусвідомлення певних речей. Саме для цього й треба читати книги. А для того щоб інтернет не захоплював нас понад міру — створюймо альтернативу, віднаходьмо способи змістовного проведення часу й дозволимо

¹ Анотації до книг див. «Слово вчителю» № 1/2008 (<http://slovovchitelyu.org/journal/nom03/varto-prochytaty-4/>), № 3/2008 (<http://slovovchitelyu.org/journal/nom05/pastyruvannya-dytyachoho-sertsya/>).

в сім'ї. Якщо батьки люблять читати книжки, якщо в сім'ї книжки читають, обговорюють, дарують на день народження, батьки з дітьми ходять до книгарень, то цілком реально прищепити дітям любов до читання. Наші діти, хоча вони різні і за здібностями, і за темпераментом, усі люблять книжки.

— Кажуть, що зараз особливо відчутний розрив поколінь, старші люди не знаходять точок дотику з молодим поколінням, не розуміють, не сприймають його.

— Як учитель фізики скажу, що все залежить від вибору системи відліку. Коли мені було 25 років, мені здавалося, що люди, яким сорок, — це інше покоління, і вони мене не розуміють. Але тепер, коли я потрапив у цю другу

Олександр і Лія В'ялови з доньками Маргаритою і Веронікою та сином Олександром

СТВО

категорію, то моя система відліку змінилася, я дивлюся на тих, хто молодший, вважаю їх недостатньо освіченими, певною мірою авантюристичними тощо. Тому я не драматизував би проблему поколінь. Краще згадати відому притчу про двох волів, яких запрягли в одну бричку. Старий досвідчений віл добре знав дорогу, знав, як розрахувати сили, а молодий — мав більше енергії і силу тягти. Тому варто поєднувати досвід старшого покоління з енергією, креативністю, творчістю молодшого. Але для цього потрібні стосунки, а вони передбачають готовність сприймати інших, як казав Блаженний Августин: «У головному — єдність, у другорядному — свобода, у всьому — любов».

— Як це працює у Вашій сім'ї?

— Особливими цінностями для нашої сім'ї є щирість, відвертість і відсутність страху щодо того, що я роблю щось неправильно і мене зараз за це покритикують. Це не значить, що в нас ніколи не було критики чи непорозуміння, але не було страху перед цим. Я вважав, що це мій обов'язок як батька не тільки вимагати чогось від дітей, але мій обов'язок — розуміти їх, будувати з ними стосунки, інвестувати в їхній розвиток. Навіть коли діти були маленькі, я давав їм можливість ухвалити власне рішення, хоча потім, знову ж таки, давав можливість критично оцінити це рішення, подискутувавши про те, на яких підставах ми його ухвалювали.

— Чи могли б Ви порівняти підходи до виховання дітей, зокрема

дисциплінування, в той час, коли Ви росли, і зараз, коли Ви виховуєте своїх дітей?

— Великої різниці я не бачу, тому що виховання дітей, так само, як зачаття й народження, — це класичні речі, які не змінюються від епохи до епохи. Як християнин, я бачу в Біблії два способи виховання дітей, окрім того, що я повинен показувати свій власний приклад, — це спілкування і дисциплінування. Є певна категорія батьків, які обмежуються лише першим способом. Але мій життєвий досвід показує, що ідея виховання лише словами є утопічною, тому батьки змушені вдаватися до якихось способів дисциплінування, і різочка чи ремінець — це лише один із них. Його не треба застосовувати часто, і він має певні особливості: це не має бути випускання пару з-під кришки чайника, скинення негативних емоцій знервованого тата чи мами; це має бути після того, як ми словесно попередили про щось дитину; це не має бути публічне покарання; обов'язково треба врахувати вік дитини, її провину; це має бути турботою про стан душі й серця дитини, щоб утримати її від неправильних учинків у майбутньому. Покарання на тлі хороших стосунків сприймаються дітьми з розумінням, а не як «психи» батьків. Із дорослішанням дітей більш ефективними стають моменти спілкування, коли батьки вчать дитину, що неправильний вибір спричиняє негативні наслідки. Наприклад, зламав чужу іграшку — треба віддати свою,

не прийшов вчасно вечеряти — треба постувати.

— Новітні віяння в психології поділяють сучасних підлітків на певні категорії: так звані ПВЗ (із розвиненим почуттям власної значущості), королі й королеви Інстаграму, гламурні хлопчики й дівчатка, запеклі песимісти і ті, що не дотягують до жодної з категорії. Ваше ставлення до цього?

— Є декілька варіантів класифікації сучасних підлітків за субкультурою, яку вони поважають, або за їхніми уподобаннями. Я б сказав, що всі способи (зовнішні), за допомогою яких вони виражають себе, свою ідентичність, мають внутрішні, найчастіше приховані, духовні корені. Це — невпевненість у завтрашньому дні, дефіцит любові, прийняття, розуміння з боку дорослих. І тут повинен працювати не ремінець, а готовність іти на діалог, вислуховувати, розуміти дітей. І будуючи з ними близькі стосунки, допомагати їм здійснювати цей шлях від зовнішньої форми самовираження до тих внутрішніх коренів, приховати або замаскувати, або знеболити які вони намагаються, вибираючи собі той чи інший імідж.

Розмовляв
Аркадій Сльоза

ДОБРА ЗВІСТКА ДЛЯ БАТЬКІВ

Неявна криза

В останні кілька десятиліть ми часто чули слово «криза». Таке враження, що криза завжди, криза всюди, криза повертається знову, ще не залишивши нас. Ми звикли до кризи настільки, що вона вже нікого не страшить і не дивує: пережили їх чимало, переживемо й наступну.

Якщо про політичну та економічну кризи ми говоримо часто й голосно, особливо політики й особливо в потрібний їм час, то про інші кризи, наприклад, кризу духовності, моралі, про занепад сім'ї й кризу батьківства зокрема ми «голосно замовчуємо». Замовчуємо, бо не вважаємо ці теми критично важливими, фундаментальними, життєво необхідними для суспільства. Їсти, пити, одягатися — ось про що основна турбота більшості громадян, а те, що з погляду Бога й Біблії є найціннішим і найфундаментальнішим, — відкинуто й занедбано. Ну що ж, можливо, ЛГТБ нас розбудить і змусить наше суспільство згадати про Бога та Його задум щодо шлюбу, сім'ї та батьківства. До речі, саме ця, скажемо

так, відчайдушно небезпечна обставина, здійняла хвилю боротьби за відстоювання загальнолюдських цінностей, як ми це найчастіше називаємо, змусила вийти на вулиці десятки тисяч громадян і голосно проголосити свою позицію й заступитися за сім'ю та батьківство. Добре, що хоч так! Добре, що кричимо хоча б тоді, коли вже в нас зухвало відбирають фундаментальне, коли під загрозою такої реальної небезпеки для сім'ї ми раптом занепокоїлись і, відкинувши байдужість, поринули в боротьбу за право сім'ї залишитись сім'єю, як її задумав наш Творець і Засновник шлюбу.

До речі, не забуваймо, що Господь дуже ревно ставиться до Свого задуму, Він ніколи не переставав оберігати й благословляти сім'ю. Він ніколи не припиняв засуджувати й карати тих, хто спотворював, нехтував, руйнував сім'ю, тим паче робив свідомий замах на знищення інституту сім'ї і на одвічне Боже бачення сім'ї. Великі й потужні цивілізації зникли саме після того, коли ситий народ, який насолоджувався своїм добробутом і розкішшю, збочив зі шляху й спотворив Божий досконалий задум.

Потоп у дні Ноя наступив після того, як «бачив Господь, що велике розбещення людини на землі, і засмутився Він у серці Своїм» (Бут. 6:5). А далі читаємо: «І зіпсулась земля перед Божим лицем, і наповнилась земля насильством. І бачив Бог землю, і ось зіпсулась вона, кожне-бо тіло зіпсуло дорогу свою на землі. І промовив Господь до Ноя: «Прийшов кінець кожному тілу перед лицем Моїм, бо наповнилась земля насильством від них. І ось Я винищу їх із землі» (Бут. 6:11–13). А ще був Божий суд над Содомом і Гоморрою. І всі, навіть ті, хто рідко бере в руки Біблію, знають чому так сталося.

Зауважте й те, який руйнівний вплив на сім'ю праведного Лота мало життя в Содомі. Пам'ятаєте, що любов до ситого життя так обплутала серце дружини Лота, що навіть під загрозою смерті вона вже і не хотіла, і не могла слухати Бога, а їхні доньки стали плодом содомської «сексуальної революції», здобувши содомську сексуальну освіту. Вони добре знали, як у відповідній життєвій ситуації і в які саме дні здійснити глум і сексуальне насильство над рідним батьком із «благими намірами» продовження роду. Невже такого життєвого фіналу очікував Лот, коли зробив вибір на користь привабливих своїми земними пасовиськами содомських околиць? Але так неминуче буває, коли економічна криза нас хвилює більше, ніж дрімуча бездуховність і невігластво тих, хто свято переконаний у достовірності своєї віри, водночас ігноруючи Бога і Його Слово.

Ключове питання — духовне

Отж поговоримо не про економічну й не про політичну кризу, а саме про занедбане, некомпетентне й бездуховне батьківство, у якому є іноді все, окрім Бога. А Він, вічний і досконалий Отець наш, переймається більше тим, щоб діти були забезпечені не стільки матеріально, скільки повноцінним батьківством. Ось що ми читаємо в Мал. 4:4–6: «Згадайте Закона Мойсея, Мого раба, що йому наказав на Хориві устами й права щодо всього Ізраїля. Ось Я пошлю вам пророка Іллю, перше ніж день Господній настане, великий й страшний! І поверне він серце батьків до синів, і серце синівське до їхніх батьків, щоб Я не прийшов, і не вразив цей Край прокляттям!»

Виявляється, що Господь може вразити країну, її землю й навести економічну кризу через занехаяне батьківство, і це стається через Його до нас доброту. Він настільки дбає про те, щоб серця батьків належали дітям, а дітей — батькам, що проводить людей через негаразди, бідність, голод, розруху, розчарування й усілякі інші наслідки прокляття. Водночас зауважте, що сам народ неспроможний подолати кризу батьківства. Цю проблему неможливо розв'язати самотужки. Зцілення пов'язується з приходом на землю Спасителя. Повертаючись до Бога, ми повертаємось до власних дітей, і лише завдяки такому, обраному нами шляху, може статися те, на що самі ми ніяк не можемо вплинути: серця дітей повернуться до нас. Тому ключове питання, і першочергове, і критично важливе — це духовне. Тільки не плутайте духовне з мистецтвом і культурою, з її міфами, вигадками й окультиною практикою. Духовне — це Бог і стосунки з Ним — із Творцем і Батьком, з неперевершеною реальною Особистістю, Ким і для Кого ми були створені.

Усвідомлюючи масштаби цієї трагедії, а частіше — пожинаючи плоди невдалого батьківства у власних сім'ях, мусимо знайти відповіді на два одвічні запитання: «Хто винний?» і «Що робити?» Враховуючи те, що основного закону сіяння і жнив ніхто не відміняв і ми, як і наші попередники, продовжуємо жати те, що сіяли самі, і сіяти те, що пожнемо завтра, то відповідь на перше запитання очевидна й проста. І нам

треба було б краще з'ясувати, у чому вина й де причини. Не маючи відповідей на ці запитання, ми так і не отримаємо відповіді на запитання «що робити?» і не побачимо, яким шляхом іти.

Рішення — у вертикальній площині

Ми часто шукаємо короткої й простої відповіді, і який пошук — така й відповідь. Причина нашого безуспішного батьківства не лише в наших батьках, які не вміли або не змогли забезпечити нас увагою, турботою, достатньою любов'ю. Дешифрація правди в цьому є, і це треба визнати, проте біда наша в тому, що проблему батьківства ми не пов'язуємо з відсутністю глибокого пізнання Бога як Отця, з надзвичайно поверховим розумінням природи батьківства. Шукаючи шляхів розв'язання цієї гострої й болісної для нас проблеми, ми щоразу потрапляємо в глухий кут, і все це лише тому, що надіємось, що її можна розв'язати лише в горизонтальній площині, не розуміючи, що, хоча б у глухому куті, варто здійснити голову догори й збагнути, що у вертикальній площині порятунком і вирішення проблеми батьківства, і не лише її однієї. Тому найважливіше і найцінніше — знати Бога. Ось що про це написано в Біблії: «Бо хто буде хвалитись, хай хвалиться тільки оцим: що він розуміє та знає Мене, що Я — то Господь, Який на землі чинить милість, правосуддя та правду, бо в цьому Мої уподобання, каже Господь! Ось дні наступають, говорить Господь, і Я навіщу всіх обрізаних та необрізаних» (Єр. 9:23–24). Як бачимо, найбільша радість і щастя, і користь від того, що розуміємо і знаємо Бога, і це дорожче, ніж мудрість, хоробрість і багатство, і це те, чим Писання заохочує хвалитись.

Якщо говорити про народ чи країну, то розуміння та знання Бога краще вплинуло б на Україну, ніж високий розвиток освіти і науки, обороноспроможності й економіки, бо знання Бога Отця змінило б нас зсередини, зробило б нас кращими батьками, такими, якими нас задумав Бог. Це обов'язково спричинило б колосальний і глибокий вплив на наступні покоління і зробило б Україну і духовно, і економічно розквітлою, а тому й дуже привабливою країною. Це справді забезпечило б приплив, а не відтік громадян. А пророк Осія записав наступне: «Погиє народ Мій за те, що не має знання: тому, що знання ти відкинув, відкину й тебе, щоб не був ти для Мене священиком. А тому, що забув ти Закон свого Бога, забуду синів твоїх й Я!» (Ос. 4:6). Страшна небезпека, коли народ відкидає Бога і Його Закон, тобто Його Слово. І погляньте — ця небезпека дожене синів. І в історії не раз так траплялося, що діти мусили довго їсти гірку страву, яку приготували їм їхні батьки. Невже сучасні батьки, навіть якщо вони злі, прагнуть такої долі для своїх синів і дочок?

Досконалий Батько

Пророк Єремія вживає цікаву метафору: «Бо дві річі лихі Мій народ учинив: покинули Мене, джерело живої води, щоб собі подовбати водозбори, водозбори поламани, що води не тримають» (Єр. 2:13), зображаючи спраглий народ, який уперто хоче напитися й утамувати спрагу з водозборів, у яких вода не затримується, водночас ігноруючи Джерело Живої води — Бога. А до чого тут Бог, скажете ви, адже ми про батьківство? Вічний Бог Отець вічно був батьком вічного Сина, якого безмежно любив, у якому як Батько знаходив Свою ідентичність. Він не тільки батько Ісуса. Небесний Отець є батьком усіх, хто вірить у Його Сина Ісуса, кого Він усиновив і дав відчувати й переживати на собі неперевершену турботу досконалого батька про Своїх синів і дочок.

Бог є не тільки прикладом досконалого Батька. Він є Джерелом досконалого батьківства. Сім'я, батьківство — не мій і не ваш винахід, це установка Отця Небесного, який через Писання розкриває природу благодатного батьківства, і осягнути це можливо лише через усиновлення й через постійний процес пізнання Отця, до якого Він нас закликає й заохочує. Добрим батьком можна бути, лише перебуваючи в постійному єднанні, користуючись благодатною силою Духа Божого, який перебуває у віруючих — тобто у синах і дочках нашого Отця, Який благоволив їх учинити Своїми домашніми, рідними і улюбленими.

Зауважмо ще один аспект божественного батьківства і нашого синівства. Біблійний пророк записав такі слова: *«Шанує син батька, а раб — свого пана; та якщо Я вам батько, де пошана Моя? А якщо Я вам пан, де страх передо Мною?»* — говорить Господь Саваот вам, священики, що погорджуєте Моїм Іменням та й каже: *«Чим ми погордили Іменням Твоїм?»* (Мал. 1:6).

Якщо сини, то чи шануємо ми Батька? Якщо шануємо, то наскільки і в чому це виявляється? Якщо насправду шануємо, то і не забуваємо, і спілкуємось, і вдячні Йому за кожний прояв турботи та щедрості, і до слів Його прислухаємось. А це означає, що Отець Небесний є незаперечним авторитетом у наших очах, тоді заповіді Його, і постанови, і слова Його є непохитним авторитетом і незаперечною істиною. Коли ваші діти, з близької відстані спостерігаючи за вами, щодня переконуються, що батько наставляє їх у тому, чого сам не визнає і не практикує, то немає причин дивуватися, що ще в ранньому віці ваш син ігнорує або навіть бунтує проти вас і ваших настанов. До пори це відбувається мовчки, але настане день і час, коли, як не вам, то іншим, він розповість про своє розчарування вами й Богом, якого ви представляєте.

Найголовніше

Свого часу Мойсей, даючи останні настанови ізраїльському народу в пустелі, так сформулював найголовніше: *«Слухай, Ізраїлю: Господь, Бог наш — Господь один! І люби Господа, Бога твого, усім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією силою своєю! І будуть ці слова, що Я сьогодні наказую, на серці твоїм. І пильно навчиш цього синів своїх, і будеш говорити про них, як сидітимеш удома, і як ходитимеш дорогою, і коли ти лежатимеш, і коли ти вставатимеш. І прив'яжеш їх на ознаку на руку свою, і будуть вони пов'язкою між очима твоїми. І напишеш їх на бічних одвірках дому свого та на брамах своїх»* (Повт. Зак. 6:4–9). Тобто, немає нічого важливішого, ніж любити Бога, а це й означає Його пошану, визнання Його авторитету й послух Йому. Весь Ізраїль знав і знає, що це перша заповідь, і Сам Ісус згодом скаже: *«Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією своєю думкою. Це найбільша й найперша заповідь»* (Мт. 22:37–38). Люби Бога не по-фарисейські, лише на словах, а всім серцем! І щоб ця заповідь була в серці! І тоді з переповненого Богом серця, з любов'ю до ближнього — до сина і доньки, пильно навчиш їх любити Бога, використовуючи для цього всяку можливість і будь-який час.

Якщо говорити про це просто й небагато, то немає нікого й нічого важливішого в житті, аніж Бог. І немає нічого важливішого в нашій діяльності, як виховувати дітей, і немає нічого важливішого у вихованні дітей, ніж прищеплювати їм любов до Бога. А це вимагає часу, знань, умінь, важкої праці й трохи грошей! І це важко, і непросто. Бути батьками — це значить стати на дорогу самозречення.

Читаючи Книгу Повторення Закону далі, бачимо, що Мойсей формує систему пріоритетів ізраїльської сім'ї. Любіть Бога, навчайте цього дітей, і Бог благословить вашу працю, ваші поля, сади, виноградники, дома, села і міста. Ваша праця

даватиме прибуток, вона не буде відбирати весь ваш час, вона не буде витискати всі ваші життєві соки. Любіть Бога і наставляйте в цьому дітей!

Крім усього іншого, Мойсей застерігає Ізраїль про те, що сите життя, достаток, розкіш може вплинути на пам'ять, і вони, а також і ми, можемо забути Бога. Це велика небезпека, коли дари стають для нас настільки цінними, що ми починаємо забувати або ігнорувати Дарувальника. Це не проходить безслідно, і мудрий Отець тимчасово позбавляє нас благ, щоб повернулася пам'ять про Нього й ми згадали про Його Слово, про Його святі заповіді, які і є нашим захистом, безпекою й благословенням.

Отже, Бог є найвищою цінністю і непохитною основою для нашого життя. Найвища мета батьківства — передати віру й любов до Бога. Це фундамент, і без нього під натиском життєвих штормів не встоїть жодна будова: ні сім'я, ні держава не вистоят, зазнають краху, зіб'ються з дороги, втратять наступне покоління, не матимуть майбутнього.

Відповідальне батьківство

Батьківство — це особлива честь і велика відповідальність, і складний процес, і важка праця. Ми маємо це почути! Молоді батьки й ті, хто готується стати батьками, не лише послухайте, а постарайтесь почути. Лише будучи гідними й мудрими синами Отця Небесного, зможемо бути гідними батьками для своїх дітей. Лише Бог Отець є силою нашого батьківства.

Ще важливо не забувати, що діти — не ангели. Наші діти, як і ми, успадкували гріховну природу занепалих прабатьків Адама і Єви. Крім того, батьки самі передали їм у «нагороду» татові й мамині гріховні схильності. Потенційно вони здатні повторити й примножити наші «подвиги». І ця небезпека реальна, і про це їм теж треба знати. Батьки, наші діти не Ісус Христос. Наші діти потребують, як і ми, Ісуса як Спасителя і Господа нашого життя.

Дуже добре, коли наші діти і гарні, і кмітливі, і здорові, і сильні, і спритні, і роботять, і освічені та ще й обдаровані, проте, коли вони маючи все перераховане й більше того, але не знають Бога й не люблять Його, то це катастрофа. Ця обставина — не просто втрата, це жах, який буде супроводити наших дітей не лише протягом життя, але й протягом вічності, бо душа безсмертна, і лише в Бозі її надія й вічне щастя.

Виховувати й вигодовувати — не одне й те саме. Різницю відчуваєте? Діти не мавпочки і не поросята. Їх треба не лише забавляти й не лише годувати. Вони, перш за все, Божий образ — духовні істоти, і тому Писання нас навчає, щоб ми наставляли дітей у Слові, у Євангелії — добрій Божій вістці, бо вони живуть в жорстокому, брехливому, зруйнованому злом світі й мають достатньо причин втрачати оптимізм і впадати у відчай. Навчіть дітей думати про те, що в час випробувань і провалів принесе втіху й надію, допоможе їм вистояти.

Раджу проаналізувати своє батьківство за такими запитами. Чому ви надаєте перевагу у вихованні своїх дітей: духовному чи матеріальному, вічному чи дочасному, Божому чи людському, характеру чи ерудованості? На що витрачаєте більше часу, зусиль, коштів, емоцій, серця: щоб ваші діти їли, пили, одягалися, чи на формування їхнього світогляду й характеру? Це питання про сіяння і жнива. Біблія вчить, що сієва для тіла, його невгамовних бажань і пристрастей неодмінно дасть пожати розруху й тління, а посів для духа — життя й блаженство.

МЕНІ ПОТРІБНИЙ...

Мені потрібний, Боже, Ти —
Сьогодні, завтра і навечно,
Немов молитви тиха свічка
В тривожну пору самоти.

Мені потрібний, Боже, Ти,
Немов зерно в колосі хліба,
Як вранці травам роси срібні,
Як та душа для доброти.

Мені потрібний, Боже, Ти,
Немов розлука для стрічання,
Сльоза для щастя чи печалі,
А кожній пісні — свій мотив.

Мені потрібний, Боже, Ти,
Бо не потрібний гріх, що маю...
На Тебе завжди уповаю,
Бо Ти є Праведний, Святий.

Мені потрібний, Боже, Ти!

Сергій Рачинець

Дітям потрібні батьки

Дітям потрібні ви! Не ваше, а ви! Не привчіть їх до зворотного. Інакше одного разу з великим розчаруванням уперше відчуете гіркоту зневаги до себе, не розуміючи чому це відбувається. А все доволі просто! Серце вашого чада не з вами. Воно прагне ваших дарунків, ваших благ, ваших грошей, бо раніше ваше серце було не з ним! Ви відкуповувалися від нього тим, чого тепер воно прагне, до чого завдяки вам пристратилися. Недарма мудрий Соломон написав, що дитина залишена сама собі, тобто без уваги, без виховання, — ганьба для матері своєї.

Нас переконують, що найбільша біда — це занижена самооцінка. А Біблія вчить, що велика біда — це непомірна пихатість, бо вона спотворює наш погляд на себе, і ми втрачаємо спроможність скласти собі реальну ціну. Це особливо характерно для молодих людей. Кожен із батьків може пригадати себе у відповідному віці. Пихатість веде до самозвеличення, самодостатності й протистояння не лише батькам, учителям, і взагалі, старшим людям, а й Самому Богові.

Тому пам'ятаймо, не діти — вісь, навколо якої повертається наше батьківське життя, а Бог. Такий підхід допоможе сформувати в наших дітей реальну уяву про великого Бога, бачення себе — реального, саме такого, який потребує Бога і свою ідентичність шукатиме в Бозі, а не в своєму роздутутому самоусвідомленні, яке жадібно прагне власної величі. Є лише Один Великий!

А ще варто не забувати, що найкращий дарунок нашим дітям — це добрі, любовні й вірні стосунки між татом і мамою. Саме це є необхідним затишком, якого потребують діти. Тому, батьки, піклуйтеся більше й першочергово про стосунки між собою, не конкуруйте одне з одним за дешеву популярність, а зробіть дітей щасливими бачити вас єдиними, зокрема у ваших пріоритетах стосовно виховання.

Ви не самі!

Виявляється, бути батьками і важко, і складно, і навіть непосильно. Так що ж тепер робити? Як бути добрими татом і мамою?

Спершу зрозумійте, що це важка праця. Вихованням неможливо займатися попутно, між іншим, стихійно. Це посвята, це боротьба з собою, це час, це постійний пошук, це компетентність, і тому потрібно багато зусиль, потрачених на навчання. Чомусь так склалось, що ми вчимося на водія і пожежника, на продавця і перукаря, на вчителя й інженера, а бути чоловіком і дружиною, татом і мамою має статися саме собою. Невже?

Не позбавляйте дітей благословення, не залишайте надовго без тата й мами. Даруйте їм свій час, і це окупиться. Не проміняйте цей дорогий час на розваги й заробітки. Навіть, якщо могли б заробити всі гроші й усі матеріальні цінності всього світу, це менш вартісне, ніж людська душа. Ось що про це говорить Біблія: «Яка ж користь людині, що здобуде увесь світ, але душу свою занепасти? Або що дасть людина взамін за душу свою?» (Мт. 16:26). А якщо не свою душу, а душу сина чи доньки? Чим тоді можна заплатити за їхні душі?..

Усім, хто в тяжких переживаннях щодо свого батьківства, усім, хто з сумом оглядається назад, усім, хто у відчаї розводить руками й не бачить себе достатньо сильним і компетентним, хто, дивлячись на загальносуспільну трагедію батьківства, каже собі: «Я не можу!», є Добра Звістка! Ви не самі! Є Той, Хто може! Є Той, Хто хоче і готовий пройти цю дорогу разом із вами й з усіма батьками світу. І бути їхнім Батьком, їхньою силою, їхньою мудрістю! І це благодать!

Тарас Приступа, магістр богослов'я,
пастор біблійної місіонерської церкви
«Община Доброго Пастиря» м. Рівне

Любомир Турчак,
сімейний психолог-консультант, пастор
євангелістської церкви «Дім Божий» м. Рівне

НАДБАНЕ

Бо де скарб твій, там буде й серце твоє!

Мт. 6:21

Діти — дуже актуальна тема сьогодні. Боротьба за дітей, ким вони будуть, яке їх чекає майбутнє, точиться не тільки в батьківському серці, а й дуже активно в нашій державі. Вона теж хоче мати право на наших неповнолітніх дітей.

Хто виграє перегони: батьки чи суспільство?

Хто буде формувати свідомість і моральні цінності наших дітей?

Мені дуже хочеться вселити надію батькам щодо їхніх дітей. Якщо ми будемо володіти серцем дитини, то ніхто й ніколи не зможе завдати їм безповоротної шкоди в сфері цінностей і пріоритетів.

Серце — це духовний світ людини. Також є думка, що це сукупність духовного й душевного світогляду людини. Але напевно — це не матеріальне серце й не тілесні речі. Це набагато важливіше за їжу, одяг та освіту, які будуть у наших дітей.

Хто володіє серцем — той володіє всією людиною.

Хто володіє серцем нашої дитини?

Хто формує моральні та духовні цінності нашої дитини?

Якщо на ці запитання відповість — не батьки, то тоді цей матеріал буде цінний для вас. А якщо навіть ваша відповідь: «Так», то я раджу перевірити те, що ми закладаємо в наших дітей. Чи допоможуть ці цінності нашим дітям прожити щасливе життя?

Отже, як заволодіти серцем дитини?

1. Правильною поведінкою

Не шукаємо ми слави в людей, ані у вас, ані в інших. Хоч могли ми потужними бути, як Христові апостоли, але ми серед вас були тихі, немов годувальниця та, яка доглядає дітей своїх. Так бувши ласкаві до вас, хотіли ми вам передати не тільки Божу Євангелію, але й душі свої, бо були ви улюблені нам.

1 Сол. 2:6–8

Поведінка батьків — це те, що приймає або відштовхує дітей від їхніх батьків. Апостол Павло дає рецепт поведінки, яка дозволить нам володіти серцем дитини.

Не шукати слави в дітях. Бог дав нам дітей не для того, щоб вони приносили нам славу й змінили наше становище в суспільстві. Діти дані батькам тимчасово (дочасно), поки не одружаться або ж не набудуть 30-літнього повноліття (так було з Ісусом Христом, Іваном Хрестителем...) Тому перед батьками Творець Усесвіту поставив завдання: «Привчай юнака до дороги його, і він, як постаріється, не уступить з неї» (Пр. 22:6). Дізнатися від Бога дорогу (призначення) для нашої дитини на землі й наставити її на цю дорогу так, щоб вона ніколи з неї не зійшла, наші дії мають бути спрямовані тільки на цю мету.

Поведінка — тиха, доглядати дітей, немов годувальниця. Дорогі батьки, що можуть сказати діти про нашу поведінку? Вона строга, диктаторська, маніпулювальна, потуральна? Такою поведінкою можна тримати біля себе тільки маленьких дітей і то не завжди. Вони просто біля нас, бо їм немає куди подітися. І за першої можливості вони втікають до бабусі з дідусем, або на вулицю до своїх друзів. Ми маємо бути тихими. Якщо людина підвищує голос, то вона прогала. Тихість можна описати наступним принципом: «Твердо управляти м'якою рукою». Не поступатися принципами, а добиватися м'якістю

(тихістю). Турбота має виявлятися протягом усього життя, аж поки діти живуть із батьками, піклування, як про маленьку дитину — немов годувальниця. Дітей потрібно доглядати, а не ними командувати чи маніпулювати.

Виховувати душі з великою любов'ю. Це ще одна характеристика батьків, яка дозволить їм володіти серцем дитини. Дітям неможливо нав'язати те, чого немає в нас. Якщо ми хочемо, щоб діти вчилися, — нам потрібно вчитися. Якщо ми хочемо, щоб діти читали книги, то нам потрібно читати книги тощо. Ми зможемо передати дітям лише ті моральні цінності та духовні якості, які присутні у нашому реальному, практичному, повсякденному житті. Є винятки з правил, але вони складають лише 5 %. У селі, де я раніше жив, є хлопець, який не випив і грама спиртних напоїв, водночас усі його родичі повмирили через алкоголізм. Йому зараз 48 років — це виняток із правил.

Мало мати правильні цінності, їх ще потрібно передавати дітям з великою любов'ю. Кажуть: «Неможливо дати дітям забагато любові». Любов батьків, яка будується на біблійних принципах, ніколи не може зіпсувати дитину.

2. Берегти від ідолів (кумирів)

Дітоньки, бережіться від ідолів! Амінь.

1 Ів. 5:21

Головний ворог у боротьбі за серце дитини — це ідол, або кумир. На жаль, дуже часто батьки самі створюють їх для своїх дітей. Мама дають маленьким дітям смартфон із мультфільмами, а самі в той час теревенять із подругами чи займаються собою. Згодом виявляється, що дитина охочіше проводить час із телефоном, ніж із батьками. Віддаємо дітей у садочок, а самі живемо своїм життям. Один чоловік сказав: «Бог дав дітей мамі, вона і має бути з ними, доки вони її потребують».

СЕРЦЕ

Як зберегти дітей від ідолів (кумирів)?

Власним прикладом. Батьки, які не мають ідолів і кумирів, можуть дуже легко навчити своїх дітей жити без них. Якщо ж тато не може пропустити жодного футбольного матчу, де грає його футбольна зірка, то в дитини скоро з'явиться своя зірка, яку вона буде наслідувати й слухати більше, як тата. У батьків, які зрозуміли Євангелію, має бути лише одна залежність — від Ісуса Христа, Господа нашого життя.

Розповідайте правду про ідолів (кумирів). Ми звикли користуватися напівправдою. Бачити лише те, що нам вигідно, а на все інше заплющувати свої очі. Я професійно займався спортом: вільною (греко-римською) боротьбою. Унаслідок цього я набув дуже багато проблем зі здоров'ям. Я почав цікавитися в інших спортсменів станом їхнього здоров'я — 100 зі 100 мають набуті хвороби. Скажімо, остання новина: Олег Блохін на інвалідному візку відвідав

фінал Ліги Європи. Якщо ми бажаємо щасливої старості для наших дітей, то ніколи не дозволимо їм професійно займатися спортом. Фізична зарядка — це те, що батьки й діти мають робити щодня. Розкажіть дітям усю правду про їхніх кумирів, а вона здебільшого страшна. Покажіть їм кінець шляху, до якого їх призведе їхній ідол. Візьміть до прикладу історію про Самсона. Найсильніший чоловік у світі закохується в дуже гарну дівчину. Кінець життя — зрада, вибрані очі, рабство й смерть у дуже молодому віці. Таких прикладів із Біблії, та й у нашому житті дуже багато. Батьки, збережіть своїх дітей від ідолів та кумирів.

Ісус — фокус життя. Для того щоб наших дітей не приваблювали ідоли та кумири, необхідно прищепити їм велику любов до Христа. Ісуса достатньо для всіх сфер нашого існування. Він усе в усьому: «*Бо все з Нього, через Нього і для Нього! Йому слава навіки. Амінь*» (Рим. 11:36). Нехай дасть нам Бог великої мудрості допомогти нашим дітям

закохатися в Ісуса так, як Його любив апостол Павло (Фил. 1:21): «*Бо для мене життя — то Христос, а смерть — то надбання*».

Дорогі батьки, докладімо всіх зусиль, аби допомогти нашим дітям любити Ісуса понад усе на світі.

3. Допомогти не грішити

Діточки мої, це пишу я до вас, щоб ви не грішили! А коли хто згрішить, то маємо Заступника перед Отцем, Ісуса Христа, Праведного.

1 Ів. 2:1

Долі дітей найпрекраснішого царя ізраїльського Давида — це плачевна біблійна історія. Син Амнон розпалюється гріховною пристрастю до своєї сестри Тамари, а цар, замість того щоб забезпечити дітей від гріха, не вдаючись у суть проблеми, посилає свою дочку на незворотну біду. Велика зайнятість державними справами завадила йому виховати в страху Божому своїх дітей. Як наслідок, брат Тамари Авесалом (старший син Давида) вбиває свого зведеного брата Амнона.

Пояснюйте. Батьки, Бог дав нам дітей, аби ми спостерігали за ними й постійно цікавились їхнім життям. Не залишайте своїх дітей без нагляду. Коли ваша дочка виходить із дому, подивіться на її зовнішній вигляд. Одяг вашого сина може свідчити, що він захопився речами, які можуть призвести до незворотних наслідків у житті. Багато про наших дітей говорять їхні сторінки в соціальних мережах. Музика, яку вони слухають, речі якими вони розважаються. Батьки мають пояснювати дітям, що і до чого приведе, які наслідки можуть бути від їхнього захоплення, багато говорити про силу гріха, розповідати історії реальних людей і наголошувати на причинах, які призвели до життєвого краху.

Показувати наслідки. Коли наші діти були маленькими, біля нашого дому постійно збиралися люди з алкогольною залежністю. Щоразу йдучи повз них із дітьми, я говорив, що це за люди й чому вони в такому стані. Можна завести своїх дітей у наркодиспансер, де люди вмирають від наркотиків, щоб діти побачили, які на вигляд ці нещасні, що робиться з їхнім тілом. Мудрі батьки застерігають від гріха своїх дітей із раннього віку.

...Я доріс до віку, коли захотів піти на танці в клуб. Мама побачила, що я кудись збираюся, і розпитала про все. Головне, що я тоді запам'ятав: «Синку, іди, але пам'ятай, якщо до мене прийде дівчина і скаже, що ви з нею мали близькі стосунки, то 24 години — і ти з нею одружишся». Ці слова лунали в моєму розумі всю мою молодість.

4. Володіти серцем

І приверне він серце батьків до синів, і серце синівське до їхніх батьків, щоб Я не прийшов, і не вразив цей край прокляттям!
Мал. 4:6

Володіти серцем дитини — це велике щастя, хоча досягати цього дуже нелегко.

Найперше визнайте, що не володієте серцем дитини, та усуньте причину втрати її серця: «Оці люди устами шанують Мене, серце ж їхнє далеко від Мене!» (Мт. 15:8). Якщо діти гарно з нами спілкуються, це не означає, що їхнє серце належить нам. Якщо ми наберемося сміливості й проведемо

аналіз, то Бог нам відкриє реальну ситуацію й допоможе вернути серце дитини.

Іван Хреститель примирив батьків і дітей через покаєння (Мт. 3:8): «*Отже, учиніть гідний плід покаєння!*» Головний шлях для повернення серця — це коли батьки просять прощення в дитини: «*Також молоді, коріться старшим! А всі майте покору один до одного, бо Бог противиться гордим, а смиренним дає благодать!*» (1 Петр. 5:5).

Простіть дітей за зло, зроблене вам (Мт. 6:12, Дії 7:60, Ів. 20:23). «*І прости нам довги наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим*» — це слова з молитви «Отче наш», які ми повторюємо щоразу й, можливо, до кінця не усвідомлюємо, що коли ми не прощаємо дітям, то Бог не може простити нам. Тільки прощення знімає напругу, яка є між дітьми та батьками. Бог закликає прощати постійно: «*Петро приступив тоді та запитався Його: "Господи, скільки разів брат мій може згрішити проти мене, а я маю прощати йому? Чи до семи раз?" Ісус промовляє до нього: "Не кажу тобі до семи раз, але аж до сорока і семи раз по семи!"*» (Мт. 18:21–22). Прощати та любити — це два головні принципи батьків.

Захистіть дітей від поганої інформації: «*Над усе, що лише стережеться, серце своє стережи, бо з нього походить життя*» (Пр. 4:23). Будьте особливим фільтром між своєю дитиною і світом, який хоче їх поглинути. Фільтруйте всю інформацію, яка потрапляє до вашої дитини. Ми, батьки, не дозволяли вивчати дітям ті теми зі шкільної програми, які містили в собі злі або окультні речі. Говорили вчителям, щоб замінили нам ці

теми. Ми не читали «Гаррі Поттера», бо це окультний роман, і рекомендували в школі замінити його на альтернативну літературу. Бог нас чув, і вчителі погоджувалися зробити це для всього класу. Максимально захистіть своїх дітей від зла.

Замініть погане добрим у своєму житті, а потім у житті дітей: «*І серце його прихильніше до вас, коли згадує він про покору всіх вас, як його прийняли ви були зо страхом і тремтінням*» (2 Кор. 7:15). Причиною поганої поведінки дітей здебільшого є неправильне моральне життя батьків. Нам потрібно зупинитися в поганих діях і повністю їх залишити. Бог в Ісусі Христі звільняє від усього поганого: «*Прийдіть до Мене, усі стурдовані та обтяжені, і Я вас заспокою!*» (Мт. 11:28). Не аналізуйте, хто гірший, ви чи ваші діти, визнайте й залишіть свої погані вчинки, тоді зможете допомогти дітям звільнитися від усього поганого.

Станьте друзями: «*Ніхто більшої любови не має над ту, як хто свою душу поклав би за друзів своїх. Ви друзі Мої, якщо чините все, що Я вам заповідую*» (Ів. 15:13–14). Ісус Христос став для людей другом через те, що постраждав на Голгофському хресті. Батьки мають стати для своїх дітей також і друзями. Для цього потрібно багато часу проводити разом. Подорожуйте зі своїми дітьми. Знайдіть спільне хобі. Запрошуйте свою доню на побачення. Пограйте з сином у м'яча. Як багато є всього хорошого, що можуть робити батьки разом із дітьми і налагоджувати дружні відносини.

Моліться про Божий захист над дітьми: «*І не введи нас у випробовування, але визволи нас від лукавого. Бо Твоє є царство, і сила, і слава навіки. Амінь*» (Мт. 6:13). Є місця, де ми не можемо бути разом із дітьми, але там з ними може бути Дух Святий. Коли батьки просять у Бога захисту над своїми дітьми, Він завжди готовий його надати. Наші діти чинять гріх, і ми бачимо це — відразу потрібно молитися, щоб Бог простив їм його та не зарахував їхнього беззаконня. Молитви ніколи не буває багато, але вона завжди є надійною силою для відроджених людей. Бог обіцяє, що жодна молитва не мине безслідно.

Налаштуйтеся на довгу дистанцію — до одруження своїх дітей: «*Покине тому чоловік свого батька та матір свою, та й пристане до жінки своєї, і стануть вони одним тілом*» (Бут. 2:24). Бажаю вам, дорогі батьки, завжди володіти серцем своєї дитини й передати це серце надійному партнерові після одруження.

Бо де скарб дитини, там буде й серце її!

ВИМОГА ДО СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІВ: ВИХОВАННЯ ЦІЛІСНОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

Система освіти має бути спрямована на виховання й формування цілісної особистості учня: душевне, психологічне, емоційне, фізіологічне. До цього кличе Господь і сама людська природа. Надання переваги одному з елементів виховання, наприклад, фізіологічному, призводить до формування спотвореного уявлення учня про світ, людину, Бога.

Руйнування людської природи починається з хаотичного впровадження уроків так званого «секс-просвітництва», що відбувається тепер у країнах Євросоюзу, у Сполучених Штатах Америки, які намагаються запровадити і в Україні.

Деградація духовна та моральна починається із рекомендацій та підтримки з боку держави в питаннях введення дітей та молоді в природу сексуальності. Нова освітня програма виховання статевих відносин сьогодні, під великим політичним тиском, просувається в українські школи, зокрема, в Нову Українську Школу, що є неприпустимим як із погляду захисту прав дитини, так і з позицій батьків, які мають першочергове право на виховання своїх дітей згідно з власними ціннісними установками.

Батьківський рух, українські християнські науковці та громадські діячі стурбовані ситуацією, яка склалася навколо викладання «сексуальних уроків» різними громадськими організаціями за підтримки Міністерства освіти й науки України.

Зокрема, на сайті МОН виставлено онлайн-курс «Сексуальна освіта»,

орієнтований на дітей підліткового віку, створений спільно з фондом Олени Пінчук «Анти-СНІД», без попереднього громадського обговорення його змісту. Проведений аналіз відеоматеріалів дозволяє стверджувати, що подальше впровадження зазначеного курсу становить ризики для статевих та родинних виховання підростаючого покоління.

Також тривожним дзвоником для батьків та вчителів стала стаття, розміщена на сайті Нової Української Школи, «Сексуальна освіта — свідоме суспільство» від 26 січня 2019 року. Запропоновані в ній рекомендації та зауваження можуть деформувати уявлення підростаючого покоління про статі, сім'ю, батьківство, а відтак створюється загроза для інституту сім'ї, фундаментальних цінностей та духовно-культурної спадщини України.

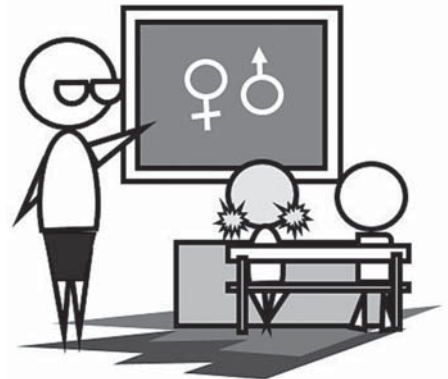
За визначенням ЮНЕСКО, статеве виховання — відповідний віковій та культурі підхід до викладання тем, пов'язаних зі статевим розвитком і сексуальними стосунками, який забезпечує передавання наукової, реальної та об'єктивної інформації і дає змогу осмислити власні ціннісні орієнтири й погляди, а також набути навичок ухвалення рішень, ведення діалогу та зниження ризиків, пов'язаних із багатьма аспектами сексуального життя.

З цього випливає, що освіта з питань статевої поведінки залежить не лише від бажання окремих громадських організацій, міжнародних грантових фондів та чиновників із МОН України. Таке просвітництво потребує глибокого аналізу, фахової підготовки, адаптації до українських культурних умов та відповідного віку, досвіду, психо-емоційного стану учня.

Передусім недоліком статевого виховання в школі є публічна розмова

про інтимні стосунки. Цей матеріал не пристосований до індивідуального та вікового розвитку дитини, оскільки діти мають різний досвід, різну історію життя, різноманітні зацікавлення. Принципи статевого виховання, демонстровані різними громадськими організаціями, близькі до сексуального розбещення.

Відомі методи «педагогіки багатоманітності», що застосовуються у вищевказаних програмах.

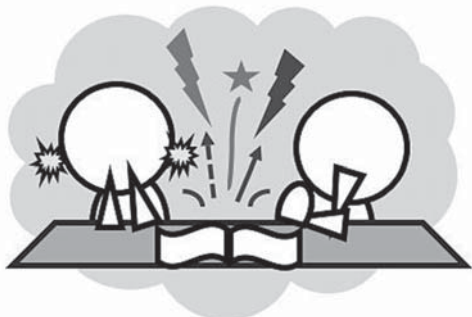
- Сенсibilізація — підвищення рівня сексуальної чутливості під впливом різних подразників (порнографічні картинки, відео, фармакологія тощо).
- Емпауермент — мотивація до сексуальної дії з використанням сучасних інформаційних технологій.
- «Унеоднозначнення» — надання багатозначності статевим відносинам із метою релятивізації їхнього ціннісного оцінювання.
- Збентеження — використання субверсивних понять (наприклад, «гендерні ідентичності») для руйнування сталих світоглядних позицій.
- Переоцінка позиції, якій відведено невідгідне місце. Коли надаються позитивні характеристики сексуальному розбещенню, а негативні — сексуальній стриманості.

З цього випливає планова деморалізація молоді через пропагування гомосексуалізму, переривання вагітності за бажання, статевого стосунку поза подружжям, необмеженого доступу молоді

до порнографії, контрацептивних засобів тощо. Переконавання підлітків, що «безпечний секс» є можливим, поширенням і ціннісно нейтральним, знаходиться поза сімейними цінностями, — це маніпуляція, яка веде неповнолітніх до сексуальної розбещеності.

Пропагування сексуальної свободи через залучення молоді до сексуального просвітництва, зокрема, через різного роду громадські, грантові програми, є методом відкидання моральних норм, усталених у суспільстві протягом історичного розвитку. Моральні норми українського суспільства не лише регулюють подружнє й сімейне життя, є не лише заборонними, але допомагали виживанню українського народу протягом усієї історії існування. Неприпустимо відкидати їх як «негативні табу для свободи людини» (позиція, неодноразово озвучувана в лекціях на платформі Prometheus).

Базування статевого інформування на помилкових засадах веде до неминучої виховної поразки щодо статевості підлітків. До таких помилкових принципів належать: думка, що підлітки більше прагнуть сексу, ніж любові, а статеве утримання підлітків є нереальним; віра в те, що мас-медіа говорять правду про секс; трактування сексу підлітків виключно як їх особистої справи, залишення їх самих без допоміжної підтримки батьків у формуванні зрілого ставлення до статевої свободи; міф про безпечний секс, що виключає загрози венеричних захворювань; переконання, що передчасна статеві ініціація молоді унеможливило вагітність неповнолітніх. Статеве інформування не є ціннісно нейтральним, а може стати основою для безвідповідального та всюдозволеного статевого життя. Також доведеним є той факт, що збільшення фінансових засобів, призначених на ліберальне статеве інформування, не збільшує його ефективності; натомість, виховання статевої стриманості до шлюбу, а не роздавання презервативів, зменшує кількість хвороб, що передаються статевим шляхом, зокрема ВІЛ/СНІДу (J.McDowell, 1989, J.C.Dobson, 1993, інші).

Відомо, що активну сексуалізацію дітей та підлітків здійснює ВООЗ, зокрема, у «Стандартах сексуальної освіти в Європі» (Standards for Sexuality Education in Europe), ухвалених Центром просвіти з питань здоров'я 2010 року.

Ці «Стандарти» керуються антропологічним принципом «права на секс», що визнається за дітьми з малого віку. Сексуальна освіта передбачає:

- дитина у віці до 4-х років має право виявляти цікавість до сексуальних дій і досліджувати наготу;
- з 4-річного віку дитину знайомлять із одностатевими стосунками, а також із різними формами існування сім'ї;
- у 6-9 років ЗМІ розповідають дитині про секс, привчають до мастурбації і роз'яснюють сексуальні права дітей;
- у віці 9-12 років дитина здобуває перший сексуальний досвід, їй розповідають про методи контрацепції, насолоду, мастурбацію та оргазм, про відмінність між гендерною ідентичністю і біологічною статтю, про хвороби, що передаються статевим шляхом, і національне законодавство у сфері сексуальних прав підлітків;
- у 12-15 років підлітка готують до «першого разу», продовжують просвіту про «насолоду, мастурбацію й оргазм» і «право на аборт» у разі «незапланованої вагітності».

З початку ХХІ століття у країнах ЄС та в США рівень сексуального насильства над дітьми та підлітками постійно підвищується. Новітньою загрозою в сучасному інформаційному суспільстві став кібермобінг — сексуальне насильство через засоби комунікації та Інтернет.

Очевидно, щоб зупинити шалений тиск, який зазнають діти, підлітки, молодь, потрібно зупинити тотальну сексуалізацію на всіх рівнях освіти. Діти мають право на захищений простір, у якому вони можуть залишатися дітьми. Гіперсексуалізоване суспільство, де фільми, порнографія, реклама, журнали та література спрямовані на

пробудження сексуального пожелання, для задоволення цього пожелання використовує найбеззахисніших та найуразливіших — дітей. Сексуальні знущання стають раковою пухлиною сучасного суспільства, сексуальна залежність стає масовим явищем. Тому що наше суспільство не навчає контролювати себе, а якраз навпаки — навчає «права» на сексуальне задоволення від колиски до могили (Габрієла Кубі).

Загрози й наслідки підліткового сексу, що впливають із сексуалізації дітей: втрата дитинства; підірвання батьківського авторитету, руйнування сімейних відносин; порушення гормонального розвитку; підліткові вагітності й аборти; шкода здоров'ю внаслідок вживання контрацептивів, найчастіше це — безпліддя, рідше — онкозахворювання; зараження хворобами, що передаються статевим шляхом; душевні рани, які можуть призвести до депресій та самогубств; погіршення когнітивної результативності; культурний занепад та виховна деградація; закріплення нарцистичної сексуальності й егоцентризму, соціопатії; послаблення здатності утворювати тривалі стосунки, укладати подружжя, будувати сім'ю; демографічна криза; тоталітаризм гендерної дисфорії; порушення цілісної структури особистості, руйнування людського онтологічного фундаменту.

Основним місцем статевого виховання має бути рідний дім. Прикладом у формуванні статевої ідентичності для дитини має бути тато і мама, прикладом сім'ї — власна батьківська сім'я. Адже статеве виховання — це не лише інформація про різні техніки статевого стосунків, а навчання побудови зв'язку, формування здорових людських стосунків.

Сучасна криза багатьох сімей, розлучення, подружні зради, часта відсутність позиції відповідального батьківства ускладнює правильне статеве виховання у власній сім'ї. Недостатні знання батьків знаходять доповнення поза домом — Інтернет, вулиця, школа. Так пояснюється ідея статевого виховання в шкільній системі. Проте це не значить, що є необхідність виключення впливу батьків та перенесення батьківського

виховання на освіту. Необхідно організувати в школі зустрічі з батьками з метою допомогти їм, доповнити їхні знання, таким чином підтримуючи батьківський вплив у передачі знання власним дітям.

Перевагою навчання в школі є компетентний, відповідально підготований колектив учителів та напрацювання різних дидактичних матеріалів, пристосованих до різного віку та індивідуальних особливостей учнів.

Статеве виховання вимагає комплексного підходу, врахування наукових здобутків — знання з психології, фізіології, гігієни, етики, моралі. Однобокий підхід, пропонований вищенаведеними громадськими організаціями загрожує цілісності розвитку особистості учня. Основою статевого виховання є відчуття любові, що можливе в близьких відносинах, які створюються в родині, а не на платформі громадських організацій.

Учителі статевого виховання повинні відповідати необхідним вимогам: власна особова зрілість, психологічне здоров'я; правильний приклад власного подружжя й сімейного життя; інтегральне сприйняття людини у фізичному, психічному, духовному й суспільному контексті; авторитет на основі поваги й довіри учнів; комунікабельність та порозуміння з учнями; компетентність у сфері статевого виховання, що поєднує знання з багатьох дисциплін; сердечність і доброзичливість до учнів; готовність присвятити учневі всю необхідну увагу й час; уміння знайти індивідуальний підхід до кожного учня; делікатність, чуйність і тактовність.

Отже, українські педагоги та шкільні психологи мають виходити з фундаментальних, християнських засад і цінностей у вихованні цілісної особистості учня, зокрема в збудуванні майбутніх шлюбних статевого відносин, що дозволить захистити дитину, підлітка від моральної та духовної деградації, сформувати здорові стосунки з іншими людьми, зі світом, із Богом.

Олеся Горгота, кандидат філософ. наук, правознавиця, доцентка кафедри психології і соціології МАУП, членкиня правління ГО «Варта життя», членкиня Всеукраїнської Асоціації християнської психології

Новини проекту «Суперкнига»

Наприкінці травня 2019 року ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України схвалив для використання в навчальних закладах України новий навчально-методичний комплект «Академія Суперкниги» для учнів початкової і основної школи (лист за №22.1/12Г936 від 20.05.2019).

Комплект складається з навчальної програми (<http://slovovchitelyu.org/wp-content/uploads/2019/07/programa-academiya-superkniga.pdf>), практичних рекомендацій та методичних розробок і відеоконтенту.

Курс містить 40 уроків (13 модулів по 3 уроки й один урок завершальний). На кожному уроці діти в доступній і захопливій формі знайомляться з героями Біблії, дивляться одну серію мультфільму «Суперкнига» та додатково створені відеосюжети, беруть участь у творчих іграх, читають Святе Письмо, вивчають вірші з Біблії, чим поглиблюють свої знання про Творця Всесвіту. Матеріал уроку можна легко адаптувати для тих часових меж, у яких працює група.

Кожна серія мультфільму «Суперкнига» створена з елементами 3D-анімації й розділена на логічні фрагменти: «Дилема» — проблема, з якою стикаються герої серіалу — діти Кріс і Джой та робот Робік, «Біблійна історія» — із неї дізнаємося, як біблійний герой вирішує подібну проблему, і «Висновок» — чого навчає дітей ця історія. Ексклюзивно створений цикл «Знамення» — переконливі факти про те, як пророцтва Старого Завіту справдилися в Ісусі Христі. «Біблійні факти» — неймовірно захоплива відеоподорож місцями археологічних розкопок, пов'язаних із біблійними подіями. У деякі уроки доданий пункт «Танцюйте і співайте разом із дітьми» — оригінальні відеокліпи й сучасні аранжування відомих духовних пісень.

Після уроків діти можуть у будь-який час вивчати «Академію Суперкниги» онлайн на веб-сайті superkniga.tv та в безкоштовному мобільному додатку «Біблія від Суперкниги».

Цим методичним матеріалом можуть скористатися вчителі, методисти, керівники дитячих організацій, аніматори, батьки під час проведення занять із дітьми та молоддю з вивчення Біблії в цікавій і сучасній формі.

Наукова керівниця й консультантка навчально-методичного комплексу «Академія Суперкниги» — доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, управління та адміністрування Університету менеджменту освіти НАПН України Ірина Сіданіч.

Інна Черепова,
керівниця проекту «Суперкнига» в країнах СНД

Лідія Гальченко, учителька християнської етики, членкиня ГО «Черкаський міський батьківський комітет духовної опіки шкіл»

ЩО ЗА КОМІСІЯ, ВСЕВИШНІЙ?!

Багато сторінок Старого і Нового Завітів — це високе моральне богослов'я. Виховна важливість заповідей Божих для підростаючого покоління ясно підкреслюється багаторазовими приписами в біблійних книгах Старого Завіту (Повт. Зак. 4:9; 6:6–9; 11:18–22; 32:7; Пс. 77: 5; 144: 4–7; Пр. 4:1).

«І будуть ці слова, що Я сьогодні наказую, на серці твоєму. І пильно навчиш цього синів своїх, і будеш говорити про них, як сидітимеш удома, і як ходитимеш дорогою, і коли ти лежатимеш, і коли ти вставатимеш. І прив'яжеш їх на ознаку на руку свою, і будуть вони пов'язкою між очима твоїми. І напиши їх на бічних одвірках дому свого і на брамах своїх» (Повт. Зак. 6:6–9).

Бог велить нам не тільки запам'ятати заповіді, але й передавати свої знання майбутнім поколінням: *«Він*

Гарних учинків, добрих справ дитину треба вчити, а гріховних — немає потреби, тому що *«людське серце і невідомо — хто пізнає його?»* (Єр. 17:9); *«бо зсередини, із людського серця виходять лихі думки...»* (Мк. 7:21). Людина народжена грішною, і гріх — природний прояв її занепакої натури, хоча й задумана вона Творцем і створена для життя чистого й праведного. Тому людині, щоб повернутися до свого Отця й жити з Ним вічно, необхідне Його повчання, моральне богослов'я.

Євангелія в серце

Коли Бог тільки ще формував Свій народ, Йому необхідно було встановлювати дуже жорстокі правила виховання. *«Якщо хто матиме неслухняного й непокірного сина, що не слухається голосу батька свого та голосу своєї матері, і вони докорятимуть йому, а він не буде їх слухатися, то батько його та мати його схоплять, і приведуть його до старших його міста та до брами того міста. І скажуть вони до старших міста його: «Оцеї наш син неслухняний та*

щоб гріх не поширювався. Тому для нас важливо не тільки зберігати Боже Слово у своїй пам'яті, але й сіяти його в наступних поколіннях, щоб заповіді Божі були записані в серцях. Щоб їх виконання стало не поверховою прихильністю букві закону, а природною потребою, заснованою не тільки на розумовій, а й сердечній вірі, дарованій від Духа Божого.

Щоб діти засвоїли *Божі заповіді*, їх варто зробити темою розмов як удома, так і в школі, постійно: від початку й до кінця дня. Лише тоді Боже Слово пустить глибоке коріння в серцях дітей, і Євангелія стане запорукою благополучного життя людини на землі й підготовкою до життя на небі.

Сьогодні маємо практично в кожному домі Боже Слово рідною мовою. Істина поруч. Вона, прийшовши в серця і розум через розмови, читання, навчання вдома й вишкіл, змінить підростаюче покоління. О, якби тільки батьки побажали, щоб їхні діти вивчали *«Основи християнської етики»* в школі! Адже двері школи для цього предмета в Україні поки відчинено.

Байдужість церков разюча!

Згідно з чинним законодавством про освіту, батьки можуть вибирати освітню програму, за якою буде вчитися дитина. Вони — замовники освіти для своїх дітей, вони повинні знайомитися з документами і знати, які якості в дитині вони бажають виховати. Але найчастіше адміністрація шкіл не знайомить батьків зі змістом навчальних програм духовно-морального спрямування, бо це для них зайвий клопіт.

Тому ті, хто зараз керує Україною, не знають страху Господнього, цього їх ніхто не вчив. Наша освіта була й досі, на жаль, залишається світською, отже, атеїстичною. Уже понад 25 років у вільній Україні молодому поколінню викладають псевдонаукову теорію еволюції, яка, по суті, суперечить моральному вихованню. Атеїстичний світогляд так чи інакше призводить до безвідповідальності й уседозволеності.

На жаль, у нинішній школі немає чіткої виховної концепції. У ній викладають багато наук, крім найголовнішої:

поставив засвідчення в Якові, а Закона поклав в Ізраїлі, про які наказав був Він нашим батькам завітати про них синів їхніх, щоб знало про це покоління майбутнє, сини, що народжені будуть, і вони свого часу будуть розповідати своїм дітям. І — покладуть надію свою на Бога і не забудуть діл Божих і заповіді Його берегти» (Пс. 77:5–8).

непокірний, він не слухає голосу нашого, ласун та п'яниця». І всі люди його міста, закидають його камінням, і він помре. І [так] вигубиш зло з-посеред себе, а весь Ізраїль буде слухатися й буде боятися» (Повт. Зак. 21:18–21).

Деякі люди жахаються, коли читають ці рядки, але в той далекий від нас час саме таке покарання було необхідне,

як мирно співіснують в суспільстві собі подібних. У Біблії написано: «Щасливий ти, краю, коли у тебе царем син благородний (тобто, вихований — Прим. автора), а князі твої своєчасно їдять для підкріплення, а не як п'яниці» (Екл. 10:17).

Дивує байдужість церков усіх конфесій щодо виховання підростаючого покоління на християнських цінностях. Християнські лідери байдуже сприйняли дуже важливу подію, коли в 2005–2008 роках Міністерство освіти і науки України впровадило в освітню програму предмети духовно-морального спрямування: «Етика», «Основи християнської етики», «Християнська етика в українській культурі» та інші.

Відтоді минуло понад 10 років. держава на ці предмети коштів не дала, церкви ентузіастів не підтримали. Сили вичерпуються, кількість шкіл, де викладаються предмети духовного спрямування, зокрема християнська етика, зменшується.

Що за комісія?!

У новій концепції школи, яку мають остаточно запровадити з 2020 року, годин для предметів духовно-морального спрямування навіть не передбачено. Зате завзято нав'язується псевдонаукове «гендерне» і «сексуальне» виховання.

Мало того, з'явилася якась комісія, яка наполягає вилучити з підручників слова «тато», «мама», «батьки». Диявол посилено постачає цей напрям мільйонними грантами. А в християн на формування в школярів християнського світогляду коштів не знайшлося.

У преамбулі Конституції України сказано про відповідальність керівництва країни перед Богом за нашу державу. Ця відповідальність передбачає можливість викладання дітям теорії креаціонізму (про створення землі, людини і космосу Богом) нарівні з іншими теоріями, а також впровадження предметів духовно-морального спрямування в державний стандарт, щоб зупинити

падіння моралі й деградацію в нашому суспільстві.

На жаль, ми не використали навіть цієї можливості — підписати петицію про впровадження в шкільну програму теорії креаціонізму.

У тій же Конституції України написано, що Церква відділена від держави, і це правильно, але це не означає, що суспільство й держава відокремлені від Творця. Заповіді Божі написані для всіх, тому всі повинні їх знати. Незнання закону не звільняє від відповідальності його порушника.

У статті 35 чинної Конституції написано: «Кожен має право на свободу світогляду і віросповідання». Світогляди бувають різні. Тому необхідно учнів знайомити не тільки з однією теорією еволюції.

Підтримати пропозиції до уряду — справа церков

Чому нам не перейняти досвід викладання предметів духовно-морального спрямування (основ християнського світогляду й етики) у державних навчальних закладах всіх ступенів у 24-х країнах із 28-ми Європейського Союзу?

Поки не пізно, поки ще двері шкіл та інших навчальних закладів відчинені, будемо звертатися до Верховної

Ради, до президента, до міністра освіти України з конкретними пропозиціями:

- запровадити в Державний стандарт освіти предмети духовно-морального спрямування як курс за вибором з 1 по 11 класи;
- запровадити в навчальні програми українських шкіл теорію креаціонізму;
- забезпечити фінансування цих програм.

Варто зазначити, що в Україні є значний і унікальний досвід духовно-морального виховання:

- створені необхідні навчальні програми й навчальні посібники;
- підготовлені й триває підготовка педагогічних кадрів;
- захищені кандидатські та докторські дисертації з проблем духовно-морального виховання.

Фактично створена серйозна, потужна, високоефективна, перевірена світовим і вітчизняним досвідом система, яка забезпечує виховання духовної особистості, чесного працівника, відповідального громадянина. Треба тільки, щоб цей ресурс запрацював на повну потужність. Треба лише дати можливість увійти Слову Божому в серця наших дітей. «Привчай юнака до дороги його, і він, як постаріється, не вступить ся з неї» (Пр. 22: 6).

ХОРОШІ, СПРАВЖНІ,

Як ви думаєте, чи багато людей на землі можуть назвати своїх батьків своїми наставниками? Гадаю, що ті, кому так поталанило, напевно щасливі. Отримавши від батьків відповідний набір генів, діти в будь-якому разі виростають подібними на них, але наскільки цінним є свідоме й цілеспрямоване виховання й наставництво в усіх сферах: побуті, навчанні, роботі, вірі.

Спілкуючись зі сторонніми людьми, можна надягнути маску й на певний час показати себе таким, яким ти насправді не є. У сім'ї ми справжні. І якщо дитина виростає і хоче бути схожою на своїх маму чи тата — це батьківський успіх!

Сьогодні гостями нашої рубрики «Знайомство» є представники, а точніше представниці, чотирьох поколінь однієї родини:

Євгенія Веремчук — рівнянка, педагог із 52-річним стажем, християнка, яка знає ціну слова, силу молитви, терпелива й делікатна в спілкуванні;

Наталія Платова — педагог-практик із багаторічним стажем, регіональний координатор Інституту індуктивного вивчення Біблії, людина невичерпної енергії та ентузіазму, улюблене заняття якої — говорити людям Євангелію;

Олена Русу — випускниця ЛСС Міжнародного Університету в Клайпеді (Литва), де наразі й проживає, викладає англійську мову в школі; разом із чоловіком працює з молоддю в церкві;

Ніколь Русу — першокласниця, дуже активна, дружелюбна, смілива й гостинна дівчинка, яка любить співати й танцювати, ходить на гурток акторського мистецтва, гарно ставиться до молодшого братика й дуже хоче мати сестричку.

Як ви вже здогадалися, перед нами бабуся, мама, донька і внучка... А запитання одне на всіх: **«Хто для вас мама?»**

Євгенія Веремчук:

«Як тільки згадаю про маму, Ольгу Харитонівну Приходько, у мою кімнату сходяться роки й приносять спогади.

Батько повернувся з війни інвалідом, і тому не тільки хатню роботу, але й усе по господарству мамі доводилося робити самій. Та ще четверо дітей.

Я не знаю, коли вона спала, але хата наша була чепурна, а навколо — мальви, ірис, чорнобривці, півонії.

Я й досі чую запах свіжоспеченого хліба. Мама вміла добре готувати й завжди старалася погостувати нас чимось смачненьким. Мама була гарною майстринею, і мене навчила шити, вишивати, гаптувати, мережити.

Щонеділі ми ходили разом до церкви й змалечку знали, що є Бог, пекло, рай. Мама завжди говорила, що Бог із небес спостерігає за нами й може покарати за непослух.

Мама дуже любила нас, дітей, онуків, правнучку Оленку й готова була до самопожертви заради сім'ї, благополуччя своїх рідних».

Наталія Платова:

«Скільки пам'ятаю себе, стільки ж пам'ятаю маму поруч. Життєрадісна й енергійна, незважаючи на всі обставини життя. А були вони — ох! — непрості.

Купа зошитів на столі, дзвінки батьків, намагання всім допомогти, пояснити — це мій контекст дитинства. Ідеш по місту з мамою, але доходиш до мети не скоро. Кожні кілька сотень метрів — батьки чи колишні учні. Спогади, подяки та щира радість зустрічі.

Пам'ятаю, як мені хотілося перевіряти учнівські зошити. Вони лежали на столі високими купами, адже учнів у класі було понад 40. А ще кілька предметів. І от перед мамою на столі височить ціла китайська стіна. Вона дуже зосереджено перевіряла кожну роботу. Мені так хотілося теж сісти за столом із червоною ручкою. Одного разу я випросила в мамі дозвіл перевірити зошити з математики. Правда мене вистачило не надовго. Цифри, обчислення, правопис — не

Ольга Харитонівна з онучкою
Наталочкою

така вже захоплива справа, як мені здавалося.

Завжди любила приходити до мамини в школу. Діти дивилися на мене з шаною — це ж донька Євгенії Петрівни. Правда, вони називали маму по-різному. Особливо першачки. «Євгеніна Петрівніна» — це ще не найгірший варіант.

Мама — педагог за покликанням. Я сама пропрацювала у школі 27 років, а мама майже 50. І не було в неї навіть натяку на якесь педагогічне вигорання.

Перший рівень навчання в Інституті індуктивного вивчення Біблії пройдено!

Жіночий клуб у м. Рівне

БОЖІ

...рід праведних буде благословенний.
Пс. 111:2

Уже далеко за 60, а вона качається з дітьми в снігу, ліпить снігову бабу, їде на екскурсію. Водночас усе це з радістю. Це для мене велике диво! Переживати за кожну деталь, робити все якнайкраще, ніколи не здаватися — це стиль її життя.

Від мами мені якось саме собою передалося бажання працювати з дітьми, тому довго професію я не вибирала. Мама — це приклад любові до свого покликання, яке вона виконала перед Богом на всі 100!»

Олена Русу:

«Бог по Своїй великій милості дав мені чудових батьків. Моя мама — це особлива людина. Вона сповнена любові, ніжності та мудрості. Вона завжди любить, пригорне, потурбується, підкаже, направить і допоможе. Моя мама для мене ще й наставниця і приклад для наслідування. Вона перша увірвала з нашої сім'ї, і я бачила її живу віру на ділі. Мама навчила мене не тільки тримати ложку, читати, але полюбити й заглибитися в Боже Слово. Вона була моя перша вчителька в школі, і також однією з перших учителів в Інституті індуктивного вивчення Біблії. Це чудово, коли ми можемо говорити відкрито на різні теми й розуміти одна одну. Ми разом молимося і підтримуємо одна одну в молитві, коли на відстані.

Після мого одруження мама мала мудрість бути підтримкою, але не вказувати нам, як чинити. Мама завжди давала можливість мені робити вибір і довіряла, і за це я їй по-особливому вдячна. Мій чоловік теж називає її «мамою», і це не просто слова, він теж дуже її любить і завжди радий зустрічі. Знаю, що ідеальних мам не буває, але

Чотири покоління

для мене моя мама — це найкраща матуся у світі!

Хоча я одна дитина в сім'ї, але маму мені часто доводилося ділити з іншими. Вона була і є для багатьох мамою, особливо в духовному сенсі. У таборах, будучи координатором програми, її називали «мамою» і багато кому це дуже сподобалось, і після таборів її продовжували так називати. Вона піклувалася про тих, хто був поруч, і дбала, щоб усі поїли і не були голодними. Її турбота і любов завжди приваблювала інших. Вона вкладалась і продовжує духовно зрощувати молодих людей, і це справді Боже покликання, яке вона вірно виконує. Готовність прийти на допомогу, переживання труднощів і радощів з іншими, спільне вивчення Біблії, довгі телефонні розмови, молитви й зустрічі — це те, як мама практично

У Ніколь перший випуск, прощання з дитсадком

любить людей, яких їй посилає Господь. Я рада, що можу пишатися своєю мамою і що вона подає такий гарний приклад люблячої матусі й наставниці».

Ніколь Русу

— Що значить для тебе мама?

— Вона завжди мене любить. Робить мені й нашій сім'ї найсмачнішу їжу у світі. Вона гуляє зі мною. Зігріває нас і піклується.

— Що тобі подобається в мамі?

— Що вона гарно себе поводить зі мною. Готує мені, що вдягати. Інколи мені допомагає.

— Що тебе навчила мама?

— Читати, гарно себе поводити, молитися, гратися з іграшками, малювати.

Матеріал підготувала
Надія Доля

Особливе Боже благословення — правнуки

Щасливі, коли разом!

Біблійні секрети виховання¹

Ніна Жаровська,
учителька основ християнської
етики НВК «ЗОШ І–ІІІ ст. —
правовий ліцей №2» м. Тернопіль

Батьківський лекторій

Тема 3. Щоб діти нас слухали

Мета. З'ясувати важливість послуху в християнському вихованні дітей, учитися правильно слухати дитину, практикувати чуйне слухання, вибирати час для розмови й налагоджування взаємин із дитиною, усе більше й більше пізнавати унікальність своєї дитини, учитися цінувати кожну мить, проведenu з нею.

ПЕРЕБІГ ЗАНЯТТЯ

1. Організаційний момент

2. Слово вчителя

Сьогодні пропоную замислитися над тим, чому наші діти нас не слухають, чому нам іноді важко знайти з ними спільну мову, які кроки необхідно зробити, аби виправити ситуацію, що склалась, чому послух такий важливий у вихованні і як про нього сказано в Біблії та духовній літературі.

Ісус Христос — зразок послуху. *«Він упокорив Себе, будиши слухняний аж до смерти, і то смерти хресної... Тому й Бог повищив Його»* (Фил. 2:8–9).

Ієромонах Діонісій Ляхович зазначає, що «найвищим зразком послуху є і Пресвята Трійця». Це справжнє «головоприклоніння, слухання один одного, причастя любові, осередком якої є євхаристійна чаша».

Тому послух християн — це продовження взаємопослуху Трійці в людській історії й послуху Ісуса Христа Богові Отцеві. Це його найглибша основа та значення.

Послук — набагато глибший від звичайного слухання.

Авраам — батько послуху і віри (Бут. 12) — був готовий пожертвувати свого сина Ісаака, виявляючи послук Господу.

Мойсей послухав Бога і пішов визволяти ізраїльський народ (Вих. 3).

Пророки казали: *«Говори, Господи, твій слуга слухає»* (1 Сам. 3:10).

Література

1. Біблія або книги Святого Письма Старого та Нового Заповітів/ пер. проф. Івана Огієнка.
2. Батьківські збори. Випуск 3 / Укладач Локтева А. М. — Харків: Вид. група «Основа», 2012. — 288 с.
3. Зібрання повчань. Книга 1 / Св. Йоан Золотоустий; пер. з рос. І. Жеребецької. — Львів: Місіонер, 2007. — 376 с.
4. Морально-аскетичні твори /серія: Джерела Християнського Сходу / Василій Великий. — Львів: Свічадо, 2006. — 378 с.
5. Невидима боротьба / Никодим Святогорець: пер. з рос. Б. Матковський. — Львів: Свічадо, 2000. — 212 с.
6. Перлини Східних Отців / укладач Катрій Юліан, ЧСВВ / 3-тє вид. — Львів: Місіонер, 2006. — 344 с.
7. Психогеометрія для менеджерів / А. А. Алексеев, Л. А. Громова. — М.: Знання, 1991.
8. Роздуми над основою християнського та монашого життя / Ляхович Ієром. Діонісій, ЧСВВ. — Львів: Місіонер, 2005. — 152 с.
9. Як говорити, щоб діти нас слухали / Райт Норман Г.; пер. з англ. О. Гладкого. — Львів: Свічадо, 2007. — 140 с. (серія «Порадник для батьків»).

Повнота послуху Діви Марії виявляється у згоді на втілення Божого Сина...

Послук Ісуса Христа — у постійному слуханні та шуканні волі Отця (Ів. 8:47), пошуку її під час молитви. Послук зроджується саме в молитві.

Св. Василій Великий зазначає, що послук необхідний «не лише задля дисципліни, а задля гармонії, яка діє в тілі. Треба слухатися так, як голодна дитина, що радо виконує прохання матері, яка кличе її до столу».

Саме такий послук ми мали б прагнути виховати у своїх дітях. Тоді вони не лише чутимуть наші прохання, але й виконуватимуть їх.

Свого часу митрополит Андрей Шептицький у листі до вірних писав: «Пам'ятайте, що християнське виховання є більшим добром, ніж усе добро світу». А св. Іван Золотоустий говорив: «Якби батьки дбайливо виховували своїх власних дітей, то не треба було б ані законів, ані суддів..., ані кар...».

Послук — один із виявів поваги до батьків. Бог прагне, щоб батьки були пошановані дітьми, і тих, хто робить це, нагороджує великими благами й дарами...

3. Перегляд і обговорення відеоролика «Чому я іноді не слухаю своїх батьків?», заздалегідь записаного з дітьми.

4. Психогеометричний тест (Сьюзен Дилінгер). Проведення тесту з батьками і порівняльний аналіз з результатами аналогічного тесту, проведеного напередодні з їхніми дітьми.

5. Слово вчителя

Наші діти не завжди нас чують і слухають, а може, не хочуть почути. Чому? Чи немає в цьому нашої провини? Чи завжди ми здатні почути своє чадо? Адже наші діти копіюють нас майже в усьому. Найпростіший шлях до доброго виховання — власний приклад. Отож запам'ятаймо: чути — означає сприймати зміст інформації для власних потреб, а слухати — повністю приймати сказане, не оцінюючи того, що каже ваша дитина, чи як вона каже це. Слухати по-справжньому важко. Варто зрозуміти почуття своєї дитини й слухати заради неї. Необхідно зосередитися на сказаному й послуговуватися біблійною мудрістю: *«Хто, не слухавши, відповідає, дурнота на того й сором»* (Пр. 18:13).

Практикуйте чуйне слухання. Для цього треба усвідомити, на які перешкоди найчастіше наштовхується спілкування. Одна з них — захисний рефлекс. Це коли ви не вловлюєте змісту сказаного, бо думаєте над тим, як придумати спростування, виправдання чи виняток для того, що каже ваша

¹ Продовження. Поч. див. «Слово вчителю» № 1 і 2/2019.

дитина. Слухання — це пильна увага до того, чим ваша дитина ділиться з вами. Стежте за вашою реакцією, не виявляйте своїх емоцій, намагайтеся зрозуміти, які почуття, переживання ховаються за словами дитини. Розглядайте кожну нагоду провести час зі своєю дитиною як унікальний дар від Бога.

Якщо дитина потребує вас, коли ви робите щось важливе, подумки оцініть, як довго ви будете зайняті, скажіть, що хочете дуже уважно вислухати її, і попросіть трохи зачекати. Коли настане обіцяний час, припиніть роботу й подякуйте дитині за те, що зачекала й торкнулася порушеної теми. Спитайте, чи дитина хоче просто вам про щось розповісти, чи потребує вашої поради. Так вона навчиться довіряти вам і почуватиметься комфортно.

Пам'ятайте: наймудріша відповідь — не поспішати з самою відповіддю. Не давайте поради негайно, вчіться розпитувати — так ви дізнаєтеся набагато більше. Це допоможе вам дати добру раду.

Є й інший ефективний спосіб спілкування — без слів, поглядом і дотиком. Ваші очі говорять мовчазною мовою любові. Вибирайте час для спілкування. У Пр. 15:23 читаємо: «І яке любе слово, сказане до речі». А спілкуватися можемо будь-коли протягом доби, лиш би наші слова були сповнені любов'ю та підтримкою. Важливо, щоб дитина відчувала нашу доброзичливість, піклування, любов і прагнення навчити її добра за будь-яких умов. Обговорюйте з нею різні ситуації, добирайте найкращі шляхи розв'язання проблем.

6. Гра «Архітектор і будівничий» (аналіз пропонованих ситуацій батьками з погляду дітей, а дітьми — із позиції батьків, відповіді дітей попередньо записано й змонтовано у відеоролик):

- У вас іменини, ви очікуєте гостей, але не встигаєте все приготувати. Просите допомогти сина чи дочку. У відповідь чуєте: «Твої гості — твої проблеми. У мене свої плани, я зайнятий(а)...» Як треба вчинити?
- Ви повертаєтеся втомлені з роботи додому, ще в під'їзді чуєте, що гучно лунає музика. Розумієте, що це ваші діти розважаються з друзями. Побачивши вас, син чи донька просять ще трохи часу для розваг. Ваші дії.
- Дитині необхідно підготуватися до уроків. Батьки ідуть у гості і забирають сина чи дочку з собою. Наступного дня в школі дитина потерпає від докорів учителів та однокласників. Як необхідно було правильно вчинити батькам (дитині)?

7. Слово вчителя

Отож, намагаймося чинити правильно: дитина вчиться жити копіюючи нас. У певному сенсі батьки — скульптори, які ліплять своїх дітей. Слова, думки й учинки, які використовують, — це інструменти, що залишають слід у дитячих душах. Слова, сповнені наснаги, виховують серце, а довіра своїх проблем Господу допоможе вам удосконалити свої вміння «скульптора». Наснага свідчить про віру в те, що ваша дитина здатна навчитися, змінитися на краще і зростати, що ви розумієте, яке уявлення має сформуватися в дитини про себе саму. Усе залежить від того, яка інформація оточуватиме вашу дитину: приниження і постійних докорів чи наснаги, розуміння, любові й підтримки. Ви маєте навчитися виявляти свою любов до дитини в будь-яких ситуаціях, незважаючи на те, правильне чи хибне рішення вона ухвалює. Любити так, як любить нас Господь.

Не забувайте про похвалу за добру поведінку й правильний вибір, заохочуйте дитину до цього. Висловлюйте ціннісні судження щодо поведінки, а не до особистості дитини. Заохочуйте до виправлення поганої поведінки, негативних учинків. Але пам'ятайте, що ваша мета не зіпсувати настрої дитині, а допомогти знайти кращий спосіб поведінки.

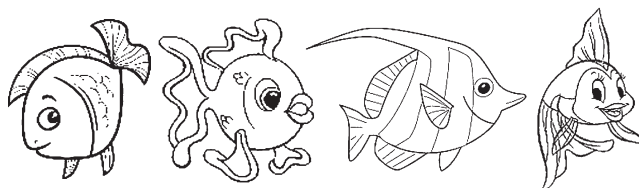
Ось кілька прикладів таких зауважень:

- «Ось інший спосіб, який тобі може сподобатися більше...»
- «Я не впевнений, що ти почув моє прохання, тоді дозволь мені повторити сказане, якщо ти почув щось інше...»
- «Ти зробив невдалий вибір, але мені спало на думку, як ти міг би змінити цю ситуацію...»
- «Як, на твою думку, можна все виправити?»
- «Допоможи мені зрозуміти твій учинок...»

Свої зауваження робіть з такою інтонацією, яка відображає турботу й занепокоєння. Інтонація має вп'ятеро більший вплив, аніж слова. Не забувайте супроводжувати свої зауваження дружнім доторком до руки чи плеча, або обіймами. Висловлюйтесь вільно, пристосовуючись до потреб дитини. Тоді ваші зусилля сприятимуть вихованню відповідальності й незалежності, дитина навчиться мислити самостійно.

Який посібник найбільше допоможе нам дізнатися про те, як варто спілкуватися? Святе Письмо. Ось кілька настанов, які пропонує Біблія. Чи актуальні вони сьогодні, вирішувати вам.

8. Вправа «Рибка з магнітом»

Батькам пропонують вудкою впіймати рибку серед розкладених на столі, висловити свої міркування стосовно актуальності та важливості порушеного питання у вихованні дітей (рибки виготовлені заздалегідь із кольорового паперу, на зворотному боці рибки приклеєно друкований біблійний вислів та частинку магнітної стрічки).

Для обговорення можна запропонувати такі біблійні цитати:

- «Хто терпеливий, той великий розум має...» (Пр. 14:29)
- «...Хто на гнів запальний, виявляє дурноту» (Пр. 14:29)
- «Язык лагідний — дерево життя, лукавий — пригноблює душу» (Пр. 15:4)
- «Золоті яблучка в оправі срібній — слово сказане до речі» (Пр. 25:11)
- «Залізо гострить залізо, а чоловік обточується в товаристві з другим» (Пр. 27:17)
- «Гордість доводить до сварки, а мудрість із тими, хто слухає раду» (Пр. 13:10)
- «Є такі, що словами, мов мечем прошивають, а язык мудрих гоїть» (Пр. 12:18)

9. Слово вчителя

Никодим Святогорець у книзі «Невидима боротьба» говорить про те, що не можна покладатися на самих себе, бо не отримаємо бажаної перемоги, не встоїмо навіть проти незначного нападу ворога. «Треба мати в серці завжди повне і сміливе уповання тільки на Бога...» (част. 1, гл. 2). «Працювати необхідно старанно, але успіху очікувати від однієї Божої допомоги» (част. 2, гл. 2). Тож покладімося на Господа, довіряймо Йому свої серця і душі, своє життя і своїх дітей, свої сім'ї та родини. За все дякуймо Господу Богам!

Підсумок

Перегляд кліпу до пісні «Замало» у виконанні гурту «Відкриття». Слова та музика Лізи Кравчук. Інтернет-ресурс — <https://youtu.be/Oi6u0GEbEHU>

Хто добре серце має, той усім допомагає

Зоя Мечкало,
вихователька ЗДО № 33
м. Рівне

Інтегроване заняття з пріоритетом духовно-морального виховання для дітей 6-го року життя

Мета: продовжувати навчати дітей розуміти значення моральних чеснот у своєму житті. Формувати розуміння великодушності на прикладі біблійного героя Йосипа. Дати поняття про прощення в сучасному світі. Показати, що ці чесноти формуються через пізнання біблійної істини та їх практичне застосування. Формувати бажання наслідувати зазначені чесноти.

Розвивати мовлення, мислення, бажання робити добрі вчинки, оцінювати свої дії. Виховувати чесноти в дітей та оцінювати прояви чеснот у житті інших людей.

Обладнання: ілюстрації про життя Йосипа, макети двох дерев, картки у формі яблук із малюнками добрих та поганих учинків, сердечка, солена та солодка вода, фотографії братиків і сестричок дітей, ліхтарик, Біблія.

Використані інтернет-ресурси: <http://www.freebibleimages.org/>

ПЕРЕБІГ ЗАНЯТТЯ

Організаційний момент

Діти стають у коло.

Вихователька. Любі діти, виростаєте мудrimi і щирими, Гріхів у душу не пускайте і будьте щасливими.

Бог послав нас у цей світ лиш добро творити.

Ви – Його творіння цвіт. Вам бажаю у Його любові жити!

Сьогодні продовжимо розмову про стосунки між людьми, поговоримо про людські чесноти. Назвіть мені, будь ласка, які ви знаєте чесноти?

Інтерактивна гра «Клубочок»

Діти стоять у колі. Розмотуючи клубочок, називають чесноту й передають клубочок далі. (Дружба, любов, скромність, вірність, працелюбність, турботливість, повага до старших, любов до Батьківщини, милосердя, совість та ін.)

Вихователька. Я певна, що ці чесноти стануть для вас, дітки, бажаними. Я знаю, що кожний із вас учиться бути чесним та добрим, ввічливим та дружелюбним.

Мотивація (вихователь бере до рук ліхтарик)

— Сьогодні я взяла зі собою на заняття ліхтарик, який дає світло. А для чого нам світло? (*Щоб світити в темряві.*) А ви знаєте, що є світло, яке може просвічувати кожну людину, що живе у світі? І не лише тіло, як рентген, але й душу. Хто є цим світлом? (Бог)

— Так, Бог знає кожну людину й просвічує її думки, але думки бувають різні: добрі й не дуже. Та лише Боже світло здатне змінювати людину, коли вона чинить неправильно, здатне змінювати її думки. А як це відбувається, ми сьогодні дослідимо на занятті. Візьміть, будь ласка, сердечка, які є символом людського серця, прикріпіть їх до свого одягу, і вони будуть наповнюватися світлом Слова Божого. (*Прикріплюють сердечка до грудей.*)

— Хто мені скаже, звідки найкраще можна навчитися людських чеснот? (*Очікувані відповіді: від Бога, мамі, бабусі, дорослих, вихователів, друзів, із книг, із Біблії.*) Правильно, саме Біблія навчає всіх людей уже тисячоліттями, від дідів та прадідів, які й передають її істину.

Діти сідають на стільці півколом перед магнітною дошкою, на яку вихователь послідовно виставляє ілюстрації.

— Сьогодні хочу розповісти вам про людську чесноту — великодушність, а для цього познайомлю вас із людиною, яка дуже великодушно поставилася до своїх найближчих родичів — братів. Цю людину звати Йосип. А вся ця історія описана в Біблії.

Основна частина

Розповідь вихователя з використанням ілюстрацій

Ілюстрація 1: гарний одяг

З усіх своїх синів батько любив найбільше Йосипа, він зодягнув його в барвисту одягу, а брати заздрили Йосипові, сердилися на нього і, зрештою, просто зненавиділи.

Ілюстрація 2: сон про снопи

Якось наснився Йосипові сон, і він розповів його братам. «Ось ми серед поля в'яжемо снопи. Мій сніп встав, а ваші снопи, що стояли довкола, поклонились моему снопові». Це було Боже Слово, хоча Йосип до кінця не розумів, що це означає, а брати ще більш озлобилися та зненавиділи Йосипа.

Одного разу брати пішли пасти отари й у пошуках пасовища відійшли далеко-далеко. Батько, переживаючи за своїх синів, посилає Йосипа провідати братів. Йосип погодився.

Ілюстрація 3: продаж Йосипа

Щоб позбутися Йосипа, брати вирішили продати його в рабство в іншу країну.

Ілюстрація 4: порваний одяг

А батькові вони сказали, що Йосип загинув, що його роздер дикий звір.

Йосипові довелося пережити дуже тяжкі моменти життя, але скрізь, де б він не був, Господь був із ним, а Йосип вірно служив людям, до яких потрапляв. Та одного разу Йосипа оббрехали, тому він потрапив до в'язниці, де зустрічався з різними людьми, приміром, один із них був слугою фараона, і навіть вияснив їм сні.

Ілюстрація 5: сон фараона

Фараонові було слово від Бога в сні, але ніхто не міг його розтлумачити, і цей слуга згадав про Йосипа і покликав його. Бог відкрив Йосипові значення цих снів: сім років буде великий достаток у Єгипті, а потім сім років великого голоду на землі, і буде дуже тяжко всім людям. «Тому, фараоне, постав мудрого чоловіка, який зміг би зробити запаси їжі, і нехай ці запаси зберігаються у містах, а як настане голод, то не загине край від голоду».

Ілюстрація 6: перстень влади

Фараон побачив, що Йосип мудрий, розумний і з ним Бог, тому поставив його керувати над усією країною і дав перстень влади.

Ілюстрація 7: зберігання врожаю

Йосип почав частину врожаю складати в сховища. За словом Бога, голод настав на землі, і в краї, де раніше Йосип жив з батьком та братами, теж не стало хліба. Дізнавшись про те, що хліб є в Єгипті, батько послав туди синів, щоб вони купили хліба.

Ілюстрація 8: поклоніння братів, які прийшли за хлібом

Брати прийшли в ту країну, де жив Йосип, поклонилися йому й попросили хліба. Йосип відразу впізнав своїх братів, але вони його не впізнали. Тоді Йосип пригадав сні про снопи.

— Як ви думаєте, діти, як учинив Йосип? Чи дав братам хліба? Чи пригадав їм їхнє зло? *(Очікувані відповіді дітей: «Ні, він образився».)*

— Діти, Йосип дав їм хліба! Брати також завезли хліб батькові та своїм родинам. Але минуло трохи часу, і хліба знову не стало. Брати вдруге прийшли до Йосипа, і тоді він їм відкрився, сказавши, щоб не жалкували, що продали його в рабство, бо це Бог послав його перед ними, щоб зберегти їхнє життя.

Ілюстрація 9: простягнуті руки Йосипа до братів

Йосип пробачив братів і обіцяв, що попідкується про них і їхні родини.

Отже, біблійна розповідь про Йосипа відкриває нам прояв великодушності — це прощення та піклування про людей після цього прощення. Хай що ваші недруги зробили у своєму житті, варто прощати та надалі спілкуватися з ними, дружити, турбуватися про них. Великодушність Йосипа виявилася у прощенні братам та бажанні з радістю їм допомогти, турбуватися про них та їхніх дітей, дати їм краще життя в достатку.

На магнітній дошці розміщено картинку з життя Йосипа.

Фізкультурна хвилинка в колі

Хай би що — пробачте
І не лише друзів, але й ворогів.
Ближнім помагайте, ворогів любіть.
Помсту не плекайте, злості не носіть.
Щиро віддавайте все, що Бог дав вам.
Що прощення в серці, доведіть життям.

Інтерактивна гра «Асоціативне дерево»

Вихователька. Діти, станемо в коло та подивимося на сьогоднішній світ, чи всі люди вміють виявляти великодушність і прощати, як Йосип. З'ясувати це нам допоможуть ці дерева *(макети двох дерев на ватмані без плодів, корінь схований у траві)*.

На них немає плодів, але ви зараз їх прикріпите. Плодами життя людей є їхні вчинки. Розгляньте всі картинки й прикріпіть на перше дерево картинки з хорошими вчинками, а на друге — з гріховними вчинками. *(Діти виконують завдання.)*

Вихователька. Дякую, ви правильно оцінили вчинки, але чому в одного дерева хороший плід, а в іншого — гріховний? Я вам це покажу *(відгортає корінь на дереві)*. Що це? *(Корінь)*. Так, це корінь, що живиться чистою водою *(прикріплює малянок — склянка з чистою водою)*, яка дає дереву сили, щоб приносити добрий плід. А через інший корінь дерево споживало брудну воду *(під другим деревом прикріплює картинку із брудною водою)* і плоди стали поганими.

У нашому житті чистою водою є Боже слово і Сам Бог. Йосип, про якого ми сьогодні говорили, тримався за Слово Боже, боявся засмутити Бога, порушити Його заповіді, тому зрештою Бог підвищив його, він залишився з хлібом під час голоду, ще й виявив великодушність і допоміг багатьом людям. А вчинки братів Йосипа привели їх до того, що під час голоду вони залишилися без хліба. Але прощення Йосипа змінило їхнє життя.

Та ще кращим прикладом, ніж приклад Йосипа, є для нас життя Божого Сина Ісуса Христа. Він своїм життям заплатив за наше спасіння. Він прощає й приймає кожного, хто звертається до Нього. Він є для нас справжнім Хлібом Життя.

Практичне застосування отриманих знань

Вихователька. А тепер, діти, зазирніть у свої сердечка, чим вони наповнені? У вас теж є братики й сестрички, можливо, вони вас образили, або ви їх. Раджу вам просто зараз ухвалити рішення простити їм, а якщо потрібно — попросити в них пробачення. Та спершу зробіть ковток води із цих склянок.

Діти підходять і ковтають підсолену воду.

— Яка ця вода на смак? *(Несмачна, гірка, солена.)* Це ви ніби ковтаєте сльози тих людей, кого образили. Гірку чашу за всі людські гріхи випив Ісус Христос, помираючи за нас на хресті. Тому зробіть так, як навчав Ісус, як зробив Йосип — простіть і примиріться.

Охочі діти говорять про своє прощення.

— Як стало у вас на душі? *(Легко, приємно, добре.)* Тож підійдіть до столу й візьміть ці скляночки з водою, скуштуйте цю воду. *(Діти п'ють солодку воду.)* Вам смакує? Ось так і прощення дає нам утіху й насолоду.

Підсумок

Вихователька. Скажіть, діти, яка чеснота відтепер житиме в нашому серденьку? У кого ви її навчилися? *(У Йосипа та в Ісуса Христа)*

Один Господь, Творець єдиний,
Правдивий Бог на світі є,
Йому, дитино, поклоняйся,
В Його руках життя твоє.

В єдиній родині любов нас єднає!

Таїсія Яременко,
вихователька
дошкільного
навчального закладу
№4 м. Южного
Одеської обл.

Заняття з розвитку зв'язного мовлення та духовно-морального виховання для старшого дошкільного віку

Мета: розвивати зв'язне мовлення, формувати в дітей навички використання українських етикетних форм (вітання, звертання, прощання, подяка); учити використовувати християнські вітання; виховувати в малюків увічливість, повагу, доброзичливість.

Обладнання: вірші, дитяча Біблія, фланелеграф.

Словник: ввічливість, чемність, лагідність, ласкавий, злагода.

ПЕРЕБІГ ЗАНЯТТЯ

Вихователька. Діти, до нас у садочок прийшли гості. Ми раді всіх вітати. Скажемо разом: «Доброго ранку!» (Можна сказати рідною мовою гостей, «Good morning!»)

Пограймо в гру «Будемо знайомі». У мене є гарна квіточка. Передавайте її одне одному, називаючи своє ім'я.

Ось ми й познайомились, сідайте, будь ласка.

Подивіться, діти, на фланелеграф. Що ви бачите? Небо, землю, море. На небі — сонечко, зірочки, птахи. На землі — рослини, тварини. У морі — риби. Хто все це створив? Так, Бог.

Небо, сонечко, хмаринки
Й дощику рясні краплинки, —
Все це Бог створив, я знаю,
Про усіх людей Він дбає!
— А Хто створив нас, людей? А звідки ви дізнались? Із святої Книги, Біблії.

Все, що бачиш ти навколо,
Це Господь нам дарував,
Й Боже Слово — Біблію
Бог з небес нам дав!

— Чи подобається вам слухати розповіді з Біблії?

Пригадаймо розповідь із Біблії, як Господь благословляє дітей. Якось до Ісуса мами привели дітей, аби Він благословив їх. А учні Ісусові не пускали матерів із дітками, бо боялися, що вони будуть заважати Вчителю. Та Ісус це помітив і сказав: «Пустіть дітей, щоб приходили до Мене і не забороняйте їм, бо Царство Боже належить таким, як вони! Запам'ятайте: хто не прийме Царства Божого, як ці діти, не ввійде до нього». На цьому слові Ісус обійняв дітей та благословив їх.

Заспіваймо разом

(https://mp3ix.net/song/84621936/Ya_Bozha_ditina_Malenk_nash_ruchki_Hristiyanskij_sajt_Golub_MIRU/).

Стук! Стук! Стук!
Хтось стукає до мене!
Стук! Стук! Стук!
Хтось хоче увійти!
Це Ісус, що хоче
Місця в серці!
О, Ісусе, до мене Ти прийди! (2 р.)

Стук! Стук! Стук!
Хтось стукає до мене!
Стук! Стук! Стук!
Хтось хоче увійти!
Це є зло, що хоче
Місця в серці!
Ні! Ні! Ні!
Ти не можеш увійти! (2 р.)

Заспівемо й англійською мовою.

Knock! Knock! Knock!
Someone is knocking on me!
Knock! Knock! Knock!
Someone wants to go in!
This is Jesus who wants to
Places in my heart!
Oh, Jesus, You come to me!

Вихователька. Діти, чи хотіли б ви прийти до Ісуса, зустрітись із Богом? А ви знаєте, що кожного ранку ми зустрічаємось із Богом у молитві. Молитва — це і є розмова з Богом. По-молимося разом.

— Отче наш, що на небесах!
Нехай святиться Ім'я Твоє.

Нехай прийде Царство Твоє,
нехай буде воля Твоя
як на небі, так і на землі.
Хліб наш насущний дай нам сьогодні.
І прости нам провини наші,
як і ми прощаємо винуватцям нашим.
І не введи нас у спокусу,
але визволи нас від лукавого.
Бо Твоє є Царство, і сила, і слава
навіки.
Амінь.

Дитина. Сонечко зранку промін-
нячко роздає,
Дякую, Господи, що Ти у нас є!
Відкрива молитва серденько моє,
Тішитися Господь, що ми в Нього є.

Вихователька. Діти, а що ви знаєте про Бога? — Бог створив людей і дав нам прекрасну Землю для життя. А ще Бог дав людям заповіді. Що таке заповіді? Так, правила для життя. Які заповіді ви знаєте? — «Люби Господа Бога свого всім серцем своїм». Чи любите ви Бога? Так. Ще є заповідь: «Люби ближнього свого, як самого себе». Так, треба всім жити дружно, допомагати, прощати, любити одне одного, як нас учить Бог.

Гра «Я люблю тебе»

Діти стають у коло й, передаючи сердечко, говорять одне одному гарні слова: «Я люблю тебе». А нашим гостям скажемо англійською мовою: «I love you».

Гра «Дошкільнята — ввічливі малята»

Діти називають етикетні форми — «дякую», «будь ласка», «доброго ранку»,

«добридень», «на добраніч», «хороших снів», «вибач», «будьте здорові».

Вихователька. Є таке прислів'я — «Добре слово краще за цукор і мед». Дуже добре, коли люди живуть у любові, мирі та злагоді!

Дитина. Божа заповідь навчає —
У любові треба жити!
Своїх ближніх усім серцем,
Як себе, любити.

Гра «Дім любові» (хороводна)

У нашому домі всі живуть в любові.
Ти до мене посміхнись, у таночку
звеселись. Обнімімося!

Дитина.

— З любов'ю живіть усі! —
Господь нас навчає.
В єдиній родині
Любов нас єднає.

Вихователька. Бажаємо всім жити
в мирі та злагоді, любити одне одного,
як заповідав нам Господь Бог.

Пісня-хоровод «Ми родина у Христі» (водимо хоровод разом із гостями) (https://mp3ix.net/song/84621936/Ya_Bozha_ditina_Malenk_nash_ruchki_Hristiyanskij_sajt_Golub_MIRU/)

Робота над тематичною розмальовкою (використовуємо розмальовки з видання К. Маккензі. Розмалюй Біблію. — ВБФ «Східноєвропейська гуманітарна місія», 2019).

Гостями відкритого заняття з християнської етики в садочку «Казка» м. Южного Одеської обл. були представники благодійного фонду «Східноєвропейська місія». У верхньому ряду зліва направо: Алан Родс (член правління «Східноєвропейської місії»), Дарія Новікова (директорка ВБФ «Східноєвропейська гуманітарна місія»), Робін Родс, Таїсія Яременко (вихователька старшої групи), Тамарія Татл, Монті Татл (регіональний менеджер «Східноєвропейської місії»), Тетяна Оборіна (методистка); Віра Сучок (завідувачка закладу).

Куточок гумору

Батьківські парадокси

Батьки замовляють і очікують

1. Щоб у школі все було безкоштовно, але... технічне оснащення, умови перебування, якість харчування, як на Заході.
2. Щоб дітей не перевантажували домашніми завданнями, але... рівень їхніх навчальних досягнень був як у японців, а ЗНО вони складали без допомоги репетиторів і з найвищими балами.
3. Щоб дітей не залучали до самообслуговування та будь-яких інших робіт, але... щоб діти були працьовитими, соціально активними тощо.
4. Щоб учителі перебрали на себе виховну функцію, але... їх можна було зневажати й безкарно ображати в соціальних мережах.
5. Щоб у школі працювали найкращі у світі вчителі, але... вони задовольнялися мізерною зарплатнею.
6. Щоб у дітей була мотивація до навчання та здорового способу життя попри те, що вони часто бачать своїх батьків у нетверезому стані, за переглядом серіалів та «Битви екстрасенсів», а вірогідність побачити тата чи маму із розгорнутою книгою близька до вірогідності побачити марсіан.

Це не про нас?..

Християнське свято Букваря

Виховний захід

Мета заходу: формувати в учнів уміння працювати колективно; створити атмосферу радості свята; розвивати пам'ять, кмітливість, інтелектуальні здібності, інтерес до знань; виховувати сумлінне ставлення до навчання, прагнення до знань, бажання вчитись, любов і повагу до вчителів, до школи.

Оксана Волошин, педагог-організатор, учителька християнської етики Соборненської ЗОШ І–ІІ ст. ім. Володимира Гарматія Байковецької сільської ради Тернопільського р-ну Тернопільської обл.

СЦЕНАРІЙ ЗАХОДУ

Ведуча. Увага, увага!

Любі гості, мами й тата,
В нас Букварикове свято!
Добре, що прийшли до нас
Ви сьогодні в перший клас.
Ось дзвіночок зве завзято
Першокласників на свято.

Дзвенить дзвіночок. Учні по одному заходять.

Учитель. Перше вересня... Пригадаємо сьогодні цей день! І здається, що це було так давно і так недавно.

Презентація про шкільні свята та будні.

1 учень. Десь над містом і селом
Тихим ранком
Зайнялась зоря,
В школах свято, славне свято
Свято Букваря.

2 учень. Ми всіх гостей вітаємо
І дуже вам радіємо.
Усі вже букви знаємо,
Книжки читати вміємо.

3 учень. Є святкових днів багато
На листках календаря.
А між ними й наше свято —
Вшанування Букваря.

Учитель. А ось і він сам — шановний наш Буквар.

Буквар. Я веселий Букварик,
Весело співаю,
Бо веселе свято в школі
Я сьогодні маю.
Я, святковий Букварик,
Прошу всіх на свято.
Кожну літеру всі разом
Будемо вітати.

Учитель.
Є книг багато — радісних, сумних,
Товстих, тонких, барвистих, наче жар!

Але одна — чи не найперша з них,
І звуть її... християнський Буквар.

Ангел ангела питає:
— Хто абетку так гортає,
Аж здіймає вітер,
Хай брат ангел сам погляне,
Це ж маленькі християни,
Фани наших літер.

Разом. Ми — маленькі християни,
Фани наших літер!!!

А

Цю Абетку ангелята
Адресують вам, малята —
Асі, Аллочці, Андрію...
Тим, читати хто уміє.

Б

Бог — буття Творець, малята,
Будівник Він безустанний.
Богом створено багато!
Він — наш Батько бездоганний.

В

Вам відомо, може, ні?
Словом Бог творив наш світ,
Влаштував віки Він словом.
Бог сказав — і все готове!

Г

Гарний світ та гармонійний
Наш Господь шість днів творив.
Суші та морські глибини...
Геть усе! Людей! Й спочив.

Г

Гніт і гнотик недоречно
Сперечались, правда, гречно,
Хто є ґазда у свічок?
— Перевіримо на дотик, —
Обізвався сірничок.

Д

Людам першим Бог дає
Сад Едему в спадок,
В нім Адам хазяїн є,
Єві там достаток.

Е

Переступили волю Бога,
Плід скуштували з дерева пізнання,
Адам і Єва спокусились злого,
З Едему вигнані в знак покарання.

Є

Єва синів породила,
Звісно, поза Раєм.
Каїн й Авель — імена
Діткам вибирає.

Ж

Жолоб, в якому жмутики сіна,
Журиться ослик та віл коло нього,
Жолоб-колисонька Божого сина,
Жолоб-колисонька Бога живого.

З

Заздрість Каїна з'їдає,
Жертву знов приніс убогу.
Каїн брата убиває,
За його любов до Бога.

И

Ич-ич, хитрий сивий сич,
Притихлий, диви,
Може вчить молитви?

І

Ісус у церкві дивиться на нас
І всі приклакли в щирому поклоні,
А спереду ікона при іконі —
Це називається — іконостас.

І

Бог навів на землю повінь,
За людей, за їх провини,
Врятував ковчег лиш Ноя,
Звірив в нім та всю родину.

Й

По волі Божій увійшли
У той ковчег птахи й тварини.
А згодом голуб сповістив —
Вода зійшла, зросли маслини.

К

У коромислі веселки
Бог обітницю являє,
Що страшні потоки зверху
Землю більше не здолають.

Л

Знову стали заселяти
Люди Землю, Богом дану,
Башту хотіли будувати
Вавилонську, як погани.

М

Мали згинуть нехороші,
Та міняв Бог гнів на милість,
Як до Нього вірні Божі
Авраам й Мойсей молились.

Н

На горі Синай Мойсею
Бог дав Книгу, дві скрижалі,
І у ній усі євреї
Десять заповідей мали.

О

— Не майте бога окрім Мене, —
Так Бог до людю промовляє.
Не призывайте Боже Ймення
Ви надаремно, Бог бо знає.

П

Псалми Давида — це гімн Богу,
Любов там знищує печалі.
А в мудрих Притчах Соломона
Знання ти знайдеш Божі, сталі.

Р

Різдво Христове! У печері,
У дивнім місті Вифлеємі
Марія Діва Сина родить,
Дитя Святе у світ приходить.

С

Ласку Бог Свою являє,
Сина людям посилає.
Бо Ісус, Дитя сповите,
Є Спасителем для світу.

Т

Тесля Йосип опікує
Сина Божого, рятує
У Єгипті від злочинця,
Ним був Ірод, цар-убивця.

У

А як Ірода не стало,
Уряд зник, що гнав Ісуса,
В Назарет, у місто знане,
Спас із Йосипом вернувся.

Ф

Теслі фах хоч поважає,
Все ж Спаситель поклик чує,
Він до Храму вирушає,
Слово Боже там вістує.

Х

Дух Святий зійшов на Спаса
У час Хрещення, як голуб.
«Це Мій Син...» — почули глас всі.
Божий мир сягає долу.

Ц

Цар царів, Спаситель світу,
Всіх овець заблудлих знає...
День у день з-під смерті гніту
Пастир цей нас визволяє.

Ч

Заповіт Своєї Крові,
Чашу Божого спасіння,
Дав Спаситель в учнів колі,
По молитві на Оливній.

Ш

Шепіт тихий поміж учнів:
— Хтось Ісуса зрадить,
Хліб Небесний, замість учти,
В муки запровадить.

Щ

Цілує Юда у щоку Ісуса,
За грудку срібла, здавши ворогам.
Та задум злий і до грошей спокуса,
В нім втілять потім свій ганебний план.

Ь, Ю

Дорога Хресна... І розп'яття.
— Юдейський Цар! — юрба кричала.
У серці ж Господа багаття
Любові й прощення палало.

Я

— Я — воскресіння та життя...
Я — хліб життя... Я — світло світу... —
Ісус сказав. Отож буття
Забрав Христос з-під тління гніту.

Буквар. Всі літери прочитані
Усіх їх — 33.

Тепер всіх Вас учитимуть
Підручники нові.

*Виходять Читанка, Українська мова,
Математика.*

Читанка. Я читанка нечитана
Навчатиму ваш клас.
Я з вами говоритиму
Про наш прекрасний час.
Букварику, мій братику,

Розумна голова,
Твої веселі літери
Складуть мої слова.
А ти спочинь до вересня,
Чи просто погуляй.
Букварику, мій братику,
Спасибі. Прощай!

Українська мова.

Я — не з лісу, я — не з поля,
Нелегка у мене доля.
Через радість та біду
Я з віків до вас іду.
Я дитину колисала,
Батьківщину захищала.
Я від роду і до роду
Зберігала свою вроду.
Всі народи мову мають,
Всі пісень своїх співають,
Бо хто має мову рідну,
Той багатий, а не бідний!

Математика.

Раз, два, три, чотири, п'ять,
Вміють діти рахувати.
Але хто мене не знає,
Хай даремно не гуляє.
Як уроки діти вчать,
Ставлю їм «дванадцять».
А хто вчить їх трохи гірше,
Ставлю «десять», та не більше.
За невивчені слова
Я поставлю тільки «два»,
А лінивим і недбалим
«Одиничку» я поставлю.
Щоби весело гулять,
Всі уроки треба знати!

Буквар. Я вас прошу не лінуватись
І вчить уроки день при дні.
І берегти книжки! Віднині —
Найперші друзі вам вони.

Учитель.

Вміють наші діти читати і писати.
Вміють батьків своїх шанувати,
Бо яке дерево — такі й квіти,
Які батьки — такі й діти.

Тому сьогодні нашим батькам низь-
кий поклін.

Діти дарують квіти батькам.

Буквар. Дякую і вам за добрі слова.
На згадку про мене, за старання й пер-
ші успіхи вручаю вам медалі друзів
Букваря.

Вручення медалей.

Учитель. Дякую всім учасникам
свята. Усього вам найкращого! Божого
благословення всім нам!

*Під час організації свята доцільно
використати матеріали рубрики «На
допомогу вчителю» з блогу авторки
сценарію — «Блог вчителя Волошин
Оксани Степанівни» (<http://voloshk.blogspot.com/>).*

Вкладай Божу мудрість у свої слова і вчинки

Оксана Логіна,
вчителька-методистка основ християнської етики Тернопільського НВК «Школа-колегіум Патріарха Йосифа Сліпого»

Підсумковий урок для 4 класу

Мета: систематизувати й узагальнити базові знання з курсу «Основи християнської етики», розділу «Уроки Божої мудрості»; розвивати культуру спілкування та навички колективної праці; виховувати духовно багаті особистості, які в усьому впадінняються до мудрого Бога.

Обладнання: Святе Письмо, аркуш ватману із зображенням дороги та конверти із завданнями, промінці сонця, маркери, фонограма пісні «Люблю цей світ», текст оповідання «Хіба я зараз подібний до Бога?», презентація «Ти — Божий шедевр», картки для виконання самостійної роботи.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

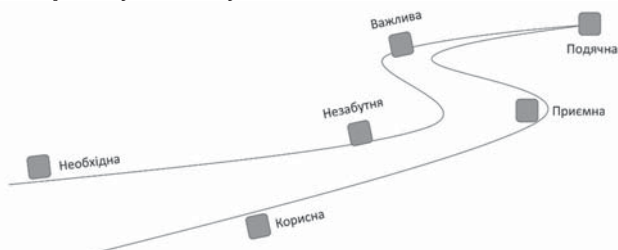
I. Мотивація навчальної діяльності

Повідомлення теми і завдань уроку

Слово вчителя. Духовний розвиток — поступовий процес, який починається з дитинства. Сьогодні з'ясуємо, яку користь для вашої душі принесли уроки основ християнської етики в 4-му класі.

Вирушаємо в подорож. Ось дорога, котру маємо пройти, на ній шість зупинок: «Необхідна», «Корисна», «Незабутня», «Приємна», «Важлива», «Подячна».

Учитель демонструє зображену на аркуші ватману дорогу з назвами зупинок. На кожній зупинці є кишеня з вкладеними в неї завданнями. Діти почергово виймають картки й оголошують роботу для всіх учнів.

II. Організаційно-мотиваційний етап

Зупинка «Необхідна»

1. Християнське привітання

2. Мотивація молитви

Наш Бог — надзвичайно мудрий Бог. Ми — Його образ і подоба, отже, також наділені здатністю пізнавати мудрість. Помолімося, щоб ми всі щодня зростали в Божій мудрості.

3. Молитва

III. Повторення й систематизація вивченого

Зупинка «Корисна»

1. Слухання історії «У пошуках мудрості»

Під час слухання історії учні виконують певні дії з папером, послідовно перетворюючи папір в корабель, дім, літак, ракету, хрест.

У пошуках мудрості

В одному містечку жив собі чоловік на ім'я Остап. Він був багатий, усе в нього було. Проте ніщо його не тішило, а в душі була порожнеча, яку він не міг нічим заповнити. Одного разу чоловікові наснився сон, що йому потрібно знайти мудрість, яка вкаже йому шлях до радості. Прокинувся чоловік і вирішив відправитися на пошуки мудрості. Але з чого почати, він не знав. Було в нього п'ятеро друзів, тому звернувся до них за порадою.

— Мені наснився сон, що я повинен знайти мудрість. Що порадиш?

— Гадаю, що тобі, Остапе, потрібно відправитися в навколосвітню подорож. Її можна здійснити кораблем, — сказав перший товариш.

Придбав чоловік квиток на корабель і відправився в подорож. Мандрівка сподобалась, адже багато побачив, чимало дізнався і навіть перестав певний час відчувати порожнечу в душі. Та через деякий час йому знову стало неспокійно. Вирішив він звернутися за порадою до другого товариша.

— Я думаю, що, можливо, старий будинок навіює сум. Тобі потрібно купити новий дім і облаштувати в ньому велику бібліотеку, — сказав другий товариш.

— Ця порада припала мені до душі. Куплю собі новий будинок. У ньому з новими знаннями я й заживу по-новому.

Але й це не допомогло Остапові. Третій товариш порадив йому скористатися літаком і подивитися на нашу землю з висоти. Та чи зникла порожнеча цього разу? Ні. Дізнавшись, що чоловік повернувся додому, прийшов до нього четвертий товариш. Він запропонував Остапові полетіти на ракеті й у космосі знайти мудрість.

Проте й у космосі, серед зірок, порожнеча в душі не зникла. Чоловік повернувся на землю і, нарешті, знайшов спокій. Адже до нього прийшов ще один товариш і подарував книгу, в якій можна знайти відповіді на всі запитання.

Остап розгорнув книгу й прочитав: «Бо людині, що перед лицем Його добра, дає Він премудрість, і пізнання, і радість...» (Екл. 2:26).

Він так захопився читанням Біблії, що з кожною хвилиною відчував, як серце наповнювалося радістю. Хоч не все було йому зрозуміло, але він отримав усе, що хотів.

2. Робота зі схемами-опорами

Зупинка «Незабуття»

3. Пригадування біблійних віршів, які вивчали в розділі «Уроки Божої мудрості»

Слова чотирьох ключових віршів написані на кольорових сердечках. Сердечка роздати учням. Відповідно до кольору, діти об'єднуються в п'ять груп. Якщо вони правильно розташуються, утворять біблійний вірш.

- «...Господь дає мудрість, з Його уст — знання й розум!» (Пр. 2:6).
- «Мій сину, нехай від очей твоїх це не відходить, стережи добрий розум і розважність, і вони будуть життям для твоєї душі...» (Пр. 3:21).
- «А якщо кому з вас не стає мудрості, нехай просить від Бога, що всім дає просто, та не докоряє, і буде вона йому дана» (Як. 1:5).
- «Не легковаж бесіди мудрих, вдумайся в їхні приповідки, бо від них засвоїш освіту...» (Сир. 8:8).

4. Створення проекту «Варто бути» (робота в парах)

Кожна пара отримує один великий промінець сонця зі словом («милосердний», «миролюбний», «добрий», «справедливий», «щедрий», «терпеливий», «мудрий», «працьовитий», «чесний», «радісний», «ввічливий») та три малих, на яких учні мають розкрити важливий зміст цих понять.

Взірець.

Милосердя — добре, співчутливе ставлення до інших.
Милосердна людина у кожному бачить Господа.
Не шкодує душевного тепла для своїх ближніх.

У центрі класу вчитель викладає на підлозі коло з написом «Варто бути». Пари по чергові підходять і утворюють сонечко спершу з великих промінців, згодом — із малих. Коли сонечко буде сформоване, усіх дітей запрошують ознайомитися з роботою.

Зупинка «Приємна»

Виконання пісні Лесі Соболевської «Люблю цей світ»

Зупинка «Важлива»

IV. Узагальнення вивченого

1. Інсценізація оповідання «Хіба я зараз подібний до Бога?» або перегляд презентації «Ти — Божий шедевр».

Хіба я зараз подібний до Бога?

Дійові особи: автор, Юрко, тато.

Автор. Юрко тинявся по двору й не знав, чим зайнятися. Нарешті придумав:

Юрко. О, зроблю рогатку для полювання на горобців.

Автор. Коли він вирізував ножом палицю, на подвір'я вийшов батько.

Тато. Що майструєш?

Автор. Юрко пояснив. Тато спохмурнів. Помовчав, потім присів біля хлопця.

Тато. Синку, ти знаєш, як виникли горобці?

Юрко. Знаю! Їх створив Бог, про це в Біблії написано.

Тато. Я дуже радий, що ти щодня читаєш Біблію. Мабуть, уже багато знаєш про Господа.

Автор. Юрко задоволено кивнув головою.

Тато. До того ж, читаючи Святе Письмо, спілкуєшся з Творцем. А коли часто з кимось спілкуєшся, починаєш бути подібним до нього.

Автор. Батько підвівся і пішов у хату. А Юрко подумав:

Юрко. Хіба я зараз подібний до Бога? Він створив горобців, піклується про них, а я хочу позбавити їх життя.

Автор. І хлопець почав вирізати палицю все повільніше й повільніше. Батько стояв біля вікна, дивився на сина і раптом побачив, як він жбурнув палицю за паркан. Тато всміхнувся:

Тато. Молодець, ти справді знаєш Бога і стаєш подібним до Нього, а не просто читав щось про Нього.

2. Самостійна робота

На основі біблійної істини «Людина — образ і подоба Бога» зроби висновок про те, якими мають бути твої думки, слова і вчинки.

Взірець

Я	думаю	Думаю так, як думає Бог.
	говорю	Говорю так, як говорить Святе Письмо.
	дію	Поступаю так, щоб кожної хвилини віддзеркалювати особистість Господа.

Визнач учинки, що характеризують мудру людину:

- щоденно зростає в Божій мудрості;
- лінується, не бажає працювати;
- є миротворцем, створює атмосферу позитиву й любові;
- ображається;
- уміє визнавати свої помилки;
- завжди каже правду, є відвертою та щирою;
- конфліктує, свариться;
- говорить слова, що принижують ближнього.

V. Домашнє завдання

Читати біблійні оповідання.

VI. Підсумок уроку

Зупинка «Подячна»

Молитва-подяка за важливий Божий дар — мудрість.

Дякуємо Господу за те, що передав нам, дітям, Книгу, де записана Його мудрість, щоб ми могли знати Божі думки й жили мудро.

Люблю цей світ

Moderato ♩ = 60

Em Am H Em Am

1. Люб-лю цей світ за те, що в ньому є ді-ти. Люб-лю цей світ за

7 D G E Am D G

те, що сон-це сі-я. Люб-лю цей світ за те, що мо-жу ра-ді-ти.

13 Em Am H Em E Am

Люб-лю цей світ за те, що в ньому є я. Бог да-ру-є сон-це нам

19 D G C Am H Em

яс-не, Бог да-ру-є зо-рі пре крас-ні, Бог да-ру-є не-бо бла-кит-не і во-ло-шки си-ні у

25 E Am D G

жи-ті. Бог да-ру-є дру-зів, ро-ди-ну, Бог да-ру-є щас-тя хви-

29 C Am H Em

ли-ну. Тіль-ки тре-ба це ро-зу-мі-ти і зав-жди ра-ді-ти.

Люблю цей світ за те, що в ньому є діти.
 Люблю цей світ за те, що сонце сія.
 Люблю цей світ за те, що можу радіти.
 Люблю цей світ за те, що в ньому є я.

Приспів:

Бог дарує сонце нам ясне,
 Бог дарує зорі прекрасні,
 Бог дарує небо блакитне
 І волошки сині у житі.
 Бог дарує друзів, родину,
 Бог дарує щастя хвилину.
 Тільки треба це розуміти
 І хвилині кожній радіти.

Люблю цей світ за те, що в ньому є мама.
 Люблю цей світ за те, що в ньому є ми.
 Любять і ви, любять цей світ так само.
 І буде він любов'ю нашою цвісти.

Люблю цей світ за те, що маю й не маю.
 Люблю цей світ за те, що можу любити.
 Люблю цей світ за те, що пісню співаю.
 Люблю цей світ, бо тільки так ми зможемо жити.

Біблійні мотиви у творі Оскара Уайльда «Хлопчик-зірка»

Зоя Говорунець,
 учителька світової
 літератури, етики,
 християнської
 етики Черкаської
 ЗОШ І–ІІ ст. №5

Урок для 6 класу

Мета: продовжити роботу над змістом казки «Хлопчик-зірка»; простежити за трансформацією образу: духовне відродження, подолання себелюбства, жорстокості, зверхності; розвивати вміння характеризувати персонаж, узагальнювати прочитане, розв'язувати проблемні питання; виокремити авторське ставлення до краси зовнішньої і внутрішньої, розкрити значення материнської любові й Божої любові для кожної людини; працювати над формуванням комунікативної, емоційно-ціннісної, літературознавчої та загальнокультурної компетенцій; формувати довіру до Божого Слова, ціннісне ставлення до людей, а саме: доброти, співчуття, милосердя, щирість.

Обладнання: презентація, портрет О. Уайльда, червоні сердечка для побажань, запис пісні.

Тип уроку: урок формування нових знань, закріплення умінь та навичок.

Шануй батька твого і матір, щоб тобі було добре і ти був довголітнім на землі.

Еф. 6:14

Бог дивиться не так, як людина: людина дивиться на лице, а Господь дивиться на серце.

1 Сам. 16:7

Бог противиться гордим, а смиренним дає благодать.

Як. 4:6

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Організаційний момент

II. Мотивація навчальної діяльності

Учитель. Люди кажуть, що коли народжується дитина, на небі з'являється нова зірка. Зірка її долі. Можливо, це пов'язано з тією особливою зорею, яка сповістила про народження Ісуса Христа й привела до Нього мудреців зі Сходу. Ми знаємо, що долею людини керує Господь. У Божому Слові записані слова псаломспівця Давида: «Мого зародка бачили очі Твої, і до книги Твоїї записані всі мої члени та дні, що в них були вчинені, коли жодного з них не було...» (Пс. 138:16).

Із волі Божої восени 1854 року народився Оскар Уайльд, у майбутньому видатний англійський письменник, автор багатьох чудових і досі актуальних творів, один із яких ми зараз вивчаємо.

Що найголовніше в житті? Як прожити так, щоб наша зірка не згасла, щоб ми залишили після себе добрий слід на землі? Про це поговоримо на нашому уроці.

III. Актуалізація опорних знань учнів

1. Гра «Лови помилку»

- «Оскар Уайльд народився в Лондоні, Англія» (Дубліні, Ірландія)
- «Оскар Уайльд народився 16 жовтня 1584 року» (16 жовтня 1854 року)
- «Оскар Уайльд — відомий французький композитор» (англійський письменник)
- «Повне ім'я письменника — Оскар Фінгал Уайльд» (Оскар Фінгал О'Флаєрти Вілс Уайльд)
- «Ім'я О'Флаєрти мав видатний ірландський церковний діяч» (О'Флаєрти був колись ірландським королем)

- «Мати Оскара Уайльда була відомою художницею» (членкиня руху «Молода Ірландія», письменниця з псевдонімом Сперанца, перекладачка, збирачка ірландського фольклору)
- «Батько Оскара Уайльда був письменником» (лікарем-офтальмологом)
- «Літературному таланту та смаку він завдячував своєму учителю» (своїм батькам)
- «Уайльд був збирачем казок для дорослих» (автором творів «для дорослих дітей від 18 до 80 років»)
- «Його не всі сприймали, бо він був нудним і грубим» (непересічним, особливим, незалежним, розумним, дотепним)
- «У своїх казках він створював світ жахів» (світ краси)

2. Прийом «Порушена послідовність» (слайд)

- Зустріч із жінкою-жебраккою
- Дроворуби в зимовому лісі
- На службі в злого Чаклуна
- Допомога прокаженому
- З небес упала зірка
- Дроворуб забирає до себе Хлопчика-зірку
- Хлопчик-зірка стає потворним
- Зустріч з лісовими мешканцями
- Звільнення Зайця
- Хлопчик-зірка правив недовго
- Зустріч з матір'ю і батьком
- Хлопчик-зірка знову гарний

3. Літературний диктант «Так» чи «Ні» (користуючись сигнальними картками, учні відповідають)

- Дитина, яку знайшли дроворуби, була загорнута в золотий плащ. (Так)
- Дружина дроворуба дуже зраділа дитині, бо в них не було своїх дітей. (Ні)
- Хлопчик-зірка ріс гордим, жорстоким, егоїстичним. (Так)
- Вродливий юнак прогнав брудну жebraчку зі села. (Так)
- Коли хлопчик став потворним, друзі пообіцяли йому допомогти розшукати матір. (Ні)
- Хлопчика-зірку викупив злий Чаклун. (Так)
- Хлопчик-зірка став справедливим володарем усього міста над річкою. (Так)

IV. Повідомлення теми й мети уроку

V. Опрацювання навчального матеріалу

Людей завжди приваблювала краса світу: квітки, дерева, метелики, пташки. Бог створив світ гармонійним і досконалим. І хоча після гріхопадання багато що змінилося на гірше, але ми продовжуємо захоплюватися творивом рук Божих. Та чи завжди те, що має гарний зовнішній вигляд, заслуговує на нашу увагу? Чи може краса згубно впливати на характер людини?

Краса зовнішня і краса душі... Роздумами про співвідношення добра й краси в житті людини просякнуті всі твори Оскара Уайльда. Письменник не раз говорив своїм дітям про те, що на кожного з них очікують різні життєві випробування, кожен може потрапити в багнюку заздрощів, жадібності,

жорстокості, але справжня людина повинна вміти дивитися не тільки під ноги, а й на зірки. Зірки, які розсипав О.Уайльд у казці «Хлопчик-зірка», — це мудрі християнські істини: любов до ближнього, повага до батьків, турбота про слабших, перевага внутрішньої, духовної краси над зовнішньою, милосердя, співчуття. Тож віднайдімо їх для себе, адже вони мають стати дороговказом у нашому житті.

1. Бесіда

— Що автор каже про зовнішній вигляд хлопчика? З якими квітами порівнює? (Відповіді підтвердити текстом)

2. Індивідуальне повідомлення учня-літературознавця «Легенда про Нарциса»

— Чи можемо ми засуджувати хлопчика за те, що він красивий? (Ні, краса дана йому Богом)

— За прекрасною зовнішністю в героя ховається кам'яне серце. Як ви розумієте вислів «кам'яне серце»? (Кам'яне серце — зло, ненависть, грубість, зневага до людей)

— Як виявляється і від чого залежить духовна краса людини? (Виявляється у вчинках, у ставленні до людей і до довкілля, залежить від налаштування серця, життєвих цінностей)

3. Інтерактивний прийом «Мозковий штурм»

Учитель. Доведіть текстом, що Хлопчик-зірка справді має «кам'яне серце». Як він спілкувався з дітьми Дроворуба та сільськими дітьми, як повадився з тваринами (Кріт, Коноплянка, Білочка), нужденними, каліками. Охарактеризуйте його поведінку.

- Як, на вашу думку, бути Нарцисом — це добре чи погано?
- Чи можна вважати красивою людину, зовнішність якої прекрасна, а вчинки ганебні?
- Чого навчає хлопчика священник? («Метелик — твій брат, не чини йому шкоди. Пташки, що літають у лісі, — вільні створіння. Бог створив земляного черв'яка і крота і визначив кожному з них своє місце. Хто ти такий, що наважуєшся приносити страждання в створений Богом світ? Адже навіть худоба, що пасеться в лузі, прославляє Боже ім'я»)
- Як ви думаєте, чому діти підтримували Хлопчика-зірку, адже він був такий жорстокий? (Піддалися впливу зовнішньої краси, вона засліпила їх)
- Чи будете ви підтримувати стосунки з дуже гарною, але злою людиною?
- Священник правильно повчає Хлопчика-зірку, використовуючи біблійний текст. У Псалмах Давидових (150:6, 148:10–13) сказано: «Все, що дихає, хай Господа хвалить!»

«Хваліте Господа з небес, хваліте Його в висоті! Хваліть Господа також з землі: звірина й вся худоба, все плазуюче та птаство крилате, земні царі й всі народи, князі та всі судді землі, юнаки та дівчиці, старі разом із дітьми, нехай усі хвалять Господнє Ім'я».

Книга книг повчає нас, щоб ми вміли оцінювати не тільки зовнішню, але й внутрішню красу людини: «Бог дивиться не так, як людина: людина дивиться на лице, а Господь дивиться на серце» (1 Сам. 16:7).

Якщо вчасно не дослухатися до цих істин, то можна потрапити під вплив жорстокої, зарозумілої людини, а згодом стати таким, як Хлопчик-зірка.

- Який найгірший учинок скоїв Хлопчик-зірка і як він поплатився за це? (Зрікся матері, і Бог забрав те, чим найбільше пишався Хлопчик-зірка, — його красу)

Наступна істина, яку ми відкриваємо для себе, читаючи казку, — людська гордість та зарозумілість призводять до жорстокості. Таких Бог карає, тому що «Бог протиставляє гордим, а смиренним дає благодать» (Як. 4:6).

Зачитайте, як змінився Хлопчик-зірка? (Краса його була спотворена: «він став схожий на жабу, а тіло його вкрилось лускою, як у гадюки»)

- Як ставляться до нього товариші? (Друзі сміються над ним: «Ти мерзенний, наче жаба чи гадюка. Забирайся звідси, ми не хочемо, щоб ти грався з нами»)
- Чи усвідомив Хлопчик-зірка свій гріх? («Це, напевне, така мені кара за мій гріх. Адже я відмовився від рідної матері й прогнав її геть, я посоромився її і вчинив жорстоко з нею. Тепер я піду й шукатиму її по всьому світу і не знайму спочинку доти, доки не знайду її. Ні, я жорстоко повівся з моєю матір'ю, і на покару за це мені послано це нещастя. Тому я мушу йти звідси і блукати по світу доти, доки знайду свою матір і виблагаю в неї прощення»)

Якщо людина по-справжньому кається, визнає свій гріх перед Богом, вона шукатиме примирення з людьми, проти яких завинила.

4. Словникова робота

Деградація — рух назад, поступове погіршення, втрата певних властивостей.

Еволюція — переоцінка життєвих явищ, своїх дій та вчинків. Зміна особистості на краще.

Після того як відбулося духовне прозріння головного героя, починаються трансформаційні процеси в його поведінці й ставленні до навколишніх.

- Розкажіть, як герой шукав матір? Чому він «ніде ніколи не зустрів ні любові, ні доброзичливості, ані милосердя»? («Світ повівся з ним так само, як він чинив у дні своєї гордині». Тварини не хочуть йому допомагати: Кріт нагадує, що він виколів йому очі; Коноплянка нагадує про те, що він заради забави підрізав їй крила; Білочка — про те, що він убив її матір)
- Згадайте золоте правило моралі. (Стався до інших так, як хочеш, щоб вони ставилися до тебе. Усвідомивши свій

гріх, у тварин Хлопчик-зірка також просить пробачення)

- Зовнішність хлопчика змінилася, а чи змінилася його душа? (Втративши красу, хлопчик страждає, але це дає йому можливість усвідомити свої провини перед навколишніми. Автор казки вчить нас чинити добро)
- «Люби ближнього, як самого себе». Ця заповідь є у всіх чотирьох Євангеліях (Мт. 22:39, Мр. 12:33, Ів. 13:34, Лк. 6:31), що свідчить про її важливість для кожного з нас. Однак усвідомлення своєї провини, покаяння — це лише початок духовного очищення. Дуже важливо довести це своїми вчинками.
- Перелічіть, що зробив хлопчик, аби отримати прощення матері? (Пішов шукати матір, шукав довгих 3 роки, попросив пробачення у «Божих створін», яких ображав, дорогою допоміг зайцю звільнитися з мисливської пастки, тричі віддавав монети прокаженому)
- Хто першим допоміг Хлопчикові-зірці у важкий час? Чому? (Зайчєня, бо хлопчик тричі врятував його від мисливської пастки. «Як ти вчинив зі мною, так я вчинив з тобою. ... ти перший зглянувся на мене...». Він змінився, його душа почала відгукуватися на чуже горе)
- Хлопчик-зірка вперше починає робити добро. Саме цей учинок головного героя засвідчив про відродження його душі. Чому хлопчик віддав золоті монети прокаженому? Яких нових якостей характеру набуває герой? («Твоя біда гірша, ніж моя», — говорить хлопчик. З'явилося співчуття. Хлопчик-зірка навчився забувати про власну біду і власну небезпеку, стикаючись із стражданнями інших. Він став милосердним!)
- Як ви вважаєте, яке значення у казці мають прохання прокаженого віддати йому монети? (Випробування вже відродженої душі Хлопчика-зірки. Шлях до гармонії внутрішньої і зовнішньої краси (оскільки він ще мав потворний вигляд). Душа героя повинна зміцнитись)

5. Розв'язання проблемних запитань

- Коли й чому краса повернулася до героя?
- Як ви думаєте, чи обов'язково людині пройти через страждання, щоб стати духовно і фізично красивою?
- Коли відчуття щастя переповнило серце хлопчика? (Під час зустрічі з матір'ю)
- Що робить людину по-справжньому красивою? (Духовна краса)
- Яка головна якість людини? (Любов до Бога і до ближнього, вона возвеличує людину)
- Як ви думаєте, чи покаявся головний герой казки? Чи отримав він прощення?

6. Робота з епіграфами (прочитати епіграфи й проаналізувати, чи їхнє смислове навантаження відповідає темі й меті уроку)

VI. Підбиття підсумків уроку

1. Інтерактивний прийом «Мікрофон»

Чого навчила мене казка О.Уайльда «Хлопчик-зірка»?

1. Любити й поважати батьків. Адже батьків не вибирають.
2. Бути добрим, милосердним, і добро повернеться до тебе.
3. Злі вчинки не залишаються безкарними.
4. Людська гордість та зарозумілість призводять до жорстокості.

5. Невдячність — це великий гріх.

6. До навколишніх треба ставитися з повагою.

2. Поетична хвилинка

Учитель. Урок хочу закінчити словами українського поета Романа Кузенка

Поклін матері

Встаньте! Встаньте на коліна,
Рідну матір попросіть,
Лиш одна вона єдина
Допоможе і навчить.
Бог і матір на цім світі
Справедливий нам суддя.
Бог і матір — це суцвіття,
Бо святішого нема.
Рідна мати нас з дитинства
На добро благословить,
Рука ніжна материнська
Нагодує і приспить.
Отож, Богу помолімося,
За здоров'я матерів
І у пояс поклонімося
За сердечність їх дарів.
Прости, Боже, прости, мамо,
Коли що було не так,
Хоч покаятись — це мало,
Та усе ж це добрий знак.
Встаньте! Встаньте на коліна.
Свою гордість ви зломіть.

У більшості з вас є мами. А чи часто ви говорите матусям про свої почуття до них? Я пропоную на червоних сердечках, які лежать у вас на парті, написати свої побажання для них. Вдома ви подаруєте їх мамам і розкажете, як ви їх любите. (Звучить пісня Зоряни Рошук «Пісня про маму» (<https://www.youtube.com/watch?v=KUqFQyzrIR0>), діти пишуть свої побажання)

Діти, хай зігріває вас материнська ласка і любов. Бережіть своїх матерів, говоріть їм ніжні й ласкаві слова.

А зараз усі разом помолімося за наших мам (учні читають молитву).

VII. Домашнє завдання (за бажанням)

Напишіть творчу роботу «Зло нічого не дає, крім зла. Умій прощати, як прощає мати» (М. Луків)

Використані джерела

1. Мазур І. Є. Християнські мотиви у творах зарубіжної літератури. — Острог: Видавництво НаУ «Острозька академія», 2017.
2. Урок Оскар Уайльд «Хлопчик-зірка». Еволюція образу головного героя [Електронний ресурс] // Освітній проект «На Урок» — Режим доступу: <https://naurok.com.ua/urok-oskar-uajld-hlopchik-zirka-evolyuciya-obrazu-golovnog-geroya-konspekt-uroku-z-zarubizhno-literaturi-dlya-5-klasu-8866.html>
3. Оскар Уайльд «Хлопчик-зірка». Символічний зміст назви твору. Основний конфлікт [Електронний ресурс] // Шкільне життя — Режим доступу: <https://www.schoollife.org.ua/tema-oskar-uajld-hlopchik-zirka-symvolichnij-zmist-nazvy-tvoru-osnovnij-konflikt-5-klas-zarubizhna-literatura/>
4. Оскар Уайльд «Хлопчик-зірка». Еволюція образу головного героя. Символічний зміст назви казки [Електронний ресурс] // Всеосвіта — Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/oskar-uajld-hlopchik-zirka-evolyuciya-obrazu-golovnog-geroa-simvolichnij-zmist-nazvi-kazki-40401.html>

Любов, милість і благодать Небесного Батька

Урок для 6 класу

Мета

- навчальна: на прикладі притчі про блудного сина показати, що таке любов, милість і благодать Отця Небесного;
- виховна: виховувати в підлітків бажання жити свято, чинити діла, які б свідчили про їхню любов до Бога як до милосердного Батька;
- розвивальна: розвивати в підлітках бажання наближатись до Бога й будувати особисті стосунки з Ним як із Небесним Батьком.

Головна істина уроку: Ісус Христос у цій притчі показав, що Бог є Батьком, Який виявляє незаслужену милість, безумовну любов, Свою благодать до людини, що щиро розкалась.

Біблійна основа: Лк. 15:11–32.

Ключовий вірш: «Бо спасенні ви благодаттю (милістю Отця) через віру, а це не від вас, то дар Божий...» (Еф. 2:8).

Допоміжний вірш: «Я вічним коханням тебе покохав, тому милість тобі виявляю!» (Єр. 31:3).

Обладнання: Святе Письмо для кожного учня; картки з біблійними посиланнями; кольорові ілюстрації¹; відеоматеріал «Добра Звістка для всіх народів» (візуальна гармонізація Четвероевангелія) — «Притча про блудного сина»; короткометражний християнський фільм про сучасного блудного сина².

Олена Коваль,
старша учителька
основ християнської
етики Тернопільської
ЗОШ I–III ст. №28

Література

- Біблія (пер. проф. Івана Огієнка). — Донецьк : ОБФ «Східно-європейська місія», 2013.
- Генри Кларенс Тиссен. Лекции по систематическому богословию. — СПб : Логос, 1994.
- Леон Моррис. Теология Нового Завета. — СПб : Библия для всех, 1995.
- Майкл К. Армор. Провідник до Біблії: часи, сюжети. — Донецьк : ОБФ «Східноєвропейська місія», 2009.

О благодате! Ти спасла
Мене від тисяч бід:
Був мертвим — Бог життя послав,
Сліпим був — бачу світ.
Я стільки горя пережив,
Незгод і чорних днів,
Та знав — зі мною Ти завжди,
Ведеш в Отцівський дім.

Джон Ньютон
«Дивовижна благодать»
Переклад Є. Рудницької

ПЕРЕБІГ УРОКУ

I. Вступна частина

Привітання. Молитва. Пісня.

II. Мотивація навчальної діяльності

III. Засвоєння нових знань, формування основних умінь і навичок

Учитель. Не раз буває, що нам характеризують якусь людину як погану, ненадійну тощо. Через певний час стається так, що ми знайомимось з цією людиною і бачимо, що вона зовсім не така, якою її описали. Тоді ми вже самі переконались, що це чесна, сумлінна, відповідальна людина, яка має хороший характер. Навіть можемо стати друзями на все життя. І потім щиро дивуємось: як про таку хорошу й добру людину можна було говорити зовсім протилежне.

Сьогодні розглянемо подібну ситуацію, коли молодий чоловік мав погане уявлення про іншу людину, а та виявилась хорошою, люблячою і доброю.

Я лише почну читати цю історію. Якщо ж ви її вже чули, то ваше завдання повідомити, про кого вона розповідає.

Учитель читає так, щоб учні не бачили місця з Біблії.

«У чоловіка одного було два сини. І молодший із них сказав батькові: «Дай мені, батьку, належну частину маєтку!» (Лк. 15:12).

На цей момент може бути піднято вже багато рук. Очікувані відповіді учнів: «Це притча про блудного сина».

Учитель. Молодці! Правильно!

Лише після цього учні записують посилання на біблійну історію — Лк. 15:11–32 — «Притча про блудного сина», або «Притча про милосердного батька».

Далі вчитель дає завдання учням читати кожному по одному віршу з Євангелії від Луки 15:12–24.

Учитель. Тема нашого уроку «Любов, милість і благодать Небесного Батька». Уривок, який був зачитаний, нагадує про щире покаєння молодшого сина. Ви щойно читали, як блудний син пішов від батька в далеку країну, розтратив

¹ Див. кольорову вкладку в часописі «Слово вчителю» № 3 за 2017 рік.

² Відеоматеріали до уроку можна отримати, звернувшись у редакцію

там усі гроші, живучи безпутно. Але настав момент, коли він отямився, прозрів, опам'ятався. Адже був самотній, серед свиней, голодний і бажав хоча б чимось наповнити свій шлунок. Тоді він ухвалює рішення: «Встану і піду до батька свого...» (Лк. 15:18). «І, вставши, пішов до свого батька» (Лк. 15:20). Це правдиве, щире покаяння, бо було рішення і виконання його — повернення до батька, додому. Прийшовши, він висловив це своїми устами: «Прогрішився я, отче, проти неба та супроти тебе... Недостойний я вже зватись сином твоїм; прийми ж мене, як одного зі своїх наймитів» (Лк. 15:21).

Учні читають уривок Лк. 15:25–32.

Учитель. Далі Євангеліє звертає нашу увагу на те, яким є батько. Він виглядає свого сина, прощає. Говорить, що цей син був пропав (пішов, віддалився від дому), а тепер знайшовся (тобто повернувся).

Інтерактивне заняття «Обмінюйтесь думками» (робота в парах 3–5 хв.)

Питання для обговорення: «Яким є батько у цій притчі? Що він робить?»

Після закінченні часу на обговорення кілька пар діляться своїми відповідями з усім класом. Учитель записує їхні відповіді на дошці у вигляді схеми:

Учитель. Ви правильно помітили, яким є батько. Він не змінився: любив і продовжує любити. Виявляє до сина безумовну любов, не говорить, приміром: «Повернеш гроші, тоді вертайся додому». Він любить сина таким, який він є, беззастережно, і не може не дарувати йому свою любов.

Також ви правильно зазначили, що батько виявляє милість, милосердя до блудного сина. Він прощає, приймає його. Милосердя — це чеснота, завдяки якій людина допомагає іншій не з вигоди, а з внутрішньої душевної потреби; готовність простити когось через співчуття й любов до нього.

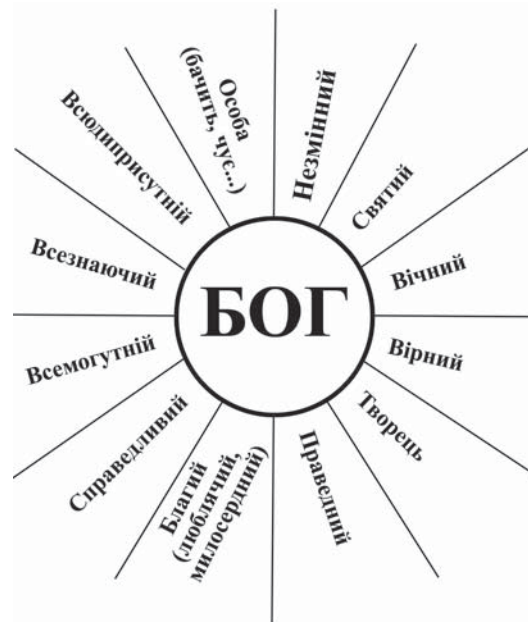
Милість — добре ставлення, повна довіра, прихильність до кого-небудь.

Як бачимо, батько через свою милість прощає гріхи блудного сина, забуває, не згадує їх, не говорить про заслужене покарання. До того ж, батькова милість повертає все, що втратив блудний син, відновлює його в правах спадкоємця: дає новий одяг, нове взуття, перстень. Усе це свідчить, що батько приймає його не як наймита, а як повноправного члена сім'ї.

Також батько проявляє благодать до свого сина. Благодать — це незаслужена милість, дар (подарунок). Це слово складається з двох слів: старослов'янського «благо» (добро) і «давати». Коли милість забирає заслужене покарання, то благодать дає те, чого не заслужив — виправдання. Милість повертає все, що втратив, а благодать дає те, чого ніколи не міг би заслужити. Благодать — це сила, яка дає життя посеред смерті. «Бо цей син мій був мертвий — і ожив...». Також син не мав правильного уявлення про свого батька, не знав його. Він думав, що батько щось від нього приховує, не хоче дати, бачає йому зла тощо. Урешті-решт переконався, що батько любить його, виявляє до нього милість і благодать, на які він не заслуговує.

Перегляд відео «Притча про блудного сина» з візуальної гармонізації Четвероевангелія (за відсутності відеоматеріалу можна використати кольорові ілюстрації).

Доки учні дивляться відео, учитель прикріплює на дошку схему «Якості Бога, про які ми дізнаємося зі Святого Письма»

Якщо дозволяє час, учні можуть зачитувати певні тексти зі Святого Письма, які роздав учитель, і самі доходити висновків, яким є Бог. Тоді учитель лише записує це на дошці у вигляді схеми.

1. Повт. Зак. 33:27 — Предвічний
2. Повт. Зак. 32:4 — Вірний, справедливий, праведний
3. Бут. 17:1 — Всемогутній
4. Пс. 145:9 — Добрий, милосердний
5. Ів. 21:17 — Всезнаючий (все відає)
6. Лев. 19:2 — Святий
7. Єр. 23:24 — Бачить усе
8. 2 Тим. 2:13 — Вірний
9. Вих. 34:6–7 — Многомилостивий, довготерпеливий, правдивий.

Опісля учні порівнюють дві схеми й доходять висновку, що Бог є Батьком Небесним для людей. І молитву «Отче наш» ми починаємо звертанням до Бога як до Батька.

Учитель. Розповідаючи притчу про блудного сина, Ісус Христос говорить, що батько в цій притчі символізує Отця Небесного. Блудний син — грішну людину, що повернулася спиною до Бога (свого Батька) і віддаляється від Нього. Кожній людині, яка йде цим шляхом, спершу треба зупинитись, потім вирішити повернутись на 180 градусів і йти до Небесного Батька. Такий учинок у Святому Письмі називають

«покаянням», бо всі згрішили (Рим. 3:23), а отже, і всім потрібно розкаятись. А далі Небесний Батько по Своїй безумовній любові, милості та благодаті прощає гріхи людям, забуває, не згадує. Те, що заслужили (покарання), милість Отця забирає назавжди. Те, чого не заслужили (виправдання), дарується дітям Божим навечно через Божу благодать. Милість стирає всі борги з рахунку грішника, благодать дарує як подарунок праведність Ісуса Христа.

Гра «Поверот на 180 градусів»

Учитель просить учнів повернутись до нього спиною. Запитує, чи вони можуть бачити його обличчя, чи можуть повторювати його дії? Робить деякі рухи руками, але учні не бачать їх, і тому не можуть повторити. Далі вчитель просить дітей повернутися на 180 градусів, тобто обличчям до нього. Тепер просить повторювати все, що він робить:

1. Піднімає праву руку — учні теж.
2. Говорить: «Привіт!» — учні повторюють.
3. Усміхається — вони теж.
4. Тисне руку тому, хто праворуч, — повторюють.
5. До того, хто ліворуч говорить: «Радий тебе бачити!» — учні повторюють.

Учитель. Чи тепер легко повторювати за мною? Так, тому що ви мене бачите. Ось у мене в руці дорожній знак «Місце для розвороту» (демонструє). Він нам нагадує, що в житті потрібно залишити гріх та рухатися в протилежному від нього напрямку. Нагадує те,

що зробив блудний син. Він розкався, змінив своє уявлення про батька, повірив в його безумовну любов, милість, і тепер він справжній син.

Перегляд і обговорення відео про сучасного блудного сина.

Вивчення ключового вірша

Учитель запалює свічку. Передаючи її від одного учня до іншого, повторювати по одному слову з ключового вірша.

IV. Закріплення навчальних досягнень

Запитання для обговорення:

- Яким є батько в тій притчі, яку ми сьогодні вивчали?
- Чи знав блудний син свого батька, яким він є насправді?
- Чому блудний син покався?
- Як довідатися, що покаяння людини справжнє?
- Що надбав блудний син, повернувшись додому?
- Що Ісус Христос цією притчею хоче розповісти нам про Бога?
- Що таке безумовна Божя любов?
- Що таке милість і благодать Отця Небесного?
- Що між ними спільного, а що відмінного?

Один із учнів може продемонструвати: він іде від вікна (від світла) вглиб кімнати (у темряву), але потім зупиняється, повертається на 180 градусів і йде від темряви до світла. Так сталося і в житті блудного сина.

V. Підсумок

Покаяння — це зміна напрямку в житті, коли людина повертається спиною до темряви, до гріха, а обличчям до світла, до Бога. Це коли людина змінює своє уявлення про Бога, змінюються її думки й мислення. Можливо, ви раніше не знали, що Бог є нашим Батьком, хоч і молилися: «Отче наш...». Але сьогодні переконалися, обговорюючи якості Бога,

які нам відкриває Святе Письмо, роздумуючи над притчею, що Бог бажає нам лише добра, чекає на наше прозріння, навернення. Він як батько любить нас безумовною любов'ю, часто являє до нас милість і дарує Свою спасительну благодать у вигляді подарунка, який ми не заслужили і не могли його заслужити. Нам просто потрібно прийняти цей подарунок із вдячністю і надалі пам'ятати, що це подаровано нам «...не від діл», а по великій Божій милості і благодаті. Бо Бог є Любов!

VI. Домашнє завдання

1. Прочитати Лк. 15:11–32, урок 18 із підручника (Жуковський В. М., Николин М. М., Филипчук С. В. Основи християнської етики. — К.: Літера, 2010);
2. Пригадати діла милосердя, які чинили інші стосовно вас, керуючись безумовною любов'ю, або які робили ви для своїх ближніх. За бажання написати твір-роздум «Вияв безумовної любові до ближніх».

Додаток

Тест на повторення

1. Про скількох синів ідеться в притчі?
 - а) про одного;
 - б) про двох;
 - в) про трьох.
2. Хто з синів виявився непокірним, неслухняним (блудним)?
 - а) старший;
 - б) середній;
 - в) молодший.
3. На що блудний син витратив час і гроші?
 - а) вклав у прибуткову справу;
 - б) розпочав власний бізнес;
 - в) витратив їх, живучи безпутно.
4. Ким став працювати блудний син, коли в нього закінчились гроші?
 - а) фермером;
 - б) свинопасом;
 - в) продавцем на ринку.
5. Що зробив блудний син, коли почав голодувати?
 - а) переосмислив ситуацію, у якій опинився;
 - б) згадав, що наймані працівники в домі батька живуть краще, ніж він зараз;
 - в) зрозумів, що не заслуговує бути прийнятим знову в родину на правах сина;
 - г) покався перед Богом і батьком;
 - д) вирішив попроситися до батька в найми;
 - е) усе вищеперераховане.
6. «А коли він далеко ще був, батько вгледів його і переповнився...»
 - а) гнівом;
 - б) ненавистю;
 - в) співчуттям (жалем).
7. Що подарував батько синові, який повернувся?
 - а) одягу, головний убір, сандалі;
 - б) одягу, перстень, сандалі;
 - в) одягу, накидку, перстень.
8. Де був старший син, коли молодший повернувся?
 - а) на полі;
 - б) випасав отару;
 - в) спілкувався з друзями.
9. Хто був незадоволений поверненням блудного сина?
 - а) його друзі;
 - б) родичі;
 - в) старший брат.
10. Ким хотів бути молодший син, повернувшись додому?
 - а) наймитом;
 - б) старшим сином;
 - в) управителем.

11. Чому старший син повинен був радіти?
 - а) що молодшому брату подаровано новий одяг;
 - б) що йому подарували золотий перстень;
 - в) що брат був пропав і знайшовся.
12. Яким є Бог згідно з вивченою притчею?
 - а) грізним суддею, який тільки те й робить, що карає людей;
 - б) Небесним Батьком, який готовий простити, якщо людина кається;
 - в) байдужим до життя людей.
13. Що таке безумовна любов?
 - а) це коли кажуть: «Буду тебе любити, коли змнішся і станеш кращим»;
 - б) це коли тебе приймають таким, який ти є, і не ставлять ніяких умов;
 - в) це коли іншим байдуже до тебе і твого життя.
14. Що таке милість?
 - а) готовність допомогти кому-небудь;
 - б) прощення іншої людини з причини співчуття, любові до ближнього;
 - в) дві попередні відповіді.
15. Що є причиною того, що Бог прощає грішника?
 - а) добрі вчинки грішної людини, якими Бог захоплюється;
 - б) подарунок від Отця Небесного — Його благодать.
16. Поясни, як ти розумієш ключовий вірш уроку.

Шануй батька та матір, щоб добре тобі було й щоб довго ти жив на землі

Урок для 8 класу

Мета: розкрити зміст п'ятої Божої Заповіді (Вих. 20:12), а також відмінність її формулювання від решти дев'яти Заповідей Божих; розтлумачити основні обов'язки дітей перед їхніми батьками (любов, повага, слухняність); обґрунтувати необхідність поваги до старших і уваги до їхніх порад, що випливають із життєвого досвіду; розглянути обов'язки батьків стосовно дитини; визначити духовні основи виховання; з'ясувати, чому сім'ю вважають «малою церквою».

Тип уроку: засвоєння нових знань.

Форма проведення: інтегрований урок з елементами інсценізації, практичної роботи.

Обладнання: роздавальні матеріали для інсценування історії та цитати Миколи Сербського, комп'ютер, класна дошка, телевізор, фломастери, роздавальні конверти з висловами, із завданнями та листами, пам'ятка щодо складання сінквейну, папір А4 для творчої роботи, відеопрезентація.

Література

1. Біблія / перекл. проф. Івана Огієнка. — Донецьк : ОБФ «Східноєвропейська місія», 2008.
2. Закон Божий. — Краматорск : Тираж51, 2003. — 672 с.
3. Алексеєнко Т. Учителі — батьки — діти: пошук шляхів порозуміння. Методичні поради з формування культури взаємин. — Шкільний світ. — №1. — 2005.
4. Шленська І. Співпраця сім'ї та школи у вихованні дітей. — Завуч. — №32. — 2005.
5. Єрахтіна О. Яка вона, хороша сім'я? — Позакласний час. — №5–6. — 2005.
6. Андрианов М. А. Философия для детей (в сказках и рассказах) пособие по воспитанию в семье и школе. — Минск: Современное слово, 2003. — 280 с.
7. Благоразумный совет: христианские притчи. — Краматорск: Тираж51, 2012. — 383 с.

Юлія Шафранова,
заступниця директора
з виховної роботи,
учителька курсів
духовно-морального
спрямування НВК №1
Покровської міської
ради Донецької обл.

ПЕРЕБІГ УРОКУ

1. Організаційний момент

2. Мотивація навчальної діяльності. Актуалізація опорних знань

Учитель. Сьогоднішній урок хочу розпочати з притчі Миколи Сербського.

2.1. Притча про юнака

«Один багатий молодий індієць проходив зі своєю свитою через перевали Гіндукушу. У горах йому зустрівся старець, який пас кіз. Жебрак зійшов на узбіччя дороги й вклонився багатому юнакові. А хлопець зіскочив зі свого слона й розпростерся долілиць перед старцем. Старець здивувався цьому, здивувалися й люди, що супроводжували юнака. А він сказав старцеві...

2.2. Евристична бесіда

— Як ви думаєте, чому юнак так учинив і що сказав старій людині? (варіанти учнів)

...Схиляюся перед очима твоїми, бо вони перші ніж мої побачили цей світ, творіння Всевишнього. Схиляюся перед твоїми вустами, бо вони раніше моїх вимовили Його святе

Ім'я. Схиляюся перед твоїм серцем, бо воно перше за моє затріпотіло від радісного усвідомлення, що Батько всіх людей на землі — Цар Небесний».

— Скажіть, про що ця притча? (про шанування старших людей, про повагу до них)

— Пригадаймо перші чотири Божі Заповіді.

2.3. Практична робота (дітям пропонуються тексти заповідей у довільному порядку, а їхнє завдання розставити заповіді з першої по четверту).

— Яка особливість цих заповідей? (Вони регламентують ставлення людини до Бога, Його прославлення та шанування.)

— А хто помітив, який спосіб дієслова у них вживається? (Наказовий.)

Бог велить нам діяти певним чином стосовно Себе, нічого нам не обіцяючи й не пропонуючи. Так повинно бути. Так говорить нам Отець наш Небесний.

— А про що нам говорять наступні заповіді? (Інші шість заповідей стосуються життя людей, їхніх взаємин одне з одним.)

І найперша з них говорить про ставлення до своїх батьків і в їхній особі до старших людей.

— Як ви думаєте, про що це свідчить? (Про велике значення правильного ставлення до тих, хто тебе народив, виховав і навчив жити на землі.)

3. Повідомлення теми і мети уроку

3.1. Практична робота

Пропоную вам дати відповіді на запитання за допомогою запропонованих висловів. Але спочатку потрібно скласти прислів'я, котрі в розібраному вигляді містяться в конвертах.

Учні складають прислів'я, працюючи в групах або парах. Представляють свої роботи.

1. Міцна сім'я — міцна держава.
2. Шануй батька й неньку, то буде тобі скрізь гладенько.
3. Без сім'ї і свого роду — немає нації, народу.
4. Де мир та лад, там і Божа благодать.
5. Дерево тримається корінням, а людина сім'єю.
6. Шануй батька та Бога — буде тобі всюди дорога.
7. Годуй діда на печі, бо й сам там будеш.
8. Для онука дідусь — розум, а бабуся — душа.
9. Молодь багата мудрістю батьків.

Запитання

1. Коли міцна держава? (коли міцна сім'я)
 2. Коли людині буде гладенько? (коли людина буде шанувати батька й неньку)
 3. Без чого не має нації і народу? (без сім'ї і свого роду)
 4. У якій сім'ї панує Божа благодать? (де мир та лад)
 5. Що є корінням людини? (сім'я)
 6. Коли людині буде всюди дорога? (коли людина шанує батька та Бога)
 7. Чому потрібно шанувати діда? (бо й сам там будеш)
 8. Хто навчає онука розуму? (дідусь) Ким для внуків є бабуся? (душею)
 9. Чиею мудрістю багата молодь? (мудрістю батьків)
- Яку з десяти заповідей Бога розкривають ці прислів'я?

3.2. Слово вчителя

Отже, тема сьогоднішнього заняття — це п'ята заповідь, що звучить так: «Шануй батька свого та матір свою, щоб тобі добре було й щоб ти довго прожив на землі».

— Хто з вас помітив відмінність у формулюванні цього правила нашого життя від попередніх, або наступних заповідей?

Виконання цієї заповідь обіцяє людині нагороду.

— Із яких слів це видно? («щоб тобі добре було й щоб ти довго прожив на землі»)

Кожна людина прагне до кращого у своєму житті, і Господь нам указує прямий шлях до нашого ж благополуччя. Тому часто в прислів'ях та приказках, у легендах та казках різні народи землі передають цю мудрість, розкривають цей шлях для нащадків.

4. Засвоєння нового матеріалу

4.1. Казка

«Був у одного народу такий закон: позбавлятися від старих людей, які вже не можуть виконувати роботу. Старший син виводив батька або матір у глухий ліс і там залишав. А один чоловік пішов проти закону: пожалів свого батька та заховав його в землянці.

Рік живе старий, другий. Ніхто про це не здогадується. Та ось на землі цього народу прийшов неврожай, а за ним холодна, затяжна зима. Усе з'їли люди, навіть те, що залишали на насіння. Прийшов тоді син до батька і каже: «Будемо гинути разом», — і заплакав. «Не плач, — каже батько, — є порятунок: розбери дах на будинку, розтруси соломі на поле, і зійде те зерно, яке в колосках залишилося».

Зробив так син, а за ним і все село. Жито зійшло, і був урожай. І прийшли до тієї людини одностельці, а чоловік зізнався, що порушив закон, не позбувся батька, коли прийшов час. Захотіли люди побачити цього старого. Вийшов до них дідусь згорблений, немічний і каже: «Я смерті не боюся, давно до неї готовий. А сина пожалійте, як і він мене пожалів».

Заспокоїли старого люди і прийняли новий закон свого роду: берегти і шанувати старих людей...»

4.2. Евристична бесіда

— Чи ілюструє ця історія сенс п'ятої заповіді Бога, і чому, обґрунтуйте відповідь? (Вона показує, що саме може забезпечити дитину добрим життям — це досвід батьків та старших поколінь)

— А чи можемо ми сказати, що коли Бог створив людину, Він створив сім'ю?

Бог створив чоловіка й жінку — пару Адама і Єву (чоловіка і дружину). Святе Письмо часто свідчить про те, що Бог благословив і дітонародження.

— Християни сім'ю називають «малою церквою», як ви думаєте, чому?

— Назвіть склад сім'ї, тобто з кого вона складається?

Сім'я — це, насамперед, тато, мама і діти. Християнська Церква бачить в ній «образ Святої Трійці на землі». Свята Трійця нероздільна, одне ціле. Вираз: «сім'я — мала церква» дійшов до нас із ранніх століть християнства. Ще апостол Павло у своїх посланнях згадує особливо близьких йому християн, подружжя Акилу та Прискилу, і вітає їхню «домашню церкву» (Рим. 16:4). Крім того, в житті, говорячи про Церкву, ми вживаємо слова й поняття, пов'язані з сімейним життям: священника називаємо — «отцем», «батькушкою», себе називаємо — «духовними дітьми» свого духовника.

— А як ви вважаєте, хто в сім'ї головний: тато, мама чи дитина?

На жаль, дуже часто з народженням дитини в сім'ї відбувається так, що маленька людина стає головною, їй потурують, виконують усі її бажання (лише б не вередувала), усе дозволяють (вона ще маленька і беззахисна, тендітна і слабка тощо).

— Як ви думаєте, хто виросте внаслідок такого виховання?

Егоїст, людина, яка любить і бачить тільки себе. Таку людину можна назвати нерозумною (тобто немудрою), бо вона нікого, крім себе, не чує і не здатна сприймати, а значить, не здатна чогось навчитися.

4.3. Практична робота

За допомогою адрес знайдіть відповіді на поставлені запитання.

- 1) Що сказав Бог про дітонародження Адаму і Єві? (адреса: Бут. 1:27–28); («І поблагословив їх Бог, і сказав Бог до них: Плодіться й розмножуйтеся, і наповняйте землю, оволодійте нею, і пануйте над морськими рибами, і над птаством небесним, і над кожним плазуючим живим на землі!»)
- 2) Що пообіцяв Бог Авраамові як благословення? (адреса: Бут. 22:17); («...то благословляючи, Я поблагословлю тебе, і розмножуючи, розмножу потомство твоє, немов зорі на небі, і немов той пісок, що на березі моря»)
- 3) На що вказує цар Давид, як на благословення людини від Господа? (адреса: Пс. 127: 2–4); («...блажен ти, і добре тобі! Твоя жінка в кутах твого дому — як та виноградина плідна, твої діти навколо твого стола — немов саджанці ті олівкові! Оце так буде поблагословлений муж, що боїться він Господа»)
- 4) Що цар Давид називає винагородою і спадщиною від Господа? (адреса: Пс. 126:3); («Діти — спадщина Господня, плід утроби — нагорода!»)

Як бачимо, благословенням від Господа названі саме діти. П'ята заповідь, дана як закон, формулює правила ставлення дітей до своїх батьків. Усі діти, коли будуть батьками, повинні пам'ятати, що навчити своїх дітей поваги до себе й до старших людей можуть тільки вони.

5. Узагальнення матеріалу уроку.

Дитині потрібні любов, захист, розумна опіка. Тому й для батьків головне завдання — виховати хорошого сина або дочку для себе, а також і порядну людину для суспільства. Але це дуже нелегке завдання, що вимагає постійної батьківської праці. Ось послухайте притчу, яку залишив нам великий художник епохи Відродження Леонардо да Вінчі. Мені здається, що вона дуже красномовно ілюструє батьківську працю.

— Чи погодитесь ви зі мною?

5.1. Притча «Лоза і селянин»

«Лоза не могла натішитися, бачачи, як навесні селянин обережно обкопав навколо неї землю, намагаючись не зачепити ніжне коріння, як він любовно доглядав за нею, підв'язував, ставив міцні підпори, щоб їй вільно було рости. У подяку за таку турботу лоза вирішила обдарувати людину соковитими запашними гронами. Коли прийшла пора збору винограду, лоза була суцільно обвішана великими гронами.

Господар усі їх зрізав і дбайливо поклав у кошик. Потім, подумавши, викопав кілки і підпирки і пустив їх на дрова. І бідній лозі нічого не залишилося, як плакати від незаслуженої образи й мерзнути всю зиму на голій землі. Але наступного року вона вже не була такою щедрою, і недалекоглядний селянин жорстоко поплатився за свою жадібність».

— Скажіть, хто виступає тут в образі господаря, а хто є лоза в сім'ї? (Дбайливий господар — це батьки; лоза, яку опікують і вирощують, — це діти.)

— Чи допустима жадібність і жадібність у почуттях, у стосунках батьків і дітей? (Звісно ж, ні.)

А ось на ваш розсуд ще одна історія, яка красномовно описує те, що необхідно кожній дитині.

5.2. Інсценування історії «Справжня цінність, або Навіщо іноді діти просять гроші...»

Дійові особи: автор, батько, син.

Реквізит: стилізоване ліжко (крісло), постіль (подушка), банкноти.

Автор. Якось раз один чоловік повернувся пізно додому

з роботи, як завжди втомлений, і побачив, що у дверях його чекає п'ятирічний син.

Син. Тату, можна в тебе дещо запитати?

Батько. Звичайно, що трапилось?

Син. Тату, а скільки ти одержуєш?

Батько (обурено). Це не твоя справа! І навіщо це тобі?

Син. Просто хочу знати. Будь ласка, скажи, скільки ти отримуєш за годину?

Батько. Ну, взагалі-то, 50. А що?

Син (дивлячись дуже серйозними очима). Тату, ти можеш позичити мені 30?

Батько (розсердившись остаточно). Ти питає тільки для того, щоб я тобі дав грошей на яку-небудь дурну іграшку? Негайно лягай спати! Не можна ж бути таким егоїстом! Я ж працюю цілий день.

Малюк сумно відходить і сідає на своє ліжко. А батько поодаль нервово ходить, розмірковуючи вголос.

Батько. Та як він сміє питати мене про зарплату, щоб потім попросити грошей? (Але через якийсь час чоловік заспокоївся і почав міркувати розсудливо.) Може, йому справді щось дуже важливе потрібно купити? Що я збіднію без цих трьох десятків? Адже син ще ніколи не просив у мене грошей.

Батько (підходить до дитини, яка сидить на ліжку). Ти не спиш, синку?

Син. Ні, тату.

Батько. Я, здається, погарячкував. У мене був важкий день, і я просто зірвався. Пробач мені. Ось, тримай гроші, які ти просив.

Син (усміхнувся). Ой, татусю, спасибі! (Дістає з-під подушки ще декілька зім'ятих банкнот.)

Побачивши, що в дитини вже є гроші, батько знову розсердився. А малюк складає гроші разом і ретельно перераховує купюри.

Батько (сердито бурчить). Навіщо ти просив грошей, вони ж у тебе вже є?

Син. Тому що в мене було недостатньо, але тепер мені якраз вистачить. Тату, тут рівно п'ятдесят. (Простягає гроші батькові.) Можна, я куплю одну годину твого часу? Будь ласка, прийди завтра з роботи раніше, я хочу, щоб ти повечеряв разом із нами...

Автор. Ось таку справжню цінність відкрив для свого дорослого батька маленький син.

5.3. Аналіз ситуації

— Чи знайома вам така, або схожа ситуація?

— Що ж виявилось цінним для дитини? (Час, який батько витрачає не на неї.)

— Чому тато не зразу зрозумів свого сина? (Можливо, таке ж ставлення було і до нього в дитинстві.)

— Чи можемо ми назвати батька нечемним, злим, грубим? (Ні, він любить свою дитину, але не зовсім правильно розставляє життєві пріоритети.)

Отже, ми розуміємо, що і живе, і працює він не задля роботи, а заради своїх близьких людей і себе. Але швидкий ритм життя не дає нам часу зрозуміти це вчасно.

— А якби цей тато одразу усвідомлював, що найдорожче для нього — це дім, сім'я, син, довелося б малюку купувати його час, як ви гадаєте? (Учні розмірковують.)

— Що має керувати батьками у вихованні дитини, як ви вважаєте? (Любов)

6. Підсумок заняття.

6.1. Слово вчителя.

Отже п'ята заповідь дана нам як закон, формулює правила ставлення дітей до своїх батьків.

Усі діти, коли будуть батьками, повинні пам'ятати, що

навчити своїх дітей пошани до себе і до старших людей можуть тільки вони, і це можна зробити тільки через любов, повагу та розуміння.

— А чи можемо ми сформулювати правила ставлення батьків до дітей?

Любов, повага і розуміння — це основа стосунків батьків (і всіх дорослих) до своєї дитини та інших дітей. Батьки дають дітям життя, вони перші заступники своїх дітей перед Богом.

— А хто мені скаже, як дитина може захищати своїх батьків?

Крім того, що кожен із вас повинен і може берегти спокій своєї мами і тата, кожному з нас слід молитися про своїх батьків і просити Божої допомоги для них. Господь чує наше серце. Візьміть собі за правило вранці й перед сном молити Бога про здоров'я своїх близьких.

І пам'ятайте, що поваги гідні всі дорослі люди, вони теж чийсь батьки, вони можуть дати корисну пораду і нам із вами. Можна сказати, що все людство тримається на досвіді попередніх поколінь. Бо саме вустами тих, хто жив задовго до нас, передані нам слова Самого Бога — Святе Письмо (Біблія).

— А чи можна п'яту заповідь віднести і до пошани Бога? (Однозначно, бо Він — Отець наш Небесний.)

Справді, хіба може бути погано людині, що знаходить підтримку в Бога, живе з Ним у душі, поважає Його, слухає і любить?

6.2. Вправа «Голосуй ногами»

1. Учитель розкладає картки «Міф» і «Факт» у різних місцях класу так, щоб між ними не було столів та стільців.
2. Учитель зачитує твердження і пропонує учням зайняти позицію відповідно до їхнього ставлення.
3. Учитель пропонує кільком охочим пояснити свою позицію. Після цього зачитує правильну відповідь.

Твердження

1. Буденне сімейне життя складається тільки з любові. (**Міф.** Людина не може жити лише одним цим почуттям. І природний, і духовний світ людини настільки різноманітний (людині необхідні інтелект, придбання нових знань, вражень, розвиток свого професіоналізму, спілкування тощо.)
2. Сім'я базується на шлюбі, її члени пов'язані спільністю побуту, взаємною допомогою і моральною відповідальністю. (**Факт.** Сім'я — це соціальна група, в основі якої лежить спільність морально-психологічного, побутового та економічного укладу життя, виховання дітей. Між її членами існує духовна, емоційно-психологічна єдність, відповідальність і взаємодопомога.)
3. Потрібно думати лише про себе. (**Міф.** Не можна жити тільки для себе. Думаючи лише про себе, людина завжди знайде тисячу причин, щоб почуватися нещасною. Щоб сімейне життя було гармонійним, необхідно перш за все бути в гармонії з Богом.)
4. Любов, яка боїться побуту, — бідна, обмежена, ненадійна. (**Факт.** Сім'я виникає, коли двоє людей кохають одне одного. Проте буденне життя складається не тільки з любові: навколо є безліч побутових справ, які час від часу випробовують силу кохання двох людей.)
5. Людина дістає радість від турботи про рідних. (**Факт.** Щаслива мати, чия дитина, хай невелика, прагне приготувати вечерю до її приходу з роботи або нечутно ходить по квартирі, коли вона спить. Щасливі діти в сім'ї, коли їх люблять.)
6. Сім'я та сімейні цінності — це два поняття, які можуть існувати одне без одного. (**Міф.** Сімейні цінності

втрачають своє значення, якщо не буде сім'ї. А родина не може існувати без головних Божих принципів, які зможуть зберегти її цілісність і духовне здоров'я.)

7. Іноді надмірна турбота може призвести до негативних наслідків. (**Факт.** Діти виростають егоїстами.)
8. Обов'язки в сім'ї повинні ділитися так: жінка — готує, прибирає, прасує, виховує дітей, чоловік — виносить сміття, заробляє гроші. (**Міф.** Щоб зберегти мир і злагоду в сім'ї, усі життєво важливі проблеми треба вирішувати спільно, допомагаючи й підтримуючи одне одному в усьому. Якщо розглядати рівноправність як поділ труднощів і радощів сімейного життя, то по господарству чоловік робить важчу роботу, а жінка — легшу. У цьому і є рівноправність, яка закладена в людях самою природою.)
9. Треба вірити у власні сили. (**Факт.** Безумовно, ніхто з нас не всемогутній, людська воля має межі. Але з Божою допомогою кожен спроможний відстоювати свої погляди, цілеспрямовано боротися за досягнення поставленої мети.)
10. Сім'я — це романтика і почуття (**Міф.** Однією романтикою і почуттями не проживеш, від повсякденності нікуди не дінешся. Тому сім'ї, з'єднавши воедино свої почуття і серйозну повсякденну працю, можуть розраховувати на тривале спільне життя.)
11. Треба берегти вірність слову, обов'язкам, іншим людям, самому собі. (**Факт.** Необхідно бути такою людиною, яка ніколи не підведе, не зрадить.)

— Як ви думаєте, чому Заповіді, отримані пророком Мойсеєм, що стосуються життя людей, починаються зі слів: «Шануй батька свого і матір свою...»? (Тому що це головна заповідь, яка регулює стосунки людей одне з одним, шануючи своїх батьків, поважаючи їхній досвід і поради, людина зможе поважати й інших людей, не буде робити нічого поганого собі і їм.)

— Чому ми повинні поважати і шанувувати старших за себе людей? (Їхня мудрість — це наша мудрість, повага до них — це наша повага до себе.)

— Чи права я, якщо скажу, що обов'язки дітей перед батьками — це любов, пошана, послух?

— Яка нагорода, за словами Бога, чекає людину за дотримання п'ятої заповіді? («Людині буде добре, і довго триватимуть дні її на землі...»)

6.3. Робота з цитатою

А тепер послушайте, які настанови дає нам святий Микола Сербський.

Учні вибирають невеличкі цитати, надруковані на аркушах формату А4, читають їх не поспішаючи, виразно, за порядковими номерами, потім кріплять на дошці.

1. «Сину, не пишайся своїми знаннями перед своїм неосвіченим батьком, бо його любов коштує більше, ніж твоє знання. Подумай, що якщо б не було його, не було б ні тебе, ні твоїх знань.
2. Дочко, не пишайся своєю красою перед згорбленою матір'ю своєю, бо її серце прекрасніше від твого обличчя. Згадай, що і ти, і твоя краса вийшли з її виснаженого тіла.
3. Навчися, дочко, шанувати свого батька, бо тільки так ти навчишся шанувати і всіх інших батьків на землі.
4. День і ніч розвивай у собі, сину, шанування матері своєї, бо тільки так ти навчишся шануванню всіх інших матерів на землі.

5. Направду, діти, ви робите небагато, якщо шануєте своїх батька і матір, а інших отців і матерів зневажаєте.
6. Повага своїх батьків має стати для вас школою поваги всіх чоловіків і жінок, що в муках народжують, у поті чола свого ростять і в стражданнях люблять своїх дітей.
7. Запам'ятайте це і живіть з цієї заповіді, щоб Господь Бог вас благословив на землі».

— *Що ви можете заперечити, із чим не згодні, а що підтримуєте в цьому повчанні?* (Обговорення)

— *А чи можемо ми, поважаючи своїх батьків і старших людей, не поважати їхній час, їхню епоху, їхні правила й традиції, тобто зневажливо ставитися до них?* (Обговорення)

А ось підсумок його думки: «Будь-який час повниться матерями і батьками, болем, жертвами, любов'ю, надією і вірою в Бога. Тому будь-який час гідний поваги. Мудрець схиляється в пошані перед усіма минулими епохами, як і перед прийдешніми. Бо мудрий знає те, чого не знає дурний, а саме: що його час — хвилина на годиннику. Погляньте, діти, на годинник; прислухайтеся, як тече хвилина за хвилиною, і скажіть мені, яка з хвилин краща, довша й важливіша від інших?»

— *Чи є у вас відповідь на запитання Миколи Сербського? Яка з хвилин вашого життя дорожча й важливіша за інші?*

Усі хвилини рівні, бо принесені ними печалі й радості — це наш досвід, наш час, наше життя. І якщо прибрати з нього хвилини смутку, значить вкоротити його й позбавити себе не лише життя, але й певних переживань, із яких народжується життєвий досвід.

— *Скажіть, чи правий був той багатий молодий індієць, який схилювався в пошані перед бідною старою людиною?* (Обговорення)

— *Як подібне ставлення може виявлятися у вашому житті?* (Повага і шанування вчителів, наставників, людей старшого віку (не тільки людей похилого віку), ким би вони не були)

6.4. Складання сінквейну на тему «Сім'я».

Декламування сінквейнів

Бережіть любов і взаєморозуміння. Цінують довіру з боку близьких людей, адже це найголовніша нагорода, яку вони можуть вам дати за ваше до них ставлення. Не робіть боляче почуттям рідних, адже саме від вас вони цього ніколи не чекають, а значить, опиняться перед ударом абсолютно беззахисними. Цінності сімейного життя — це те, що Господь повелів нам особливо берегти.

7. Повідомлення домашнього завдання.

Створити рекламу п'ятої Божої заповіді (виконання завдання передбачає роботу в групах).

Типові помилки батьків у вихованні

Урок для 11 класу з курсу «Основи сім'ї»¹

Мета: показати типові помилки батьків у вихованні, які заважають дітям домогтися успіху.

Ключові слова: егоїзм, неоплатний борг, батьківські амбіції, батьківство як обов'язок і відповідальність.

Методи: бесіда, робота з підручником, обговорення в парах, рольова гра, узагальнення.

Адріан Буковинський,
кандидат філософських наук, експерт з питань сімейної політики та сімейних відносин,
президент Всеукраїнського благодійного фонду «Сім'я»

ПЕРЕБІГ ЗАНЯТТЯ

Учитель. На минулих заняттях ми говорили про основні передумови успішного батьківства, про факти й наслідки неефективного та безвідповідального батьківства. Також ми показали, як досвід успішного батьківства впливає на становлення дітей як майбутніх батьків. Сьогодні розглянемо, які помилки бувають у вихованні, здавалося б, правильних, адекватних, освічених і успішних людей. Проаналізуйте низку життєвих ситуацій. Використайте запитання.

НЕОПЛАТНИЙ БОРГ

Мама виростила Івана одна. Вона так і не вийшла заміж, вклала все в сина, купила йому квартиру, оплатила навчання в університеті. Він став чудовим чоловіком, успішним. Ось тільки йому вже п'ятдесят. Він ніколи не був одружений, у нього немає дітей. Усе життя він намагався повернути матері неоплатний борг. Не склалося.

Учитель. Поміркуйте в групах і відповідайте на запитання.

- На що звертала увагу мати, виховуючи сина?
- У чому Іван став успішним?
- Як намагався віддячити матері за її турботу? Чому не склалося?
- Які життєві перспективи в Івана?
- Чи щаслива мати, спостерігаючи за життям сина?
- Як насправді Іван мав би повернути матері неоплатний борг?
- Як би ви вчинили на місці матері?
- У який спосіб ви повертали би борг матері з погляду Івана?

Поміркувавши над текстом, запишіть, як би ви вчинили з позиції Івана та його матері.

¹ Буковинський А. Й. Робочий зошит для учнів 11-го класу до курсу «Основи сім'ї». — К.: Пугач О. В., 2019. — С. 47–52.

БАТЬКІВСЬКІ АМБІЦІЇ

Батько Оксани працював удень і вночі заради дітей. У нього були великі плани, особливо щодо доньки. Вона була талановитою, і він мріяв, що вона стане лікарем. Накопичив їй на навчання. А вона відмовилася, захотіла жити своїм життям, по-іншому: стати художницею. Тоді батько спробував її напоумити і виставив їй рахунок. Заніс туди все: скільки коштувало їй навчання в школі, гуртки, одяг, їжа — і зажадав, щоб вона ці гроші повернула. Чи треба говорити, що Оксана більше зі своїм батьком не бачилася? Минуло вже більше тридцяти років від того дня...

Учитель. Поміркуйте в групах і відповідайте на запитання.

- Чим відрізнялися життєві плани Оксани та її батька?
- Як вирішив батько напоумити дочку?
- Чи повинні батьки реалізовувати власні амбіції через власних дітей?
- Як зберегти рівновагу між амбіціями батьків, здібностями й бажаннями дітей?
- Як би ви вчинили на місці батька?
- Що б ви зробили з погляду Оксани?

Поміркувавши над прочитаним текстом, запишіть, чому батько й Оксана вчинили саме так. На чиєму ви боці?

ВЗАЄМНА ЖЕРТВА

Мама заради Іри відмовилася від особистого життя. Після розлучення не ходила на побачення, боялася травмувати дочку. Дочка виросла й не може залишити маму. Не ходить на побачення, навіть не припускає думки про те, щоб влаштувати особисте життя. Ірі вже сорок. Не була заміжня. Дітей немає.

Учитель. Поміркуйте в групах і відповідайте на запитання.

- Чому мама та Іра відмовилися від особистого життя?
- Чи виправдана така жертва з боку мами та дочки?
- Чи погоджуєтеся ви з такою поведінкою матері й дочки?
- Як би ви вчинили з погляду матері та Ірини?

Поміркувавши над прочитаним текстом, запишіть, як би ви вчинили на місці матері та Ірини.

УТРАЧЕНА ГАРМОНІЯ

Батьки Ігоря та Жені були дуже і дуже хорошими. Вони робили для дітей усе, що могли, і навіть те, чого не могли. Сім'я завжди здавалася дружною, усі разом проводили сімейні свята, відпустки. От тільки батьки втратили сенс подружжя — крім дітей їх нічого не пов'язувало. Вони прожили разом тридцять років як тато і мама. А потім, коли діти виросли, просто розлучилися. Женя досі не може отямитися від цього найбільшого обману. Їй уже тридцять сьомий, але заміж вона не хоче. Боїться повторення такої ж сумної історії. Адже мама після розлучення дуже швидко згасла.

Учитель. Поміркуйте в групах і відповідайте на запитання.

- Доведіть, що батьки Ігоря і Жені були хорошими.
- Що сталося, коли діти виросли?
- У чому причина такої поведінки батьків?
- Чого насправді бракувало сім'ї?
- Чи була любов між батьками, що їх утримувало разом у сім'ї?
- Як поведінка батьків відобразилася на долі Жені?

- Проаналізуйте поведінку батьків і дітей і дайте їм поради щодо їхнього подружнього життя.

Поміркувавши над прочитаним текстом, запишіть, чому батьки Жені вчинили саме так? Чи згодні ви з такою поведінкою батьків?

НЕРЕАЛІЗОВАНИЙ ВУНДЕРКІНД

Дем'ян — пізня дитина. Над ним завжди надмірно тремтіли, його ретельно опікали, про нього занадто піклувалися. Сказати по правді, його мама просто зневірилася чекати принца й вирішила народити дитину для себе. А потім вона подумала, що через Дем'яна збудуться всі її мрії. Вона всіляко намагалася зробити його вундеркіндом. Він вивчав кілька мов, ходив у безліч гуртків, грав на арфі... Мама пишалася ним і завжди просила зіграти що-небудь гостям. Арфа — це ж дуже екзотично! Дем'яну вже за сорок. Він розлучений. Його дітей виховує інший чоловік, і Дем'ян, зрештою, не проти. Він досі не знає, чого хоче він сам. Він не став вундеркіндом. Він не витримав і зламався. Зараз він просто пиячить. До роботи, після роботи і замість неї. Мама цього вже не бачить.

Учитель. Поміркуйте в групах і відповідайте на запитання.

- Як мати робила з Дем'яна вундеркінда?
- Чому він не реалізував себе в житті?
- Чи варто так жорстко програмувати життя дитини й завантажувати її потрібними, з погляду батьків, справами?
- Чи знадобилося в житті Дем'яну все те, чим він займався в дитинстві?
- Що мати і Дем'ян, на вашу думку, зробили не так?

Поміркувавши над прочитаним текстом, запишіть, чи варто так жорстко програмувати життя дитини і завантажувати її потрібними, з погляду батьків, справами?

Учитель. Тисячі подібних за своєю суттю історій. А на кін виставлено життя і долі дітей. Тому ще раз наголошуємо, що батьківство — це обов'язок, відповідальність і велике мистецтво, і всього цього потрібно вчитися. Тож нехай наступні заняття стануть вам у нагоді на дорозі осмислення й реалізації ефективного та відповідального батьківства.

Закріплення отриманих знань

Учитель. Підбийте підсумки заняття, відповідаючи на запитання.

- Чи повинні батьки жертвувати собою заради дітей аж до самотності й відмови від особистого життя, а діти — робити те саме заради батьків? Де межа між здоровим глуздом і непотрібною жертвою?
- Чи мають батьки через дітей реалізовувати свої власні погляди, плани й амбіції? Де межа між бажанням батьків і можливостями та потребами дітей?
- Чи мусимо грати роль хороших батьків і дружної сім'ї для дітей, якщо потім виявиться, що все було нещиро?
- Чи потрібно робити з дитини вундеркінда, енциклопедію, іграшку, яка потішає інших, а потім виявиться, що вона не готова до дорослого життя й випробувань?

Практичне завдання

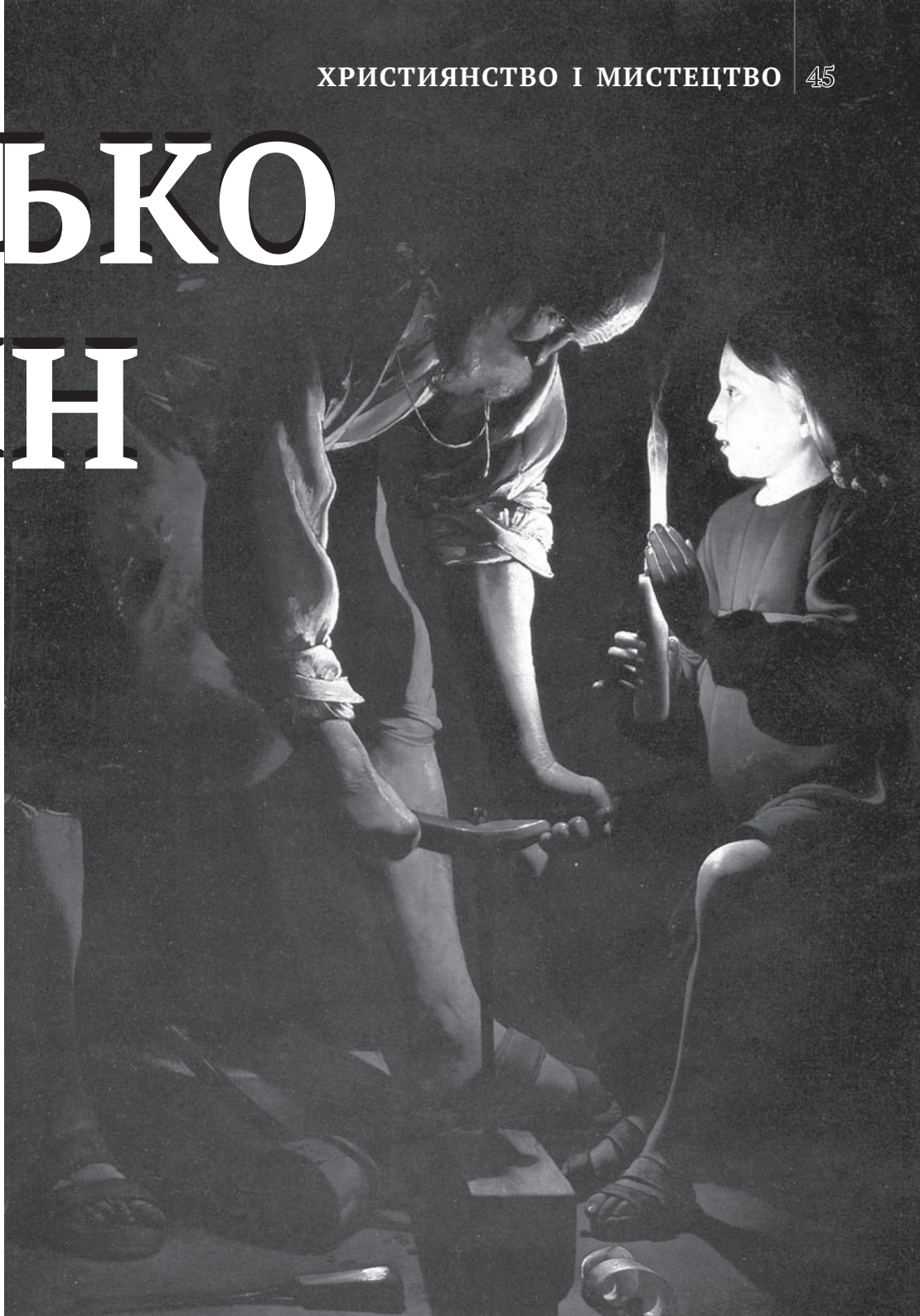
Обговоріть зі своїми батьками життєві історії, про які йшлося на занятті. Дізнайтеся їхню думку щодо поведінки батьків і дітей.

Запишіть подібні історії з художньої літератури або з життя ваших знайомих чи родичів.

БАТЬКО І СИН

Серед величезної кількості картин, присвячених життю й служінню Ісуса Христа, є чимало полотен, на яких зображено тих, хто Його оточував, — Матір Ісуса Христа, Його апостолів, простих людей, які ходили за Ним, недоброзичливців тощо. Він завжди був оточений безліччю людей, жив серед людей, служив людям.

Проте є одна людина, яку вкрай рідко зображають на полотнах. А якщо й зображають, — то переважно в різдвяних сюжетах. Це — Йосип, чоловік Марії, названий батько Ісуса з Назарета. Дуже мало художників звертались до цього образу. Можливо, тому що під час земного служіння Христа в Ізраїлі про Йосипа євангелісти не згадують, або ж він до того часу помер. Серед небагатьох робіт, присвячених особі Йосипа, полотно Жоржа де Латура «Святий Йосип-тесля».

Жорж де Латур, «Святий Йосип-тесля»

Про самого автора картини — Жоржа де Латура інформації дуже мало. Народився в містечку Вік-сюр-Сей у Лотарингії 1593 року в багатодітній сім'ї пекаря. Майже не виїздив із Лотарингії, живучи й працюючи в місті Люневіль при дворі Генріха II, герцога Лотаринзького. Саме там став свідком жорстоких

боїв Тридцятилітньої війни¹, яка прокотилась Лотарингією. Кажуть, що тоді, під час пожеж 1636 року, коли спалили Люневіль, було знищено більшість полотен художника.

Проте, переживши жахи війни, 1639 року Латур отримує титул «ординарного живописця короля». 1644 року Жоржа де Латура було призначено офіційним художником Люневіля, а 1646 року він став головним живописцем короля. Та зовсім скоро — 1652 року він помирає. І про творчість художника забувають аж до середини XX століття. Лише в 1934–1935 роках під час виставки «Живописці реальності у Франції XVII століття», де

було виставлено дванадцять картин художника, Європа знову згадала про цього геніального митця.

За період забуття твори Жоржа де Латура розкидало по всьому світові. Їх можна знайти у Франції (музеї Нанта, Гренобля, Ренна, Парижа), США (Музей мистецтва Метрополітен, Національна галерея мистецтв), Німеччині, Канаді, Іспанії, Британії, Швеції, Японії і... Україні! Роботу Жоржа де Латура «Виплата мита» можна побачити в Львівській національній галереї мистецтв.

Та повернемося до картини «Святий Йосип-тесля». Як уже було зазначено, це одна з небагатьох картин у світі,

¹ Тридцятилітня війна — перша загальноєвропейська війна, що точилась у період 1618–1648 років між католицькими та протестантськими державами. Результатом її став Вестфальський мирний договір, за яким протестанти отримували свободу віросповідання, утворилася низка національних держав, а Нідерланди здобули незалежність від Іспанської імперії. Ця війна для тогочасної Європи була найжахливішою, адже забрала 8 млн життів.

присвячених Йосипові. На ній зображена звичайна побутова сцена — маленький хлопчик допомагає татові доробити якусь роботу, яку той не встиг зробити вдень. Хлопчик просто тримає свічку, підсвічуючи батькові під час роботи. Але... Для того щоби ми могли розважати далі, потрібно зробити відступ.

Жорж де Латур був найбільшим «караваджистом» свого часу, втілюючи бачення світу у своїх полотнах в чітких рамках свого стилю. Хто такі «караваджисти»? Це послідовники школи живопису пізнього барокко, засновником якої вважають італійського художника-реформатора Мікеланджело Мерізі де Караваджо, більш знаного, як просто Караваджо. Цей митець пропагував реалізм у живописі й ледь не фотографічне відтворення подій на полотні. Саме це й було його реформою в тогочасному мистецтві. До того ж він був прихильником і популяризатором техніки «к'яскуро» — різкого протиставлення світла й тіні. Власне, ці нововведення й приваблювали багатьох художників того часу, серед яких були такі знамітці, як Рубенс, Веласкес і Рембрант.

Проте окрім техніки багатьох митців приваблювало й те, що в такий спосіб на картинах на біблійну тематику можна зображати реалії тогочасного життя й побуту. Зрештою, нині картини цього напрямку особливо цікавлять дослідників історії, бо деталі інтер'єру, побуту, одягу допомагають зрозуміти особливості поглядів, соціуму тогочасної Європи.

Отже, з'ясувавши, що впливало на митця під час написання полотна, нам буде легше зрозуміти, що саме митець хотів передати художніми образами.

На картині зображений Йосип, який завершує роботу, а маленький Ісус підсвічує при роботі. Проте саме завдяки тому, що автор використовував техніку «к'яскуро», ми не бачимо самої свічки. Точніше, вона є, але рука Христа так прикриває полум'я, що складається враження, що Сам Ісус і є тим світлом, яке підсвічує Йосипові в його роботі. Адже найяскравішою ділянкою на полотні є обличчя Ісуса. У такий спосіб автор нагадує глядачам, що Христос — це Світло для світу (Ів. 8:12). І Він таким був завжди. А втілення — це акт привнесення цього світла в наше життя. Понад те, Христос, будучи Світлом, приходить у світ, щоби послужити нам, просвітити наші душі й дати можливість побачити в пільмі ночі цього світу (Ів. 12:46).

З іншого боку, Син допомагає Батькові працювати. Саме це Христос і зробив на землі. Адже Він лише виконав волю Небесного Отця (Ів. 6:38) — приніс спасіння всім змученим і знедоленим.

Він був Світлом для плану й праці Отця. Він не робив Свого, а втілював той план, що був ще до закладин світу.

Ще один змістовий пласт — батько привчає сина до праці. Так, Йосип знає і пам'ятає, як ангели провістили про народження й служіння цієї Дитини. Проте зараз, отут, у Назареті, серед бруду, стружки, розкиданих інструментів, батько вчить сина працювати своїми руками. Те, чого батько має навчити свою дитину, якщо він — справжній батько. Поволі — поки що свічкою посвітити, ніжкою притримати, — а там можна й далі, далі... Йосип пильно дивиться на Ісуса — спостерігає, як учиться його син справі. Йому, як батькові, довірено на деякий час цю Дитину, і він хоче якомога більше дати своєму синові.

І цей вплив не переоцінити. Адже згодом, уже будучи вчителем і пророком в Ізраїлі, Ісус знову ж вернеться в Назарет, щоби почути: *«Хіба Він не того тесляра син? Хіба Його матір не Марією звать, а братів — не Яковом, Йосипом, Симоном і Юдою? Хіба всі Його сестри не стоять тут серед нас? То звідки ж у Нього все це?»* (Мт. 13:55–56, сучасний переклад).

Батько навчив Сина. І Сина знали як того, хто продовжив справу батька. Як того, хто є сином свого батька. І хоча Йосипа вже немає в живих, проте в його ім'я називають сина Ісуса. Це той пласт життя, який зрозумілий усім — батько має надзвичайний вплив на своїх дітей, Лише батько може показати синові, як робити чоловічу роботу. Лише чоловік може навчити сина бути чоловіком. Лише батько може подарувати батьківство. І в нас є термін — «безбатьківщина», та немає терміну «безматерівщина».

У картині «Святий Йосип-тесля» автор втілював конкретну мистецьку задумку. І, окрім всього, це був час відродження віри у Великого Бога, який зійшов на цю землю, щоби спасти людей. Віри в Бога, який дав шляхи пізнати Себе і Свою справу спасіння. Не лише в Слові, але й у мистецтві, науці, побутових речах і стилі життя. Бог дав Себе пізнати всюди — і проголошувати Його справу різними способами. І живописом — насамперед.

А ще — саме віра в такого Бога мотивувала митців на втілення біблійних сюжетів та історій у зрозумілій їм культурно-історичній ситуації. Так багато хто з авторів хотів показати актуальність біблійних ідей і принципів для будь-якого покоління, універсальність і вічність Божих законів.

Інколи твори мистецтва можуть віддалити нас від життя й перенести в якусь захмарну далину. Але інколи — змушують

Бог Отець у колиску
Поклав Свого Сина.
І віддав з болем в серці
У руки людини.

Син зростав, рік за роком,
Навчався, трудився.
Час минав. Ненароком
Біля теслі спинився?

Вперше взяв деревину
Вікову та коряву.
— Що витесуєш, Сину?
Дай-но в руки, погляну.

Те, що Йосип побачив,
Зрозумів лише згодом —
На Голгофі став зрячим,
Як стояв із народом.

Хресне дерево Сина
Гріх людини тримало.
І схилились коліна,
І душа застогнала.

Бог Отець на Голгофу
Послав Свого Сина.
Над гріхом перемогу
Дав у руки Людини.

Ірина Курченко

задуматись над питаннями, над якими не часто замислюєшся, підняти із глибини ті пласти життя, про які сучасний світ волів би забути, чи, принаймні, відсунути їх на маргінес: відповідальність за життя, присвята, праця своїми руками, скороминучість життя, близькість Бога в Христі, Його бажання змінити моє життя й дати спасіння...

Ця картина також змусила мене згадати свого тата, якого вже немає з мною, і запитати себе: а який я батько? Чи не буде мені соромно перед Богом за своє батьківство?..

Олег Блощук, магістр теології, викладач народних звичаїв, свят та обрядів, пастор євангельської християнської церкви «Склея» м. Рівного

ВАЖЛИВІСТЬ КРИТИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ВИКЛАДАННЯ ПРИРОДНИЧИХ НАУК

У більшості країн Європи розроблена політика викладання, згідно з якою єдиним способом викладання природничих наук є застосування еволюційного світогляду. У цій статті пропонуємо розглянути ідею того, що набагато важливіше навчити молодих людей навичок критичного мислення, ніж надавати односторонній підхід до наукового дослідження.

1. ВСТУП

З часу видання книги Чарльза Дарвіна «Походження видів» (1859) у країнах Західної Європи простежувалося поступове посилення домінування природничо-освітніх наук, навіть у середній та початковій школах. Це, звичайно, має далекосяжні наслідки, оскільки основним посланням для вразливих учнів є те, що (1) атеїстичний матеріалізм є єдиним проявом науки, і (2) те, що наука несумісна з вірою в Бога. Саме тому важливо цьому протистояти шляхом ретельного відокремлення класичних світоглядів від наукових фактів. Після встановлення принципів, що лежать в основі критичного підходу до викладання природничих наук, проілюструємо розробку цієї методології в трьох тематичних прикладах: (а) анатомії шиї жирафи, (б) складності пташиного пера, (в) механізмі стійкості до антибіотиків.

2. МЕТОДОЛОГІЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Дуже важливо, щоб у процесі викладання науки світогляди визнавалися на початку терміну навчання. Однак цього не відбувається, і викладання фактично починається з важливого припущення (яке, утім, рідко визнається), що за будь-якого наукового дослідження основним принципом науки є те, що природний світ можна пояснити, не виокремлюючи надприродних факторів. Це — науковий натуралізм, філософський світогляд, який заперечує, що існують певні докази, які підтримують ідею задуму в складних будовах біологічних структур та молекулярному механізмі клітини.

Сучасний західний метод викладання підкреслює розуміння наукового методу. Це похвально — експеримент використовується для підтвердження або відхилення кожної запропонованої гіпотези. Однак з двох причин чинна система сильно програє:

1. Сучасна система західних навчальних закладів не передбачає викладання історії науки і того, що науковий метод, власне, походить із християнського світогляду, що кинув виклик філософії попередніх поколінь, у якій цінувався авторитет і панувало аристотелівське мислення. Еволюційні ідеї тісно пов'язані з середньовічною філософією «ланцюга буття», яка перекликається з класичним грецьким мисленням. Реформація в Західній Європі звільнила всі схоластичні дослідження з-під тиску колишніх поколінь. Біблійна грамотність означала, що Святе Письмо стало доступним простим людям на їхній рідній мові (а не латиною, як у католицькій системі), тобто люди могли мислити самостійно. Саме завдяки тому, що такі люди, як Йоганн Кеплер та Роберт Бойл,

Доповідь Енді Макінтоша на Міжнародній науково-методичній конференції в НПУ ім. М. П. Драгоманова
14 листопада 2018 року

кинули виклик авторитарним структурам, що уособлювали римське католицистство, настав розквіт мистецтв і наук у всій Європі. Учням рідко розповідають про те, що дослідження Фарадея і Максвелла у сферах фізики та хімії XIX століття були безпосередньо пов'язані з їхньою вірою в біблійного Бога-Творця і нерозривно пов'язані із розвитком наукових знань протягом 300 років після Реформації XVI століття. Парадокс полягає в тому, що, коли ми приймаємо Христа як нашого Спасителя, Він не тільки спасає наші душі від майбутнього суду, але й звільняє наші думки, даючи змогу знову мислити правильно. Про цю дорогоцінну ідею в наш час часто забувають, коли пишуть про Реформацію. Дізон звертає на це увагу, говорячи про новий емпіризм, покликаний повалити панування аристотелівського мислення.

Паралель, яку я провів між біблійним емпіризмом та науковим емпіризмом, було помічено в XVII ст. Прийняття науки в протестантських країнах частково спиралося на сприйняття подібності між індуктивним вивченням Писань та індуктивним вивченням природи, які протиставлялися дедуктивізму Арістотеля. Нова наука керувалася впливом Реформації, звертаючись безпосередньо до оригіналу, минаючи спотворення, створені грецькою філософською традицією.

2. По-друге, сучасна західна система викладання не здатна навчити, що існують певні нематеріальні, проте дуже реальні характеристики біологічних систем. Зокрема, саме існування закодованих програм у подвійній спіралі ДНК, у якій триплети нуклеотидів кодуються, утворюючи певні амінокислоти, свідчить про наявність наміру та мети в системі транскрипції ДНК-РНК, а також утвореного таким шляхом рибосомного механізму, що виробляє потрібну амінокислоту, відповідну триплетовому коду. Майкл Поланьї¹ пише:

Яким би не було походження структури ДНК, вона може функціонувати як код лише тоді, коли її порядок (послідовність) сформований НЕ під дією потенційної енергії. Вона мусить бути такою, що цей порядок неможливо визначити, покладаючись лише на дію фізичних законів, саме так як і послідовність слів на друкованій сторінці.

Немає фізичного чи хімічного закону, згідно з яким утворюється нитка амінокислот. Саме код, за яким впорядковуються нуклеотиди, а НЕ їхня хімія, диктує процес утворення білків. Загальне функціонування системи ДНК, РНК, рибосом та амінокислот можна осмислити, тільки зрозумівши принцип упорядкування програмування — набору кодованих інструкцій, як у процесі передачі, так і отримання нематеріальної інформації. Це ілюструє, що нематеріальна інформація є надзвичайно важливою третьою фундаментальною величиною в природі (після довжини й маси).

Ще однією характеристикою біологічних систем є те, що вони надзвичайно складні. Сучасна західна система навчання не лише не показує цього, а прищеплює учням думку, що таких систем не існує. Проте інженери знають, що для того щоб отримати робоче обладнання, не можна розбирати його на простіші частини, потім довго й поступово збираючи їх із невеликою мірою переваг на кожному етапі. Інакше кажучи, неможливо розвинути такі складні та тісно переплетені механізми.

Відсутність ретельного викладання в цих двох сферах (історії розвитку науки в Європі та доказах задуму в живих системах) завдала шкоди спроможності учнів, які вивчають природничі науки, критично оцінювати докази та зважувати несумісні гіпотези. Це означає, що студенти можуть тільки повторювати мантру своїх учителів, як папути, і не набувають здатності думати самостійно.

3. ПРИКЛАДИ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Жираф Джамбо з Київського зоопарку. Фото Наталії Кириченко

а) Шия жирафа

У цьому прикладі ми показуємо, що шия жирафа, яка складається із семи хребців, демонструє дуже чітке свідчення складного задуму, тому що кожен із семи хребців має кульковий і роз'ємний суглоб, подібний до людського суглоба, що з'єднує наші руки з плечима. Це пояснює те, як жирафи можуть крутити своїми шиями. Такі кулькові та роз'ємні механізми в хребцях відсутні в коней та інших уявних предків.

б) Складність пташиного пера

Контурне перо птаха має дивовижну структуру, його опахла утворені довгими борідками, від яких відходять менші борідки другого порядку, а на них розташовані рогові гачки, якими зчіплюються сусідні борідки. Це надає легкості, водночас роблячи можливим рух повітря над крилами птахів.

в) Механізм стійкості до антибіотиків

Це один з основних прикладів, який використовують деякі вчені для доказу того, що розвиток мутування бактерій доводить еволюцію нових структур. Проте доктор Кевін Андерсон, директор Центру досліджень творіння, стверджує, що природний відбір не збігається з передбачуваною еволюцією нових функцій:

Еволюціоністи часто вказують на розвиток антибіотикорезистентності бактерій як на доказ еволюційних змін. Проте молекулярний аналіз генетичних подій, які призводять до антибіотикорезистентності, не підтверджують це загальне припущення. Багато бактерій стають резистентними, дістаючи гени від плазмід або транспозонів шляхом горизонтальної передачі генів. Горизонтальна передача, однак, не пояснює походження генів резистентності, тільки їх поширення серед бактерій. З іншого боку, походження антибіотикорезистентності в бактеріальному світі можна пояснити мутаціями, проте вони включають мутаційні процеси, які суперечать прогнозам еволюції. Натомість такі мутації послідовно зменшують або усувають функцію транспортних білків, здатність зв'язування білків, активність ферментів та/або регуляторні системи контролю. Хоча такі мутації можна розглядати як «корисні», оскільки вони збільшують рівень виживання бактерій у присутності антибіотика, вони містять мутаційні процеси, які не забезпечують генетичний механізм для «модифікованого походження».

ВИСНОВОК

Існує нагальна потреба переглянути викладання природничих наук у межах середньої та вищої освіти таким чином, щоб надати учням можливість критично оцінювати несумісні гіпотези, щоб вони не приймали за належне, без ретельного осмислення, усе, що подається як доведений факт, коли насправді є докази на користь протилежного. Важливо показати, що світогляд сильно впливає на те, як викладають природничі науки, і в результаті цього є серйозні небезпеки нав'язування ідей у школах.

Є різниця між навчанням учнів того, як думати, і того, що думати.

Енді Макінтош, професор-дослідник термодинаміки та теорії горіння, Університет Лідса, Велика Британія

¹ Майкл Поланьї (1891–1976) — англійський фізик, хімік і філософ.

БУТИ МАТІР'Ю

Що означає бути матір'ю? Це народжувати дитину, приводити її на світ, передавати дитину світові. Привести на світ — не одноразовий, відносно короткотривалий акт; це довгий і складний процес. Щоб народити дитину, треба спочатку прийняти її, тобто дати можливість розвинутися настільки, щоб згодом жити самостійно. Тільки мама може дати такий шанс маленькій, цілком безпорадній істоті.

Христос сказав, про що будуть нас запитувати на страшному суді: чи допомогли ми тим, хто мав у цьому потребу, — голодним, нагим і бездомним. Людина найбільше потребує допомоги в перші місяці життя, коли не може самостійно для себе нічого здобути, коли ніхто, крім матері, не може нею заопікуватися і прийняти до свого дому, коли тіло матері — це єдиний дім, у якому вона може жити.

Момент, коли з частинок тіл батька й матері й із Божого подиху починається людське життя, залишається невідомим навіть для матері, проте саме вона перша про це довідується. Дитина віком декілька тижнів ще дуже маленька, проте в неї вже б'ється серце, мозок утворює імпульси, вона має визначену стать і досить активно рухається. Хлюпочись у навколоплідних водах, малюк навіть не здогадується, що в цей час відбувається другий таємничий етап — прийняття його матір'ю. Саме тоді мати

свідомо вирішує, прийняти її дитину в дім власного тіла чи ні. Рішення це може бути простим, очевидним і радісним, або ж навпаки — спричинити занепокоєння, навіть розпач, проте у всіх випадках має надзвичайну цінність, бо зумовлює все, що трапиться згодом. Прийнята своєю матір'ю, дитина зможе покинути її тіло, коли буде до цього готова, і жити окремо. Неприйнята дитина ніколи не вийде у світ, вона стане лише жалюгідним уламком нездійснених можливостей. Мати такого малюка не захотіла бути домом для нього; її материнство тривало лише декілька тижнів і закінчилося трагічно. *«Я був бездомним, а ви не прийняли мене».*

Прийнята дитина має можливість рости й розвиватися доти, доки тіло матері стане їй непотрібне як дім, коли вона стане спроможною жити поза материнським організмом. Мати приймає дитину не для того, щоб мати її в собі чи для себе, а для того, щоб дати малюкові

шанс вийти у світ, коли він буде до цього готовий. Приймає, щоб привести на світ — народити.

Роль матері не вичерпується фізичним народженням. Щоб дитина увійшла у світ не тільки фізично, вона мусить досягнути не лише фізіологічної (спроможність дихати, їсти та ін.), а й психічної самостійності: могли ухвалювати рішення, діяти, налагоджувати суспільні контакти. Для досягнення психічної зрілості також потрібне попереднє прийняття дитини матір'ю. Щоб полюбити інших, вона мусить спочатку насититись материнською любов'ю.

Тадеуш Жихевич¹ пише про наготу людей до гріхопадіня як про символ їхньої безпеки: нагий, тобто відслонений. Тепер мусимо заслонятися, загороджуватися і маскуватися, бо відчуваємо небезпеку. Людина нага, особливо в перші роки життя, не тому, що неодягнена, а тому, що потребує охорони. Тепло беззастережної материнської любові дає дитині почуття безпеки, яке є передумовою дальшого розвитку. Нестача його спричинює хворобу сирітства, яка виявляється відставанням у фізичному та психічному розвитку й передусім невмінням будувати стосунки з іншими людьми.

Необійнята материнською любов'ю дитина стає ніби викиднем — може існувати фізично, але нездатна до нормального психічного життя. Народжені, але не прийняті матір'ю діти, — це сироти, що тиняються по дитячих будинках, а іноді не знаходять затишку й у батьківському домі. *«Я був нагий, а ви не одягнули мене».*

Із таких дітей виростають люди, які все життя шукають любові тільки для себе й винятково на собі зосереджують увагу, тому що вони ніколи не почували себе в безпеці настільки, щоби зможти вийти «за межі самого себе». Вони нездатні до справді самостійного психічного життя, яке полягає в тому, щоб і брати, і давати.

На щастя, бувають і такі жінки, що приймають дитину, народжену іншою, і провадять її через наступний етап народження — готують до виходу у світ через побудову близьких стосунків та передавання найважливіших цінностей.

¹ Тадеуш Жихевич (1922–1994) — польський журналіст, історик мистецтва, релігійний публіцист, богослов

Ісус Христос «узяв дитину, поставив її серед них і, обнявши її, каже до них: „Хто прийме одне з таких дітей в Моє ім'я, — Мене приймає, а хто Мене приймає, — не Мене приймає, а того, хто послав Мене“» (Мр. 9:36-37).

Щоб навчитися справжньої самостійності, зрілості рішень, відповідальності за власну сім'ю, вміння діяти заради добра інших, дитина мусить спочатку навчитися любити. Цього найважливішого в житті вміння мати навчає так само, як і вчить ходити. Складне мистецтво крокувати не можна передати дитині через повчання або опис. Тут потрібні три чинники: відповідні зовнішні умови, приклад і заохочення.

Відповідні умови — це достатня за площею та рівна поверхня. У сповитку або на перинці в тісному ліжечку навчитися ходити неможливо. Кожна мати знає це, тому ставить дитину на підлогу. Дитина ж прагне наслідувати батьків, бо бачить, що вони не рачкують, а ходять на двох ногах — це елемент прикладу. Нарешті настає вирішальний момент: мати простягає руки й кличе: «Ходи!» І дитина відважується на ризик на безпечній віддалі від материнських рук.

Подібно вчаться любити. Для такого навчання також потрібні певні умови. Мати — перша людина, до якої дитина спрямовує свою доброзичливість, — мусить бути насамперед доступна. Якщо її ніколи немає вдома, якщо вона зайнята, ніколи не має часу попестити дитину, порозмовляти з нею, то не допоможуть жодні повчання. Тут також потрібен приклад: мати, даруючи дитині свою любов, кохаючи чоловіка й доброзичливо ставлячись до інших родичів, подає дитині приклад доброзичливого ставлення до людей. І нарешті — заохочення. Будь-які стосунки з іншою особою — це певний ризик, всяке обдаровування — це віддавання частини самого себе. У безпеці материнської присутності можна на це відважитись.

Уміючи любити, тобто не лише прагнути чогось від інших, а й активно діючи заради їхнього добра, дитина може вже віддалитись від матері. Вона спроможна спілкуватись із людьми, компетентними в різних справах, як це зробив дванадцятирічний Ісус у храмі, розмовляючи з ученими жудами про Божі справи, спроможна відважно увійти у свої власні життєві проблеми, «покинути батька і матір», щоб поєднатись із чоловіком чи дружиною. Мати, яка не хоче допустити, щоб дитина в цьому розумінні покинула її, нагадує жінку, яка не хоче народити після дев'яти місяців вагітності. Матері народили нас не для себе, а для того, щоб ми від них пішли. Щоб справи, заради яких ми

Молитва матері про виховання ДИТИНИ

Боже, Великий Єдиний Всемогутній і Всеблагий!

Як Ти довірив мені народження цієї дитини, Твого безцінного дару, то змилуйся і зглянься наді мною — дай мені сили, розуму й терпіння виховувати її Тобі на славу, Батьківщині й людям на поміч, собі на втіху!

Як тіло зростає і зміцнюється від їжі, що я її готую, так нехай зміцниться її дух від Духа Святого, що перебуватиме в ній, коли Ти, Боже, будеш із нею!

Не полишай її в цьому світі!

Не дай занепасти мені духом, коли моя дитина не буде втішати мене своїми вчинками, і навчи мене наставити її на шлях правильний.

Пильним зроби мій розум і серце видючим, щоб кожну переміну бачити у своїй дитині й щоб ніхто не володів нею, окрім Тебе!

Господи Милостивий, зглянься наді мною грішною і керуй моєю волею і вчинками, щоб не зганьбитися в Судний день, коли до ніг Тобі покладу всі плоди своєї батьківської праці!

Амінь!

Наталія Кириченко

Писано й укладено з Божого
повеління
28 березня 2009 року

їх покидаємо, були справді справами Небесного Отця.

Об'єктивно роль матері з часом стає щоразу менш значущою. Народити нас фізично може тільки вона; у психологічному значенні вона приводить нас на світ уже не сама. У дорослому віці людина мусить стати цілком самостійною. Суб'єктивно ж усе сприймається навпаки. У внутрішньоутробному періоді розвитку роль матері ми не усвідомлюємо; у дитинстві, хоч і любимо її, ще не розуміємо, ким вона є для нас насправді; і лише в зрілому віці нам удається це вловити.

Це вона служила нам своїм тілом, своєю працею й своєю любов'ю — не для того, щоб тримати нас біля себе, а для того щоб ми могли від неї піти. Тепер, будучи дорослими, коли ми живемо для інших — для чоловіка чи дружини,

для дітей, для установи, де працюємо; коли вже ми даємо, буваємо комусь зобов'язані, комусь служимо, кимось опікуємося, — хтось живе для нас. Мати, навіть немічна, — це людина, яку маємо для себе, — без жодних умовностей, незалежно від того, гарні, здорові, елегантні ми чи ні, досягаємо успіхів або щось нам не вдається, незалежно від того, наскільки ми добрі, або навіть чи пам'ятаємо про неї, — вона завжди вірна й любляча. Саме тепер мати нам найпотрібніша, бо завдяки їй можемо ще хоч раз відчути себе, як діти, безборонними у своїй наготі, проте — у безпеці.

Марія Браун-Галковська

Браун-Галковська М. Домашня психологія: Подружжя, діти, родина/ Пер. з польськ. З. Горденчук. — Львів: Свічадо, 2000. — С. 56-59.

БУТИ БАТЬКОМ

Мати народжує дитину, оберігає і вигодовує її, а навіщо потрібен батько? Може, він є лише елементом, який вносить дисгармонію в цей щасливий зв'язок, утворюючи своєрідний трикутник? Можливо, його роль обмежується тим, що він дає життя, а потім видає на прожиття? Інколи батьки почувають себе саме так: зробили дружину матір'ю, а тепер зобов'язані полегшити їй це материнство; зрештою, і справді так чинять, якщо люблять дружину. А дитина, плід цієї любові, росте й поступово захоплює в серці матері те місце, яке колись належало чоловікові. Деколи бачимо в різних установах таке гасло: «Залагодь справи і йди собі». А в сім'ї? Що це означає — бути батьком?

Деякі батьки нібито невпевнені у своїй ролі. Вони люблять дітей (а діти відплачують їм любов'ю), проте ніби сумніваються в існуванні свого специфічного завдання в сім'ї. А найважливіше в їхньому завданні те, що перший зв'язок, який утворює дитина з матір'ю, не залишається єдиним. Завдяки батькові дитина не залишається наодинці зі своєю першою ненаситною любов'ю, а відразу входить у суспільну групу, яка, хоч і невелика, передбачає існування складних взаємозв'язків.

Суспільна група — це сукупність людей, у якій кожен певною мірою залежить від стосунків між іншими членами групи. Відразу потрапивши в групу, дитина має змогу зав'язати більшу кількість контактів завдяки існуванню ще однієї особи, яка відрізняється від першої, а також потрапити в залежність від стосунків між цими двома людьми. Хоч, на перший погляд, кохання між батьками, їхня співпраця, взаємна вірність перебувають поза дитиною, усе це має для неї першорядне значення. Навіть якщо група складається із трьох осіб, стосунки в ній досить складні. Якщо, наприклад, мати займається винятково дитиною, це впливає на її стосунки з чоловіком, що, своєю чергою, небайдуже і для дитини.

Завдяки присутності батька дитина відразу входить у природний для людини спосіб життя — у суспільну групу. Через батька її контакти зі світом збагачуються: дитину любить ще хтось, кого любить і вона, крім того, батьки кохають одне одного. Малюк переконується, що на світі важливий не тільки він. Батько потрібен матері, мати — батькові, але це не спричинює ревнощів, бо обоє вони люблять дитину. Дитя бачить, що треба брати до уваги зв'язки між усіма членами групи, не можна жити лише для себе. Отже, бути батьком означає від початку помістити дитину в належне суспільне середовище, яке ставить перед нею більше вимог, ніж контакт лише з однією особою.

Важливо й те, що батько — це чоловік, хоч такий вислів виглядає не

позбавленим гумору. Насправді ж бувають ситуації, коли перша суспільна група дитини складається із самих лише жінок: крім матері — бабуся і тітка. Це буває переважно в сім'ях, які розпалися, і в будинках дитини, де маленькі діти

ТАТО

*Тату, тату... Дозріває жито...
Тільки спогад сивий, як полин...
Ти навчав нас Господу служити,
Щоби ми щасливими були.*

*Дарував нам слово нелукаве,
Що від Бога, чисте, як роса.
З ним тепер шукаємо не слави,
А вузьку стежину в небеса.*

*Роки тата, на тепло багаті,
Зігривають душі нам до дна...
О, яке ж то щастя — батька мати!
«Тату, тату!» — кликати щодня.*

*Світ без тебе, наче згусток болю,
Скрижаніє на очах, як лід...
Батько й мати — два крила любові.
Як без них здійснити переліт?..*

Сергій Рачинець

практично не бачать чоловіків. Інколи таке трапляється і в сім'ях, де батько не хоче виконувати своєї ролі або жінка усуває його від її виконання. Справді, бабуся може в деяких ситуаціях замінити матір, проте вона ніколи не замінить батька — просто тому, що він — чоловік.

Усі традиційні визначення типології чоловічих і типово жіночих якостей не дуже підтверджуються на практиці, тому що ці риси залежать не від статі, а від конкретної особистості. Бувають енергійні жінки й ніжні чоловіки. Проте найважливіше не це. Кожній якості стать надає своєрідного колориту, який важко описати, натомість легко помітити або відчувати. Ніжність матері й ніжність батька різні, неоднаково виявляється також рішучість у жінки й чоловіка. Щоб увійти в нормальний, реальний світ, у якому ми живемо, дитина мусить бачити його двостатевим, а не тільки жіночим.

Дитина потребує сформувати уявлення про себе — ідентифікувати свою стать. Як для хлопців (через наслідування), так і для дівчат (через відмінність) це не може відбуватися інакше, як через контакт із чоловіком. Отже, бути батьком — це створити дитині можливість для ідентифікації її статі та життєвої ролі, що пізніше є вирішальним для щасливого подружжя або для самотнього, проте без комплексів і з почуттям самоакцептації, життя.

Ці два основні завдання, які виконуються в настільки ранньому дитинстві, що до нього заледве сягає пам'ять, поєднуються з вимогами. Це не означає, що мати лише любить, а батько лише вимагає. Мати також дає завдання, можливо, на щодень навіть численніші (помий руки, витри черевики, винеси сміття), проте роль матері полягає головним чином в прийнятті дитини, якою вона не була б. Батько також приймає дитину і, подібно до матері, приймає не для себе, а щоб дати їй можливість стати самостійною. Проте він самою своєю присутністю «підносить планку», вимагаючи (через ситуацію, що виникає) самоокреслення та врахування вимог групи.

Таким чином, бути батьком — це ставити вимоги, спонукати до щораз складніших завдань і водночас створювати можливість для їх виконання через свою постійну, сповнену доброзичливість, близькість. Близькість батька надає відваги до щораз складніших завдань, спонукає віддалятися щораз більше, аж поки нарешті «покине чоловік батька і матір».

Деколи батько дає життя ніби між іншим і ніколи не береться за свою роль. Будучи незрілою сама, така людина не

Боже, пошли моєму СИНОВІ благодать...

Будь у його розумі та навчай праведності, дай приємності від чистоти намірів та безкорисливої щедрості. Пошли Свою насолоду від втоми після щоденної праці, охайності в стосунках із людьми та віри у Твою всемогутність, бо немає іншого Бога на світі, окрім Тебе!

Дай йому розуміти смак небесного хліба Твого щоденного, святого Слова, посланого згори для підкріплення духа, і відчувати насолоду від запаху спеченої домашньої паляниці. Навчи вслухатися у голос совісті та розуміти всі бажання серця, від кого вони. Благослови його мудрістю в думках, бо тоді мудримі будуть його слова та вчинки, і тільки тоді люди вважатимуть його СИНА Твоїм благословенням!

Миру душі, здоров'я тілу, зростання в пізнанні мистецтва людяності та впевненості в доброму пошли, Господи, для мого СИНА... Нехай його життя здійснюється по шаблоні догори, де є гармонія духа, душі й тіла. Нехай земні блага служать йому на збудування та дають можливість відчувати насолоду від самого життя — як буденного, так і святкового.

Навчи мого СИНА дивитися на людей і бачити Тебе, слухати їх і чути Твій голос, розуміти їхню сутність і розрізняти товариша від недруга, щирість від підступу. Змилуйся й відведи від нього заздрість, щоб не зруйнувала його, а натомість навчи радіти успіхам своїх ближніх і зичити їм при цьому добра. Дай святої небайдужості до долі тих, кому він повинен допомогти, — укажи йому час і місце.

Нехай він буде добрим фахівцем Твоїєї справи, до якої Ти його кличеш. Загостри розум, відновлюй сили, дай хорошій пам'яті почуттям, щоб усе, до чого торкатиметься його душа, розквітало.

Пошли йому, Господи, Своєї небесної милості, зруйнуй усі задуми лукавого, щоб життя на землі було для моєї, ні, Твоїєї ДИТИНИ щастям! І щоб її коліна схилялися перед величчю Твоїєї благодаті. Бо коли людина матиме стільки, то кому ж їй дякувати за все це, як не Тобі, Боже?..

ставити перед собою вимог, не може виконати ролі батька для інших. У деяких випадках функції батька перебирає на себе інший чоловік. Незалежно від того, має він дітей чи ні, такий мужчина може стати батьком для покинутої дитини. Жінка його в цій сфері замінити не може. Навіть якщо в дитини є мати, бабуся, тітки й виховательки, ситуація залишається невідповідною для виховання малюка, якщо він не має батька.

Часто чоловіки цього не усвідомлюють і думають, що вони мають почати виконувати свою роль лише тоді, коли дитина підросте. Безперечно, батько дуже важливий і пізніше, проте в найбільш ранньому віці, коли дитина розвивається найінтенсивніше, його значення не менше.

На перший погляд, бути батьком у наш час, коли чоловік не є єдиним годувальником і владарем у родині, важко. Батьківство не вичерпується вказівками і криком. Виконання цієї ролі вимагає зрілості й здобуття авторитету завдяки власним чеснотам. Водночас батько стає через це ближчим для дітей, і саме

така близькість полегшує їм досягнення самостійності.

Ставши самостійними, діти можуть піти. Цей момент відповідає на запитання, чи виконав батько свою роль правильно. Якщо діти покидають дім заради реалізації своїх життєвих завдань і покликань — усе правильно, так має бути. Реалізувати власне життя не означає покинути батьків. Саме тоді, будучи дорослими, починаємо розуміти, як багато дав нам батько і чим йому завдячуємо. Це він був поруч, завжди готовий прийти на допомогу, але не випереджав наших зусиль, прагнучи дати нам шанс до всього дійти самостійно. Тепер бачимо, що досягали успіху не самі, що він був поряд, що вимагав не для себе, а заради нас самих, і тепер не чекає нічого для себе, хоч і надалі супроводжує нас, «радіючи з тими, що радіють, і плачучи з тими, що плачуть».

Марія Браун-Галковська

Браун-Галковська М. Домашня психологія: Подружжя, діти, родина/ Пер. з польськ. З. Городенчук. — Львів: Свічадо, 2000. — С. 59-63.

СПРАВЖНИЙ БАТЬКО

Він помирав...
Так догорає свічка.
Світло стає все тьмянішим,
життя згасає на очах...

Позаду залишилося непросте життя.

Іноді здається, що доля задала йому всі завдання із зірочкою: дитинство під ударами війни, сирітство, дитячий будинок... А далі — «світла радянська дійсність», п'ять років ув'язнення за християнські переконання, і на все життя тавро неблагонадійності. У нього були чудова пам'ять і високий інтелект, але він був позбавлений можливості здобути вищу освіту, через що все життя важко працював на будовах. Але навіть тут він був одним із кращих, працював якісно, на совість.

Його вогонь віри запалав у 17 років і не згас до останнього дня. Він любив Біблію, цитував її напам'ять цілими розділами. Вона не була для нього просто книгою, а путівником у житті. Він не був ідеальним, але для нас він був найкращим...

Батько... Тато...

Він залишив нас 17 грудня 2018 року...

Третьої неділі червня у світі відзначають День батька. Ми багато говоримо про матерів, а батьки залишаються неначе в тіні. Іноді в невимушеній розмові, коли хтось вимовляє слово «тато», помічаю, як теплішає голос, і з'являється легенька усмішка, і розумію, що за спиною цієї людини надійний і міцний тил. Там знають, що таке ніжність і турбота. Але, на жаль, часто слово «батько» затьмарене зрадою, жорстокістю, байдужістю...

Для когось батько — це жорстока, невпевнена в собі людина, залежна від алкоголю, яка виносить з дому все цінне... Той, на кого не можна покластися. Той, кому байдуже до досягнень власних дітей. Той, хто думає лише про своє его. Той, хто покинув сім'ю...

Ми живемо у світі стертих орієнтирів. Так буває, коли ідеш дорогою, де розмітка майже витерлася, і кожний водій сам придумує собі ширину своєї смуги руху. У кожного своя правда.

У кожного свій світогляд. І звучить гарно, але результат — хаос, насилля, війна... Усі намагання людини жити без Бога призводять до повного краху й безладу.

Те ж саме відбувається і з батьківством: провал за провалом. Часто чую, як діти говорять: «Я не хочу бути таким, як мій батько», але, виростаючи, стають такими ж...

Чому?

Чому образ батька такий розмитий і спотворений?

Може, через те що орієнтири стерті? Яким має бути справжній батько?

Божий Син прийшов у цей світ і показав нам, який Він, справжній Отець. У молитві «Отче наш» Він відкриває нам Отця Небесного як сильного, гідного слави й поклоніння, та водночас турботливого — «хліба нашого насущного дай нам», милосердного — «і прости нам довги наші», мудрого захисника — «і не введи нас у випробовування, але визволи нас від лукавого».

Своїм життям Ісус продемонстрував, як поводить справжній Батько.

«Хто бачив Мене, той бачив Отця» (Ів. 14:9), — говорить Ісус.

Цей Батько не пройде байдужо повз сліпця й не закриє серце від убитої горем матері, Він прощає тих, хто не вартий прощення, і любить тих, хто не заслуговує любові. Він ніжний до дітей

і суворий до кривдників. За Його спиною точно можна заховатися й почувати себе в безпеці.

Чи ж не про такого батька мріють діти? Чи ж не такими батьками мріють бути чоловіки? Та чи можливо це без Бога? Ісус зміг показати нам серце Отця, тому що Сам був нерозривно пов'язаний із Ним. Його постійні молитви свідчать про те, як важливо Йому бути близьким у спілкуванні з Отцем, і тому так точно віддзеркалював Він образ Отця на землі. Він знав, яким має бути справжній Батько.

Батьки, а де отримуйте натхнення ви? Де черпаєте сили для себе? Хто є прикладом для вас?

Я знаю, де черпав сили мій тато. Часто, проходячи вночі біля кухні, через привідчинені двері я бачила, як він стоїть на колінах і молиться. Він виріс без батька земного, але шукав сили в Отця Небесного. І Бог допоміг йому стати хорошим, гідним батьком для своїх шістьох дітей. Так, він не був ідеальним, але він був кращим за всіх, кого я бачила навкруги.

Я буду все життя вдячна йому за те, що він любив і не ображав маму.

Я безмежно вдячна йому за те, що виросла в домі, де не було цигарок, алкоголю, лайливих слів, криків, сварок і бійок. Я вдячна йому за чесність і честь.

За вірність своїм принципам.

За те, що він завжди піклувався про те, щоб нам було жити комфортно й було що їсти. Я вдячна йому за те, що до останнього, як тільки міг, він охоче турбувався про всіх нас.

І найголовніше, я вдячна за віру, щирі віру й любов до Бога, яку він передав своїм дітям.

Дякую, Батьку Небесний, за батька земного...

Наталія Педченко

V Всеукраїнський турнір юних філософів та релігієзнавців

Фінальний етап V Всеукраїнського турніру юних філософів та релігієзнавців відбувся з 13 по 16 травня 2019 року в Марійському духовному центрі «Зарваниця» на Тернопільщині, який входить до двадцятки найбільших Марійських відпустових місць Європи. Цього року, як і п'ять років тому, змагання відбувалися на базі колегіуму для дівчат «Знамення».

Аби показати свої здібності, уміння та опозмагатися за першість у турнірі, до Зарваниці прибуло 15 команд-учасників із різних куточків України: Києва, Харкова, Полтави, Черкаси, Одеси, Сум, Волинської, Житомирської, Донецької, Івано-Франківської, Рівненської, Тернопільської областей.

Розпочалася зустріч з урочистого відкриття турніру, на якому учасників вітали організатори заходу: єпископ-помічник Тернопільсько-Зборівський Теодор (Мартинюк), головний спеціаліст МОН України Раїса Євтушенко, заступниця начальника управління освіти і науки Тернопільської обласної державної адміністрації Ганна Зварич, представниця Тернопільської обласної ради Ірина Шумада, директор Тернопільського інституту післядипломної освіти Олександр Петровський, а заступник голови громадської ради з питань співпраці з Церквами та релігійними організаціями при МОН Юрій Решетников зачитав вітальну листівку від депутатської фракції «За духовність, моральність та здоров'я України».

Завершилося відкриття великодним святом — гаївками, які для учасників турніру підготували учнівські колективи опорних навчальних закладів Тернопільщини.

Упродовж трьох днів усі учасники турніру демонстрували високу ерудованість та розуміння актуальних проблем сучасності, пропонували різні способи їх вирішення. Окрім участі в змаганнях програма турніру передбачала можливість збагатитись духовно та весело провести час. Для юних гостей студенти Тернопільської вищої духовної семінарії ім. Патріарха Йосифа Сліпого організували цікавий квест та банси, а вихованки колегіуму для дівчат «Знамення» провели Хресну дорогу «Пам'ять про загиблих героїв України». Круглий стіл для членів журі, оргкомітету та керівників команд провела Комісія у справах освіти і виховання УГКЦ.

Офіційне завершення фінального етапу V Всеукраїнського турніру юних філософів та релігієзнавців відбулося 16 травня в соборі Зарваницької Матері Божої. Подячний молебень відслужив голова Комісії у справах освіти й виховання Тернопільсько-Зборівської архієпархії УГКЦ о. Микола Медюх. Звернувшись до присутніх, отець підкреслив важливість життя згідно з Божими чеснотами, а особливо чеснотою любові.

Заступник начальника управління освіти і науки Тернопільської облдержадміністрації Ганна Зварич наголосила, що важливо кожному зберегти українську християнську ідентичність, та побажала всім учасникам пронести крізь життя та оберігати те добро, яке вони здобули в Зарваниці.

Представниця МОН України Раїса Євтушенко подякувала всім співорганізаторам та спонсорам Всеукраїнського турніру: Комісії УГКЦ у справах освіти і виховання, Всеукраїнському благодійному фонду «Східноєвропейська гуманітарна місія», Управлінню освіти і науки Тернопільської ОДА, обласному інституту післядипломної освіти та

Марійському духовному центру «Зарваниця».

На завершення відбулося нагородження переможців, ними стали команди: «Слобожани» (Харків), «Акме» (Київ), «Олімп» (Рівненська обл.) та «Агапе» (Харків).

Віра Шпуняр,
прес-секретар МДЦ «Зарваниця»

24 квітня 2019 року в м. Южному Одеської області на базі дитячого садочка №4 «Казка» відбувся науково-практичний семінар «Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку на засадах християнської етики». Уже багато років Юженський навчальний заклад є майданчиком для інституту вдосконалення вчителів — КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» (кафедра дошкільної та початкової освіти). Цього разу приїхали керівники дошкільних навчальних закладів із п'яти районів Одещини.

Гостей привітала начальниця управління освіти, культури, спорту та молодіжної політики Майя Наконечна. Відтак їм продемонстрували відкритий урок із християнської етики для старшого дошкільного віку «Ми всі є Божі сім'я» (вихователька Олена Лук'янова), музичний виступ виховательки Наталії Станевої, постановку «Великодні співи» (старший дошкільний вік, вихователі Таїсія Яременко, Інна Болібрех, музичні керівники Юлія Кушнір і Ельвіра Гареева).

Християнська етика на теренах Одещини

13 червня 2019 року в одній зі шкіл м. Білгород-Дністровський Одеської обл. відбулася зустріч педагогів-керівників — директорів шкіл та завідувачів закладів дошкільної освіти. Цікаво, що ініціатором педагогічного заходу став аграрій — заслужений працівник сільськогосподарства України, голова селянського фермерського господарства «Колос» Борис Юрескул. Щохвилини в серці цього хлібороба звучить молитва «про хліб наш насущний», однак не менш ревно він дбає і про хліб духовний. Батько 10 дітей, дідусь 18 онуків, меценат і благодійник, він переконаний, що лише з вірою в Бога можна виростити покоління, яке буде відданим і вірним своїм переконанням, дбайливим і вдячним до своєї землі, своєї країни, свого міста. 10 шкіл міста отримали за кошти благодійника підручники з християнської етики для 5–6 класів.

На зустрічі була присутня ст. викладачка Одеської академії неперервної освіти Тетяна Саннікова, яка ознайомила присутніх з нормативною базою

викладання християнської етики, підручниками, які мають гриф МОН України, від першого по одинадцятий клас, розкрила тематику курсу, розповіла про можливість пройти курсову перепідготовку в Одеській академії неперервної освіти Одеської обласної ради.

Віра Сучок, завідувачка дошкільного закладу № 4 м. Южного, поділилася досвідом роботи з духовно-морального виховання в дошкільному

закладі, організації роботи з батьками, презентувала парціальну програму «Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку на християнських цінностях».

Подібні заходи дають надію, що завдяки небайдужим, активним, відданим своїй справі людям діти України будуть знати Істину, жити за Божими заповідями, будувати спільноту, де шанують Бога, батьків, люблять своїх ближніх.

Духовні орієнтири для дошкільнят

За словами керівниці закладу Віри Сучок, «батьки спеціально вибирають цей навчальний заклад через це, що тут робиться акцент на духовно-моральному вихованні. Вони активно підтримують педагогічних працівників, беруть участь у проведенні спільних виховних заходів, свят, долучаються до виготовлення костюмів.

Вихованці садочка добре обізнані з біблійними історіями. Вони із задоволенням діляться розповідями про те, як допомагають батькам. І попри юний вік знають, що до всього в житті треба

підходити з добром. Діти все роблять охоче, із задоволенням. Тому підготовка відкритих уроків — це не тягар для вихователів і дітей, а природне предствалення їхніх знань і умінь».

Учасники семінару слухали доповідь дійсного члена НАПНУ, доктора педагогічних наук, професора, завідувачки кафедри теорії і методики дошкільної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського Алли Богуш «Духовно-релігійне виховання дітей в спадщині С. Русової», у якій було

наголошено, що «закладати духовні орієнтири для дітей треба з перших років їхнього життя».

Тетяна Саннікова, ст. викладачка кафедри дошкільної та початкової освіти ОАНО ООР, кандидат педагогічних наук, виступила з доповіддю «Духовно-моральне виховання в працях сучасних науковців». А тему «Програмне забезпечення духовно-морального виховання дітей дошкільного віку в сучасній Україні» розкрила Віра Скрипник, ст. викладачка кафедри дошкільної та початкової освіти ОАНО ООР.

Учасники семінару були однакостайні в тому, що одним із основних завдань педагогічного колективу є духовно-моральне виховання дітей на основі християнських цінностей, формування в дітей цілісного уявлення про природу, культуру, людей та власну особистість. Девізом авторської програми ЗДО № 4 «Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку на християнських цінностях» є «...один вам Наставник, — Христос» (Мт. 23:10).

Віра Сучок, завідувачка ДНЗ №4 м. Южного Одеської обл.

І знову — основи!..

27–28 травня 2019 року в Рівненському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти понад 70 педагогів Рівненської області пройшли підготовку до викладання курсу «Основи сім'ї». Це вже п'ята область України, у якій проводиться подібний тренінг.

Автор дуже цікавого й корисного курсу — Адріан Буковинський, кандидат філософських наук, провідний український фахівець із питань сім'ї та сімейних стосунків, віруюча людина, християнин. Більше двадцяти років він займався дослідженням сімейної політики держави, створював курси лекцій про стосунки, консультував пари, які планували створити сім'ю, був залучений до формування багатьох законопроектів у галузі державної сімейної політики. Він глибоко переконаний сам і аргументовано доводив слухачам важливість впровадження

курсу «Основи сім'ї» в шкільні програми 10–11 класу.

Оскільки за два дні навіть дуже інтенсивної роботи, а саме таким був наш робочий графік, неможливо охопити дворічний навчальний курс, Адріан Буковинський зробив загальний огляд і зупинився на найважливішому.

Усе розпочинається з формування ідентичності. Важливо відповісти самому собі на запитання: хто я? що для мене насправді важливо? чого я очікую від своєї майбутньої сім'ї?

Розглядаючи тему стосунків двох молодих людей, експерт особливо

наголосив на питаннях біоетики: цінності людського життя, внутрішньоутробного розвитку дитини, ставлення до переривання вагітності тощо.

У формі бесіди обговорили відмінності між любов'ю і закоханістю, ставтеву, психологічну та духовну зрілість особи, види шлюбів.

Для сучасних старшокласників тема стосунків із батьками часто є гострою й болісною. Не маючи позитивної моделі стосунків зі своїми батьками, як вони можуть у майбутньому стати хорошими батьками для власних дітей? Про це треба багато говорити, над своїми сім'ями треба багато працювати, лише тоді можна сподіватися на результат.

Тож програма, методичні посібники для вчителя та робочі зошити для учнів з курсу «Основи сім'ї» підготовлені, апробовані, схвалені для використання в закладах загальної середньої освіти Міністерством освіти і науки України, потрібна лише добра воля адміністрації шкіл і батьків для впровадження цього предмета в школах.

Приємно, що частина учасників тренінгу таки сподівається розпочати викладання цього курсу у своїх школах з вересня 2019 року.

До речі, посібники можна використовувати для самостійного навчання, а також для занять з молоддю та підлітками в будь-яких форматах: недільні школи, клуби, табори тощо.

Надія Доля

Повертаючись до християнських витоків

Питання необхідності виховання дітей та підлітків на християнських моральних цінностях та знайомство із засобами підвищення ефективності викладання християнської етики розглядали на курсах підвищення кваліфікації з предметів духовно-морального спрямування, що відбулися на початку червня 2019 року на базі Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти для викладачів християнської етики освітніх закладів області.

Запит на проведення курсів духовно-морального спрямування на Сумщині не втрачає своєї актуальності.

Про це свідчать промовисті факти. З 2012 року на курсах підготовлено понад 900 викладачів із закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної) освіти, шкіл-інтернатів області (із них 170 за останні три роки).

2017 року Департаментом освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації, навчально-методичним центром професійно-технічної освіти в Сумській області, Сумським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти, Національним університетом «Острозька академія» та громадською організацією «Сумська

асоціація педагогів-християн» укладено п'ятисторонню угоду про співробітництво. Цьогоріч слухачі курсів мали унікальну нагоду почути проникливе слово таких корифеїв релігієзнавчих дисциплін та християнської педагогіки

як В. М. Жуковський, автор підручників «Основи християнської етики», професор НаУ «Острозька академія»; О. В. Огірко, доктор філософії, професор кафедри філософії та політології Львівського національного університету

Теорія і практика міжнародної педагогічної мережі PILGRIM

6 квітня 2019 року у Львівській духовній семінарії Святого Духа відбулася міжнародна конференція «Теорія і практика міжнародної педагогічної мережі PILGRIM». Її організатори: Віденська вища церковна педагогічна школа (Австрія), Вища аграрна педагогічна школа (Австрія), освітньо-методичний центр ім. о. Юліана Дзеровича (Львів, Україна), Комісія у справах освіти і виховання УГКЦ (Київ, Україна).

Початком програми PILGRIM був дослідницький проект Міністерства освіти, культури та науки Австрії «Сталий розвиток і релігія — спільне паломництво» (2002–2003 рр.), на якому було сформовано четвертий вимір сталого розвитку — духовність (спільно з екологією, економікою та соціальною сферами). Після цього релігійно-педагогічний інститут Віденської Архієпархії заснував і розвинув у 2003–2004 рр. концепцію школи PILGRIM. А в 2007–2008 рр. була створена громадська організація PILGRIM, яка координує діяльність цієї міжнародної педагогічної мережі, що займається створенням соціальних, екологічних та економічних проєктів, у центрі яких — духовність та жива віра.

ветеринарної медицини та біотехнології ім. С. З. Гжицького; І. П. Мозговий, професор, завідувач кафедри філософії Сумського державного університету, автор численних посібників та монографій із релігієзнавства; С. В. Макогнюк, директор громадської організації «Хмельницька обласна асоціація педагогів «Нове покоління», викладач курсу «Музика і спів на уроках християнської етики» в інститутах післядипломної педагогічної освіти педагогічних кадрів.

Після теоретичної підготовки всі охочі мали можливість побувати на екскурсії в музеї, відвідати храми різних релігійних конфесій та побувати в Сумському академічному театрі драми та музичної комедії ім. М. С. Щепкіна на виставі за поемою Лесі Українки «Одержима» (в основу якої взято біблійний сюжет).

Одна зі слухачок курсів у своєму відгуку про проведення курсів висловила так:

*У кожного із нас своя дорога:
І праведна, і грішна — непроста!
Пройди по ній, людино, чесно, з Богом!
Лиш так відкриєш таїнство буття.*

Маємо надію, що після навчання на курсах викладачі посіють зернятка доброго, розумного, вічного в душах своїх маленьких вихованців. Адже за словами видатного українського педагога та письменника Костянтина Ушинського, «усе, чим людина, як людина, може й мусить бути, виражено цілком у Божественному вченні, і вихованню залишається лише поперед усього і в основу всього вкorenити вічні істини християнства».

Галина Докторович, методистка
Навчально-методичного центру
професійно-технічної освіти
в Сумській обл.

Конференція розпочалася з привітально-го слова від імені Високопреосвященного владики Ігоря, архієпископа і митрополита Львівського, з яким виступив митрофорний протоієрей Роман Кравчик, а також із привітань с. Георгії Припутницької, референта у справах освіти і виховання Львівської архієпархії, о. Ігоря Бойка, ректора Львівської духовної семінарії, Андреса Веннінгера, голови Австрійського бюро кооперації у Львові, Оксани Сенчук, секретаря громадської ради МОН України, Ірини Сіданич, професора Університету менеджменту освіти НАПН України, диякона Романа Завійського, декана філософсько-богословського факультету УКУ та о. Петра Майби, СДБ, заступника голови Комісії у справах освіти та виховання УГКЦ, голови ГС «Католицька освіта».

На конференцію прибули гості з Австрії, зокрема, засновник мережі PILGRIM професор Йоган Кіш, дійсний президент — професор Генріх Кріббель, а також професори Міхаель Хольцвайзер, Пьотр Кубяк, Клаус Карпф і Стефан Сампт, які мали цікаві та змістовні доповіді про систему освіти та релігійної педагогіки в Австрії, місію та діяльність міжнародної педагогічної мережі PILGRIM, а також про практичне втілення проєктів руху PILGRIM.

Доповідачі з УКУ, зокрема, Ольга Бойко та Андрій Третьак, розповіли про особливості розвитку сучасної української школи та досвід і перспективи руху PILGRIM в Україні.

У другій частині конференції учасники, а їх було понад 150 (священники, викладачі, учителі, семінаристи, старшокласники), працювали в «групах-майстернях» зі створення та реалізації екологічних і соціальних проєктів, орієнтованих на позакласну діяльність та пов'язаних зі співпрацею з локальними інституціями.

Після творчих презентацій відбулася сертифікація українських освітніх закладів. Сертифікати отримали: НВК «Школа-гімназія Шептицьких» (Львів), Католицька загальноосвітня школа-гімназія св. Василя Великого (Івано-Франківськ), Еко-братство Львівської духовної семінарії Святого Духа (Львів), філософсько-богословський факультет УКУ (Львів) та освітньо-методичний центр ім. о. Юліана Дзеровича (Львів). Це дає можливість учням і вчителям щонайменше 5 років працювати в мережі PILGRIM, створюючи та реалізуючи цікаві проєкти та презентуючи їх на шкільному та міжнародному рівнях.

За матеріалами прес-служби Курії Львівської архієпархії

Літня школа для освітян

У червні–липні 2019 року на мальовничій Буковині й Франківщині відбулися три етапи II Всеукраїнської літньої школи з вивчення курсів морально-духовного спрямування в закладах загальної середньої освіти та впровадження духовно-моральних цінностей у дошкільну, шкільну й позашкільну освіту.

Учасники II Всеукраїнської літньої школи на тему: «Вивчення курсів духовно-морального спрямування в закладах загальної середньої освіти» — методисти обласних ІППО. Природно-оздоровчий комплекс «Буковинська Черешенька» Вишницького р-ну Чернівецької обл.

Захід організовано й проведено за підтримки Міністерства освіти та науки України, Громадської ради з питань співпраці з Церквами і релігійними організаціями при МОН України, Української церкви християн віри євангельської, ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПНУ, ВБФ «Східноєвропейська гуманітарна місія», БФ «Живи, Україно!», МГО АМ «Еммануїл».

З 30 червня по 5 липня до участі в роботі були запрошені методисти, які відповідають за викладання предметів духовно-морального спрямування, обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти. Урочисте відкриття відбулося за участі Раїси Євтушенко, головного спеціаліста МОН України, Юрія Решетнікова, заступника голови Громадської ради з питань співпраці з Церквами та релігійними організаціями при МОН України, Василя Бербеки, директора БФ «Живи, Україно!». Учасники школи набули нових знань із інтерактивних лекцій Ірини Сіданіч, доктора педагогічних наук, професора ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» НАПН України, Тамари Бакки, доцента НПУ ім. м. П. Драгоманова, кандидата педагогічних наук, Юлії Бакки, аспірантки кафедри психології НПУ ім. М. П. Драгоманова, магістра психології, Василя Попудника, магістра богослов'я, адміністратора відділу освіти Української церкви ХВЕ. Директорка

ВБФ «Східноєвропейська гуманітарна місія», Дарія Новікова, ознайомила учасників літньої школи з роботою фонду. Керівниця проекту «Суперкнига» в країнах СНД, Інна Черепова, представила інноваційні навчально-методичні комплекти «Я пізнаю світ із Суперкнигою» та «Академія Суперкниги». Духовні зерна в душі учасників літньої школи сіяли Михайло Паночко, ст. єпископ Української церкви ХВЕ та Василь Бербека, директор БФ «Живи, Україно!».

З 6 по 11 липня навчання відбувалося для вихователів-методистів дошкільних навчальних закладів. На відкритті цієї літньої школи були присутні Світлана Нерянова, в.о. начальника відділу дошкільної освіти МОН України, Ніна Омеляненко, голова правління ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти», Юрій Решетніков, заступник голови Громадської ради з питань співпраці з Церквами та релігійними організаціями при МОН України. Віра Сучок, завідувачка закладу дошкільної освіти №4 «Казка» м. Южне Одеської обл. і вихователька цього закладу Таїсія Яременко презентували програму «Духовно-моральне виховання дітей дошкільного віку на християнських цінностях». Оксана Шиян, директорка закладу дошкільної освіти № 94 м. Львів, та вихователька-методистка цього закладу Олена Франкевич презентували програму «Зерно любові».

Учасники II Всеукраїнської літньої школи на тему: «Вивчення курсів духовно-морального спрямування в закладах загальної середньої освіти» — учителі ЗЗСО України. Комплекс відпочинку «Маєток Сокільське» Косівського р-ну Івано-Франківської обл.

З 12 по 17 липня II Всеукраїнська літня школа радо зустрічала вчителів закладів загальної середньої освіти. Методичною майстерністю з учасниками поділилися Ольга Гузик, магістр психології, викладачка вищої школи з християнської етики м. Одеси, Олена Коваль, вчителька християнської етики з Тернополя, Марія Шевчук, авторка книг «Хто придумав цей світ», «Найкраще творіння», «Перемагай зло добром». Гостями літньої школи були Юрій Веремій, єпископ, ст. пресвітер об'єднання церков ХВЕ Івано-Франківської обл. та Сергій Сіпа, заступник ст. пресвітера об'єднання церков ХВЕ Чернівецької обл.

Літня школа дала можливість учасникам не тільки ознайомитися з інноваційними педагогічними технологіями, поділитися з колегами креативними ідеями, удосконалити свою майстерність шляхом обміну досвідом, обговорення презентацій і відеоматеріалів, творчих зустрічей із авторами програм і підручників із предметів духовно-морального спрямування з різних регіонів України, але й отримати методичну літературу, а також чудово відпочити й оздоровитися.

Щира подяка Богові та всім організаторам і учасникам II Всеукраїнської літньої школи за можливість бути частиною цієї школи й рухатися вперед у питаннях викладання предметів духовно-морального спрямування. Сподіваємося, що ця робота принесе плідні результати в майбутньому.

Оргкомітет і учасники літньої школи

Учасники Всеукраїнської літньої школи на тему: «Духовно-моральне виховання дітей в закладах дошкільної освіти». Природно-оздоровчий комплекс «Буковинська Черешенька» Вишницького р-ну Чернівецької обл.

Шоста дитина

Закінчивши звичну щоденну працю, Марія присіла біля вікна на своєму улюбленому кріслі.

Це крісло колись змайстрував її чоловік

Григорій, із яким ось уже вісімнадцять років вона ділила і радощі, і прикрощі...

«Ох, важко працюється Григорію, — подумала вона, — ферма забирає багато сил, а ще ці нескінченні замовлення від любителів «натуральних» меблів. А він і відмовити не може. Стогне, але робить... Старший син Василь допомагає з-під палки, не любить теслярської роботи. Ганна і Катерина — ще трішки й уже дівчата на виданні... А ці десятирічні близнюки, Федько і Пилип, ото вже клопоту з ними! То в школі щось учверять, то в курнику, то на полі... Усюди собі пригод шукають, невгамовні...»

Не все так погано було в сім'ї Марії та Григорія. Просто втомлювалися вони дуже, а тут ще... Марія не могла повірити, що це сталося. Вони вже не чекали, не думали, що може вийти...

Вона носила під серцем шосту дитину. Про це ще ніхто не знав. Навіть Григорій. Термін — мізерний, що тут говорити? І не хотіла вона цієї дитини. Не хотіла! Вони ж збиралися подорожувати: світу побачити, коли молодші підروстуть. А тепер — який світ, яка подорож? Хіба що в райцентр за підгузками... Марія уявила собі малюка, який репетує серед ночі, прання, прасування, молочні кашки... Ні, не цього вона хотіла, не про це мріяла.

Доки ніхто не знає, треба щось придумати. Марія пригадала тітку Фаїну з сусіднього села. Говорили, що вона знає способи й зілля, за допомогою яких можна без проблем позбутися небажаного тягаря.

Наступного дня Марія взяла кошик зі свіжими курячими яйцями, бутель молока, великий шматок сиру й, нікому не сказавши ані слова, вирушила до тітки Фаїни.

Ішла й думала, що давно вже вона з Фаїною не бачилась. І з таким проханням уперше до неї йде. Як вона зустріне її, що скаже?

Підійшла до хати. Хазяйка розвішувала білизну на вулиці.

— Бог у поміч, Фаїночко! — гукнула Марія, відчиняючи хвіртку.

Фаїна обернулася. І Марія побачила в її обличчі щось таке, чого раніше не помічала. А може, вони надто давно бачились?

— Заходь, Маріє, — просто відповіла Фаїна, широко всміхаючись.

«Ох, якби вона знала, навіщо я прийшла... Хоча їй, мабуть, не вперше...» — подумалось Марії.

Вони сіли на лавку під вікном. Марія, як могла, пояснила своє прохання. Погляд у тітки Фаїни став сумним.

— Я вже рік, як таким не займаюся. Я просила прощення в Того, Хто дає всьому життя. І тобі раджу відмовитись від такого наміру. Якщо Творець життя дає тобі цей подарунок, прийми з вдячністю, і вір, що Він потурбується.

Малюнок Наталії Кириченко

— Але це буде шоста! Ти розумієш: шоста дитина! — гарячково шепотіла Марія, сподіваючись умовити Фаїну.

— Не відмовляйся від життя, — повторила жінка.

Марія зрозуміла, що піде ні з чим.

Розчарована, посунула вона додому. До кого ще звернутися?

Вона йшла вздовж поля, кутаючи в шаль змерзлі плечі, і мало не плакала.

Несподівано вдалині замаячила маленька фігурка. Вона наближалася, і здивована Марія побачила, що це дитина, звичайний сільський хлопчина років семи. Він ніс у руках букет останніх осінніх квітів. За ним, весело махаючи хвостом, біг рудий собачка.

Коли вони порівнялися, хлопчик підняв до неї своє личко, укрите густим ластовинням, і поважно мовив:

— Здрастуйте. А я до мамі йду. Хочу подарувати їй ось ці квіти. Правда, гарні?

— Т-так... Звичайно, гарні, — розгублено мовила Марія. — Мама дуже здрадіє.

Хлопчик задоволено заусміхався, притиснув свій букет до грудей і пішов далі.

Жінка зупинилася й довго дивилася йому вслід. І раптом щось ніби перевернулося в її душі, і по-новому прозвучали слова: «Не відмовляйся від життя».

З того осіннього дня минуло багато років. Давно виросла шоста дитина Марії і Григорія. Сина назвали Грицьком, на честь батька. За цей час чимало подій відбулося. Василь став моряком. Ганна померла від важкої хвороби. Катерина вийшла заміж і виїхала з чоловіком в іншу країну. Близнюки Федір і Пилип поїхали вчитися в місто, і повертатися в село не мали наміру. Залишився з батьками лише Грицько. Полюбив він ферму, і майструвати з дерева йому подобалось, а одружившись, збудував будинок недалеко від батьків. Коли Марія й Григорій стали зовсім старенькими й немічними, їм допомагали внук і внучка — діти Григорія молодшого. Турботливіших від них не було в усій окрузі.

Якось Марія зізналася Григорієві, своєму чоловікові, що хотіла зробити багато років тому, як ходила до тітки Фаїни, і що та їй сказала. І як потім вона зустріла по дорозі додому хлопчика, який ніс квіти для своєї мамі.

— Той хлопчик для мене був тоді як ангел, як посланець від Бога, — сказала Марія, — я тоді це відразу зрозуміла. І тоді сказала собі: так, у нас буде шоста дитина.

— Я щасливий це чути, — тихо промовив Григорій. — Не уявляю собі життя без нашого Гриця.

— І я не уявляю, — відповіла Марія.

Вони обнялись і довго сиділи мовчки, дивлячись на свічку, що догоряла.

Ольга Казьміна

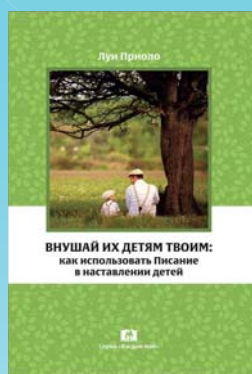
Про видавництво «Левит»

Яку книгу можна назвати хорошою? Хороша книга — та, яка міцно тримається Писання, має на меті пояснити Писання, прагне просвітити кожну сферу життєдіяльності людини через призму Писання! Хороша книга проповідує Боже Слово; говорить про те, про що стверджує Біблія. Саме виданням таких книг займається новостворене українське видавництво «ЛЕВИТ» (levitbooks.com/ua/ukrainian/).

«Я їм дав Твоє Слово» (Ів. 17:14) — це була стратегія Ісуса Христа. Перебуваючи на землі, Він сів Божу істину серед людей. Він досягав людських сердець і проголошував їм Божі слова, бо лише вони спроможні спасати їх і змінювати життя. У цьому ж полягає й покликання Церкви Божої на землі, і таку ж мету ставить перед собою видавництво «ЛЕВИТ». Ми віримо, що книги, які розкривають значення Писання, є потужним інструментом, за допомогою якого Бог і зараз здійснює Свій вплив на душі людей» (Андрій Бортнічук, керівник видавництва).

Наразі у видавництві «ЛЕВИТ» побачила світ низка книг, присвячених вихованню дітей.

Луї Пріоло
Втлумачуй їх дітям своїм:
як використовувати
Писання в настанові
дітей

Безперечно, на ваших книжкових полицях стоїть безліч книг, підручників, конспектів, семінарів, журнальних статей, відео- й аудіокасет, метою

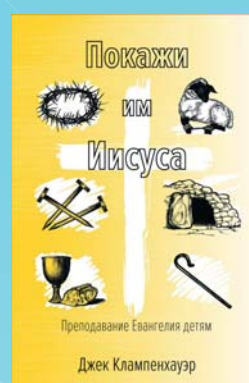
яких є розкриття християнського погляду на виховання дітей. Та чи всі вони акцентують увагу на тому, що є чи не найголовнішим — як практично застосовувати Біблію в процесі виховання дітей? Чи достатньо ви обізнані з тим, як на підставі Божого Слова навчати, докоряти, виправляти й наставляти в праведності своїх дітей? Ця невелика книжечка допоможе вам удосконалити ваші виховні навички й навчить старанніше й ефективніше використовувати Писання у вихованні ваших дітей.

Пол Девід Тріпп
Виховання
14 євангельських принципів,
які можуть кардинально
змінити вашу сім'ю

У цій книзі Пол Тріпп не просто надає список рекомендацій, натомість він пропонує нам комплексне уявлення про Божий задум для нас, батьків. Виокремлюючи чотирнадцять засадничих євангелієцентричних принципів, автор показує, що нам треба дещо більше, ніж сучасні методи чи техніки виховання. Те, що нам потрібно, — це визвольна Божа благодать, яка спроможна сформувати правильний погляд на все, у чому ми як батьки задіяні.

У цій книзі Пол Тріпп не просто надає список рекомендацій, натомість він пропонує нам комплексне уявлення про Божий задум для нас, батьків. Виокремлюючи чотирнадцять засадничих євангелієцентричних принципів, автор показує, що нам треба дещо більше, ніж сучасні методи чи техніки виховання. Те, що нам потрібно, — це визвольна Божа благодать, яка спроможна сформувати правильний погляд на все, у чому ми як батьки задіяні.

Джек Клампенхауер
Покажи їм Ісуса.
Викладання Євангелії
дітям

У цьому новаторському посібнику для молодіжних лідерів, викладачів християнських шкіл, співробітників дитячого служіння й батьків Джек Клампенхауер навчає, як викладати Євангелію, розповідаючи кожну біблійну історію. За допомогою простої

описової структури й прикладів із життя автор хоче допомогти вчителям доносити сутність Євангелії кожній дитині на кожному уроці. «Покажи їм Ісуса» — це не набір уроків, покликаних змінити поведінку дітей, ця книга розкриває істинну мету викладання, показуючи, як Євангелію справді можна застосувати в житті дітей і як вона може перемінити їх для вічності. Цей дієвий посібник доповнить і збагатить уже наявні уроки й навчальні матеріали. Він буде корисним для викладачів і молодіжних лідерів у будь-якому місці їхнього служіння.

УВАГА! КОНКУРС!

Шановні читачі, оголошуємо літературний конкурс на тему: «Хто для мене мама?»

Хто для мене тато?»

До розгляду приймаються твори українською мовою всіх жанрів (поезія, оповідання, новели, есе тощо).

Будь ласка, надсилайте свої роботи на адресу редакції з поміткою «Літературний конкурс».

Підбиття підсумків конкурсу відбудеться в кінці 2019 року.

Переможці отримають цінні призи, найкращі роботи буде надруковано на шпальтах нашого часопису, тому не забудьте вказати своє прізвище й ім'я, а також поштову адресу й телефон.

Бажаємо успіху!

Редколегія

Передплатний індекс
99864

Адреса редакції:

вул. С. Крушельницької, 71, м. Рівне, Україна, 33023

тел.: +38 0362 637976

slovo@hopetopeople.org; www.slovovchitelyu.org

